

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Veebruar 2014 nr 2 (2424) • Tartu ülikooli ajakiri

SELLES NUMBRIS:

UURING TÕI VÄLJA TUDENGITE
VALUSA RAHAMURE

PILLIMÄNG VIIS ETTEVÕTLUSENI

EESTI PANUSTAB SUURIMA
NEUTRONKIIRGUSE ALLIKA VALMIMISSE

90NDATE «VÕITJATE
PÕLVKONDA»
SUUNASID EMAD

Julge ettevõtja või ettevõtlik julge?

Signe Ivask
UT toimetaja

Uitasin ringi ühel populaarteaduslikul veebileheküljel. Minu tähelepanu püüdis üks pilt, millel poseerisid kuus noort teadlast, kelle vanus jäi vahemikku 14–18 aastat. Nende saavutused algasid astmaatikute ja õhusaaste vahelise seose määramiseks matemaatilise mudeli loomisest ja lõppesid leukeemia diagnoosimiseks vajalike algoritmide väljamõtlemisega.

Tegu on vanusega, millest mina mäletan tavalisi koolitunde, kergejõustiku- ja tantsutrenne, muusikakooli ja kodu lähedal hüppetornis kõige kõrgemalt pea ees alla järve hüppamist. Need noored saavutasid samas vanuses midagi niivõrd märkimisväärset, mis mõjutas tervet maailma. Mina suutsin aktiivselt oma päeva õhtusse saata.

Mõtlesin, miks küll mina 14–18 aasta vanuse-na uurimusi ei teinud või mingeid matemaatilisi mudeleid ei loonud. Jõudsin lihtsale järeldusele, et ma lihtsalt ei osanud seda kõike tahta. Minule oli

teadusest jäänud mulje, et sellega tegelevad valgetes kitlites ja paksude prilliklaasidega inimesed steriilses laborikeskkonnas. Minu mullane-porgand-kõlbab-süüa-küll suhtumine jäi sellest valgest ja puhtast keskkonnast kuidagi eriti kaugele.

Möödunud aastal rääkisin sõbrannaga, et peaks oma firma looma. Spordirajal kõrvuti rühkides jõudsi ise selleni, millega meie firma hakkaks tegelema. Sinna meie idee jäänud ongi. Mõlemad toome vabanduseks asjaolu, et pole aega. Hüppetornist võin pea ees alla hüppata, ent ettevõtluseks olen liiga arg. Ma kardan ka seda, et ma ei oska järjekordselt tahta, mul puudub sütitav kogemus.

Käesolev UT ajakiri on eriline, sest meil on nüüdsest juures uus rubriik, kus kõneleme ettevõtlusest, mis on põnev ning aktuaalne. Esimene intervjuueeritav on noor ettevõtja Viljar Piir, kelle teadlikkus, pealehakkamistuhin ja julgus mind hämmastasid. Minu jaoks oli üllatav, kui julged on noored inimesed unistama ja kui kaugele nad on võimelised astuma, jäädes ise samal ajal kainelt kaalutlevaks. Eks ole palju hirmusid, mis ettevõtjaid kimbutavad, aga kes ei riski, see šampanjat ei joo. Pealegi, millal siis veel riske võtta, neist õppida ja katsetada kui mitte noorena.

Praegu mõistan, kuidas ülikooli astumine süstis minusse huvi teaduse vastu. Varem tundus mulle teadusmaailm üüratult kaugena. Praegu näen ja aiman, millest olen seni ilma jäänud.

Mulle meenub kuueaastane Signe, kes luges kõik lasteentsüklopeediad läbi ja pidas neid parimateks raamatuteks kogu maailmas. Ma tundsin huvi selle vastu, kuidas maailm toimib ja millest koosneb, aga miski piiras mind. Ma ei osanud sellest unistadagi, et võiksin mingi uurimuse vormistada. Ettevõtluse puhul viivitan sellesse sukeldumisega, sest ma ei oska selles tegutsemist praegu tahta. See maailm tundub minu jaoks huvitav, kuid samas nii kauge. [Ⓒ]

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3700. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Ülikooli 18-102; Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Merylin Merisalu; **toimetajad:** Signe Ivask ja Mart Zirnack; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograaf:** Andres Tennus; **infotoimetajad:** Kristina Hermann, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetusel lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maaja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Liina Liiv.

10–11

Lahendus

18–21

26–29

36–38

45–47

- 8 SEB toetab TÜ tudengite innovaatilisi projekte 150 000 euroga.
- 9 **KOLUMN:** Üliõpilane Priscilla Õmblus võrdleb ülikooli instituute mesilastaruga.
- 10 **AKTUAALNE:** Uuring tõi välja tudengite valusa rahaprobleemi.
- 12 **PERSOON:** Helle Karro armastab oma piire kombata ja avardada.
- 16 **AKTUAALNE:** Haridusteadlased koordineerivad suurprojekti.
- 18 **ETTEVÕTLUS:** Pillimäng viis ettevõtluseni.
- 22 **AKTUAALNE:** Andekate noortega tuleb arvestada juba varakult.
- 26 **AKTUAALNE:** Üliõpilasesindus rõhub muutustele ja järjepidevusele.
- 30 **ARVUSTUS:** Kogumik «Mitut usku Eesti III» annab ülevaate eestlaste seas levinud uue vaimsuse ja muude keha-meele-vaimu praktikatest.
- 32 **VÄITEKIRI:** Sotsioloog Ave Roots uuris võitjate põlvkonda.
- 36 **TEADUS:** Eesti panustab maailma suurima neutronkiirguse allika valmimisse.
- 39 **VILISTLANE:** Müürilehe peatoimetaja Helen Tammemäe leiab, et elus on oluline uskuda, et kõik on võimalik.
- 42 **AJALUGU:** Jaan Tõnisson abistas enese teadmata ka uuesti sündiva Eesti noori.
- 45 **REISIKIRI:** Elu on Mehhikos ja Guatemalas kirev ning elav.
- 48 **ESSEE:** Eesti keele õpetaja Heli Noor räägib Eesti rahvakultuurist kümnes keeles.
- 50 juubelid, kaitsmised, tunnustused, teated

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 7. märtsil 2014.

Talveülikooli avas Mart Noorma

Talveülikooli neljanda hooaja avas 3. veebruaril kell 16 Philosophicumis ringauditooriumis loenguga tudengisatelliidi EstCube-1 eestvedaja ja Postimehe 2013. aasta inimene Mart Noorma.

Tartu ülikooli talveülikooli «Vaim ja inspiratsioon» raames saab teadmisi omandada enam kui 15 kursusel Tartus, Tallinnas, Viljandis ja Pärnus. Kuni 14. veebruarini toimuvaid täiendus-õppekursusi pakuvad oma ala tunnustatud õppejõud ja pikaajalise kogemusega praktikud.

Kursused on ettevõtjatele, juh-tidele, spetsialistidele, õpetajatele ning kõigile teistele, keda teema huvitab.

Näiteks saavad tekstide loomise-ga seotud huvilised osaleda luuletaja ja proosakirjaniku Kristiina Ehini kursusel «Loovkirjutamine», kus innustatakse ja toetatakse osalejaid ilukirjanduslikus eneseväljenduses.

Pärnu kolledžis saab aga kasulikke näpunäiteid, kuidas sotsiaalmeedia abil õppetööd rikastada ja õpilasi rohkem kaasata.

TÜ talveülikoolis osalejad saavad Tartu ülikooli tunnistuse koos hinnetelehega.

Täiendusõppes kogutud ainepunkte on võimalik kasutada tasemeõppe õppekavade täitmisel sobiva õppeaine olemasolul kõrgkoolis.

Uuri talveülikooli kursuste kohta täpsemalt aadressil www.ut.ee/et/taiendusope/talveulikool.

Ülikool asutas ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse

Ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse eesmärk on edendada ettevõtlikkust ning koordineerida selleks vajalikku tegevust ülikoolis.

Arendusprorektori Erik Puura sõnul on väga oluline, et ülikooli allüksused tunnetavad ettevõtluse ja ettevõtlikkuse õppe vajadust. «Loodan väga, et suudame õppe välja arendada nii üliõpilastele atraktiivsena kui ka praktilisena, et ülikooli lõpetades oleks ettevõtjaks hakkamine tavapärane, mitte erandlik juhtum,» sõnas Puura.

Konsortiumi loomist majandusteaduskonnast koordineerinud Andres Kuusiku sõnul oli

ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse asutamine Tartu ülikooli kui ettevõtlusõppe eestvedaja poolt loogiline samm. Konsortiumi toel saab edendada ettevõtlikkust ja ülekantavaid oskusi igal tasemel. «Kõigis õppeainetes võiks sisalduda mingi komponent, mis arendab ettevõtlikkust. Mitmetesse õppekavadesse on ettevõtlus-õpe juba põhjalikult integreeritud, näiteid võib tuua nii Viljandi kultuuriakadeemiast kui ka matemaatika-informaatikateaduskonnast. Ülekantavaid oskusi, näiteks projektijuhtimisoskust läheb vaja ka ettevõtlikel töötajatel sõltumata erialast,» selgitas Kuusik.

Teaduskooli roll võib suurened

Sellest aastast plaanitakse jätkata teaduskooli tegevust Tartu ülikooli tugistruktuuri osakonnana. Muudatusi on arutatud nii teaduskooli nõukogu, töötajate kui ka partneritega, küsimus tuleb arutlusele veebruarikuu senati istungil.

Kuna seoses muudatustega riigieksamite süsteemis korraldab ülikool taas sisseastumiseksameid, kaalutakse teaduskooli pädevusse lisada ka sisseastujate ettevalmistamise temaatika. Peale selle loodetakse teaduskooli alla koondada teaduse populariseerimisega seotud tegevused ja ressursid ülikoolis.

Teaduskooli nimi ja järjepidevus säilib igal juhul, nii nagu ka kõik olulised tegevused: olümpiaadide korraldamine ning töö andekate õpilaste ja koolidega teaduse populariseerimiseks. Tea-

dusprorektor Marco Kirmi sõnul on muudatus osa kogu ülikooli struktuuri korrastamisest.

«Teaduskool saaks jätkata osakonnana tugistruktuuris sarnaselt näiteks elukestva õppe keskusele. Õpilastele suunatud teaduse populariseerimisega seotud tegevuse koondumine ülikoolis teaduskooli alla võimaldab suuremat sünergia koostöös teaduskondadega,» selgitas Kirm.

Samas lisaks muudatus teaduskoolile ka uusi ülesandeid. Haridus- ja teadusministeerium ootab, et ülikool pööraks rohkem tähelepanu põhikooliõpilastele ja laiendaks nn avastamata talentidele mõeldud tegevust.

Juhul, kui senat muudatuse heaks kiidab, luuakse teadusprorektorile toeks ka vastav nõukoda.

Kuidas jääda ilma kuni 1100 eurost?

Sellest õppeaastast käivitus uutele tudengitele vajaduspõhiste õppetootuste süsteem, mis pakub tuge majanduslikult kehvas olukorras olevatest peredest pärit üliõpilastele. Paraku oli sügisel näha, et paljud tudengid eelistavad toetust mitte taotlema minna. Millised on viis kõige lihtsamat viisi, kuidas toetusest ilma jääda?

Esimene võimalus: ei ole infot, kes võiks õppetootust saada ja kui suur see on. Õppetootus on mõeldud kõikide õppeasutuste kõikidele esmakursuslastele (v.a doktoriõpe). Toetust on võimalik saada olenemata vanusest, erialast või õppeasutuse vormist. Õppetootuste arvutamise puhul võetakse arvesse üliõpilase perekond, tema sissetulekud ja üliõpilase edasijõudmine õppekaval. Vastavalt sellele on võimalik toetuse suurus 75–220 eurot kuus, olenevalt sissetulekutest. Toetust arvestatakse kogu

semestriks korraga ning taotleda saab kaks korda aastas. Õppetootuste täpsemate tingimuste kohta saab lugeda haridus- ja teadusministeeriumi kodulehelt www.hm.ee.

Teine võimalus: ei tea, kuidas taotlemine käib. Taotlemine on tehtud üliõpilase jaoks võimalikult lihtsaks. Õppetootusi ei jagata enam õppeasutuste kaudu. Tuleb vaid minna internetis eesti.ee kodulehele ning järgida seal-seid juhiseid. Kindlaim viis on toetust taotleda, eesti.ee vastab sekundite jooksul.

Kolmas võimalus: ei ole ID kaarti. Siin saab anda vaid soovitusi endale kodakondsus- ja migratsiooniametis ID kaart vormistada. Uued paroolid ID kaardi jaoks saab kas pangast või kodakondsus- ja migratsioonibüroost.

Neljas võimalus: unustad eesti.ee portaali sisse logida. Oled

muretsenud endale arvuti ja ID kaardi ning isegi wifi levib, aga unustad pidevalt ära kuhu ja miks pidid taotluse esitama? Alates käesolevast aastast on riik ka selle peale mõelnud ning taotlemis-periood on avatud kogu semestri vältel. Mida hilisemaks siiski taotlemise jätkad, seda vähemate kuude eest toetust saad. Eesti.ee portaali nime on ka lihtne meelde jätta. Kui oled korra portaali leidnud ja protsessi läbi käinud, on järgmine kord juba lihtsam.

Viies võimalus: jätkad taotlemise pooleli. Oled jõudnud peaaegu lõpusirgele. Kui sul tekib poolel teel küsimusi või kõhklusid, kas ikka kvalifitseerud toetusele, siis kindlalt saad sellest teada alles siis, kui taotlemisprotsess on lõpuni viidud. Kui tunned, et andmetega on eksitud või on vajalik esitada lisamaterjale, siis saab abi haridus- ja teadusministeeriumist telefonil 735 4036.

«Tagasi kooli» loodab rekordi püstitada

Alates 2013. aastast pakub algatus «Tagasi kooli» aasta ringi tuge külalistundide pidamiseks. Selle kõrval toimub kord aastas, vabariigi aastapäeva eel fookusnädal, kus külalisõpetajad on koolidesse eriti oodatud, et külalisõpetamisele ja haridusteemadele Eesti ühiskonnas suuremat tähelepanu pöörata. Sel aastal on fookusnädala eesmärk saavutada rekord: tuhat külalistundi.

2014. aasta fookusnädal toimub 17.–21. veebruarini ning võimaluse korral oodatakse Tartu ülikooli liikmeid just sellel ajal

külalistunde tegema.

Mida rohkem külalisõpetajaid noortega kohtub, seda suurem on tõenäosus, et noored oskavad eeskujudele toetudes teha oma tulevikku silmas pidades teadlikumaid valikuid. Mida rohkem külalistunde toimub, seda rohkem saavad inimesed väljaspool kooli teadlikumaks õpetajate töö tähendusest ja haridusmaailmas toimuvast ning vastupidi.

Samuti on külalisõpetamine hea võimalus mõtestada iseenda tegemisi ning saada juurde uusi kogemusi, olgu see võimalus arendada

enda avaliku esinemise oskust või inspireerida õpilasi tulema endale südamelähedast eriala õppima. Kindlasti on oluline põhjus seegi, et on võimalus vaadata otsa noortele, kelle seas on tulevased Eesti presidendid, sportlased, kirjamehed, teadlased ja ettevõtjad.

Algatuse kodulehel www.tagasikooli.ee saab anda märku oma tundide andmise eelistustest ja leida koostööpartnerid-õpetajad, kelle kaasabil tund teoks teha. Kodulehelt leiab ka juhendeid tunni ettevalmistamiseks ning muudki vajalikku teavet.

Galileost EstCube-ni

15. veebruaril toimub Tartu ülikooli muuseumis perepäev, mille fookuses on kosmos ja teadusliku mõtte lennukas areng. Vahva päev on pühendatud suure Itaalia mõtleja, füüsiku ja matemaatiku Galileo Galilei 450. sünniaastapäevale.

Perepäeval osalejaid ootab ees põnev rännak teaduslooradadel. Selge ilma korral saab toomkiriku eest Galilei kornel päikeseplekke vaadelda, kosmosenäituse saalis ümber Jupiteri hiigelkera tiirlevaid planeedimõõtu Galileo kuusid meisterdada, kuraatoriga koos kosmosenäitust uudistada ning Hullu Teadlase kabinetis Galilei leiutatud geomeetrisel ja militaarset kompassi uurida ja kokku panna.

Ajarännaku lõpus toimub põkkumine tudengisatelliidiga EstCube-1, mille käigus saab rohkem kuulda eelseisvast päikesepurje katsest ja planeetidevaheliste reiside võimalikkusest päikesepurje tehnoloogia abil.

Samuti on kõik astronoomiahuvilised sel päeval oodatud tähetorni teleskoopidega tutvust tegema ning Jupiteriteemalisi planetaariumietendusi kuulama ja vaatama.

15. veebruaril kell 11–13 toimuv perepäev on kosmosenäituse «Eesti jälg kosmoses – kosmose jälg Eestis» ürituste sarjas viimane. Näitust ennast on ülikooli muuseumi peamajas Toomel võimalik külastama tulla veel kuni 28. veebruarini.

Eesti Vabariigi 96. aastapäeva
KONTSERTAKTUS

21. veebruaril 2014. aastal kell 14
Tartu Ülikooli aulas

Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna
dekaani, psühhofüsioloogia professori
Jaanus Harro ettekanne
„VABARIIK JA RAVIMID“

*
Tartu Ülikooli aumärkide üleandmine.
*

Tartu Ülikooli kammerkoor, dirigent Triin Koch.
Oleg Pissarenko ansambel:
Oleg Pissarenko (kitarr), Raun Juurikas (klaver,
klahvpillid), Mihkel Mälgand (bass, kontrabass) ja
Ahto Abner (löökriistad).

Koostöö ehituskeemia valdkonnas

9. jaanuaril sõlmis Tartu ülikool koostöölepingu Euroopa juhtiva ehitusvahtude tootjaga Krimelte. Lepingu eesmärk on tõhustada vastastikust koostööd polümeeride keemia valdkonna teadus- ja arendustegevuses, sealhulgas uutel tehnoloogiatel põhinevate toodete arendamises.

TÜ ettevõtlussuhete talituse juhataja Alar Tõru rõõmustas, et Krimelte ja Tartu ülikooli partnerlus pakub arenguvõimalusi nii juhtivale uurimisrühmale kui ka huvitavaid väljakutseid mitmetele teistele TÜ teadlastele.

Koostööleping näeb ette kahepoolset aktiivset kommunikatsiooni ülikooli teadlaste ja Krimelte arendajate vahel. Krimelte informeerib TÜ-d tööstusharu uutest rakenduslikest suundadest ja lahendamist vajavatest tehnoloogilistest probleemidest.

Lahtuvalt probleemipüstitusest teeb ülikool Krimelte kasutatava tooraine ja materjalide ning valmistoodete uuringuid. Näiteks arendatakse üheskoos täiteainete pinna keemilist modifitseerimist, et saavutada paremaid reoloogilisi omadusi. Krimelte võib olla ka üliõpilaste õppepraktika või kraadiõppe baas.

Koostöö TÜ ja Krimelte vahel on üksikute projektide põhisel toimunud juba ligi kolm aastat. Krimelte arenduskeemikud tegelevad eelkõige konkreetse tootearendusega, potentsiaalselt huvipakkuvate materjalide uurimiseks neil enamasti aega ei jagu.

TÜ teadlased on juba Krimelte jaoks uurinud mõningaid polümeerhermeetikuid ja teinud ka lähtematerjalide analüüsi. Nüüd

saab firma ülikooli keemikutega kasutada ka ülikooli teadusaparatuuri.

Krimelte tegevdirektori Alar Salumi sõnul on ehituskeemia valdkond viimase aastakümnega palju muutunud: tundub on kasvanud nii tarbijate nõudmised toodete kvaliteedile kui ka teadlikkus energiasäästlikkusest.

Eelmisel aastal panustas firma palju hermeetikute ja liimide tootearendusse ning tõi turule mitmeid uusi tooteid, mida saab kasutada paljudes eri valdkondades. Hermeetikute kõrval on ettevõtte fookuses ka spetsiifiliste kasutusvaldkondade polüuretaanvahtude arendamine.

«Tahame olla jätkuvalt turuliidrid innovaatiliste toodete väljatöötamisel ning oleme veendunud, et koostöö Tartu ülikooli teadlastega aitab sellele kaasa,» rõhutas Salum.

Filosoofiateaduskonna juurde loodi humanitaarainete didaktikakeskus

Didaktikakeskuse eesmärk on edendada humanitaarainete õppe- ja teadustööd, koondada valdkonna pädevust ning tõhustada koostööd Tartu ülikooli Pedagogicumini ning teiste õpetajakoolitust edendavate keskustega üle Eesti.

Keskuse ülesanne on üha uue-nea kooli vajadusi arvesse võttes aidata kaasa humanitaarvaldkonna õpetajate esma-, täiendus- ja ümberõppe korraldamisele.

23. jaanuaril tuli esmakordselt kokku didaktikakeskuse nõukogu, kes valis nõukogu esimeheks emakeeleõpetuse professori

Martin Ehala ja didaktikakeskuse juhatajaks eesti keele lektori Maigi Vija.

«Initsiatiiv didaktikakeskuse loomiseks tuli korraga mitmelt poolt: programmijuhtidelt õppekomisjonist ja ainedidaktikutelt, kes omavahel praktika ja seminaride tõttu suhtlevad ja koostööd teevad,» rääkis keskuse juhataja Maigi Vija. Vija sõnul soovitakse kogu oma tegevusega muuta humanitaarvaldkonna õppetööd praktilisemaks, kaasates õppe- ja arendustegevusse ka ülikooliväliseid partnereid ning üliõpilasi.

Didaktikakeskuse esimene ülesanne on aidata kaasa filosoofiateaduskonna õpetajakoolituse magistriskooli sünnile, mis tugedaks õpetaja-identiteeti, pakuks mitmekesisemaid spetsialiseerumisevõimalusi ja võimaldaks eripärasemat õpetaja-profili (näiteks kahe aine õpetaja kutset gümnaasiumiastmes).

Didaktikakeskus teeb tihedat koostööd Pedagogicumini, haridus- ja teaduskeskuse, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse didaktikakeskuse, usuteaduskonna, eetikakeskuse ning Viljandi ja Narva didaktikakeskustega.

SEB toetab TÜ tudengitiimide arendusprojekte 150 000 euroga

23. jaanuaril sõlmis Tartu ülikool SEB pangaga koostöölepingu Vega fondi loomiseks. Eesti kõrgkoolide tudengitele ja teadlastele mõeldud uudse toetusfondi kaudu rahastab SEB teadmishukate lahenduste igapäevasesse kasutusse toomist kolme aasta jooksul 150 000 euroga.

Tartu ülikooli ideelabori juhi Kalev Kaarna sõnul jäävad paljud teadlaste ja tudengite potentsiaalid teadustulemused sahtlipõhja, ei jõua kunagi töötavate prototüüpideni ega leia rakendust igapäevaelus just seetõttu, et uurimisrühmadel napib arendustöö lõpetamiseks vajalikku raha.

«Vega fond on esimene tudengite erialastel teadmistel põhinevate innovaatiliste ideede raketamiseks loodud rahastu, mis toetab nii varajases faasis olevaid põnevaid ideid kui ka juba küpsemaid arendusprojekte, mis võiksid äriühingutele huvi pakkuda,» selgitas Kaarna, kes hakkab Vega fondi konkursse koordineerima.

SEB juhatuse esimees Riho Unt lisas, et Eesti ettevõtjad ammutavad uusi mõtteid ja ideid tihtilugu välismaalt, kuigi ka meie teadlastel on ideid, mida ettevõtlik vaim suudaks igapäevaelu tuua. «SEB on viimased seitse aastat seisnud Ajujahi programmiga hea selle eest, et Eestis oleks rohkem ettevõtlikkust, nüüd soovime paralleelselt seista hea ka selle eest, et meie ettevõtlikkus oleks väärt sisu,» põhjendas Unt Vega fondi loomise vajadust ja otsust tudengiprojektidele õlg alla panna.

Kui TÜ ideelaboris saavad

Rektor Volli Kalm ja SEB juhatuse esimees Riho Unt andsid uuele koostöölepele digiallkirjad.

Foto: Tanel Murd

kõikide teaduskondade tudengid valdkonnaülestes meeskondades mõelda praktilistele probleemidele säravaid lahendusi, arendada välja idee kontseptsioone ja paberprototüüpe, siis äsja loodud Vega fond võimaldab paberilt edasi praktikasse liikuda.

Toetust võib taotleda nii prototüüpide ehitamiseks, teadmishukate teenuste arendamiseks kui ka uue meeskonna loomiseks, mis aitab mõne Eesti teadlase teadustulemusi äriideena turule viia.

Erinevalt teistest samalaadsetest rahastamisskeemidest on Vega fond avatud kõikide valdkondade projektidele ega sea piiranguid projekti eelarvele. Rahastust saab taotleda väikeste ja suurte arendusprojektide ning uute meeskondade kategoorias, kusjuures koos TÜ tudengite ja teadlastega saavad kandideerida ka teiste kõrgkoolide üliõpilased ning teadlased.

Lisaks kahte tüüpi projektide rahastamisele toetab Vega fond ka ettevõtete probleemipüstituste kogumist ning nende lahenda-

mist ülikooli meeskondade poolt. Taotluste puhul hindab seitsmeliikmeline ekspertidest koosnev žürii lahenduse uudsust, meeskonna suutlikkust ja ärimudeli läbimõeldust.

Arendusprojektide konkursid toimuvad kaks korda aastas, esimene taotlusvoor kestab 23. jaanuarist 1. märtsini. Uue meeskonna loomise toetusele saavad tudengid kandideerida individuaalselt. Meeskonnatoetust jagatakse kord aastas: taotluse esitamise tähtjaks on tänavu 1. märts.

Igale rahastuse saanud meeskonnale leitakse mentor. Kuue kuu jooksul aidatakse meeskonnal ette valmistada tegevusi selleks ajaks, kui Vega fondi rahastus on lõppenud: järgmistele rahastustele saamine, eri võrgustikesse sisse saamine, edasiste nõustajate leidmine jms. Kui toote prototüübi valmistamiseks on vajalikud erilised Hiinast tellitavad komponendid, aitab Vega fond leida ka usaldusväärse tootmispartneri.

AKI-st ÜTI-ni ja tagasi

Priscilla Ömbul
Eesti ja soome-ugri keeleteaduse
3. aasta üliõpilane

«**M**ida rohkem, seda uhkem» kõnekäänd ei ole vist Tartu ülikooli lemmikute killast. Nimelt otsustasid töökad mesilased mesilaspere kõrgemal positsioonil, et kahest üsna erinevast mesilastarust saab hoopiski üks ja ainus hiiglaslik sumisev taru, mis alates sellest aastast kannab nime ühiskonnateaduste instituut. Samas ei arvestanud nad aga sellega, et ühte ja samasse tarru hakkab lendama suur hulk erinevaid mesilinde.

Võib-olla tundub institutide võrdlemine mesilastaruga esialgu üsna kentsakas. Tegelikuses on selline võrdlus täiesti mõistuspärane. Nimelt on ühes mesilastarus küll palju erinevaid mesilasi, kuid sellegipoolest on kõigil neist ühine eesmärk: korjata mett. Institutides käib ju asi samamoodi, üliõpilased on küll erinevad, kuid kõik on kogunenud ühte majja kindla eesmärgiga omandada kõrgharidus. Lisaks kambavaimule iseloomustab tavapäraselt instituuti ka suur sumin ja sagimine.

Siit ka küsimus suurele ringile. Kas ühine ühiskonnateaduste instituut loob tugevama ühtekuuluvustunde või hoopiski kaotab osakondade identiteedi?

Ühiskonnateaduste instituut on kindlasti suupärasem nimi kui ajakirjanduse, kommunikatsiooni- ja infoteaduste või sotsioloogia

Foto: erakogu

ja sotsiaalpoliitika instituut. Nimevahetus põhjustab aga peavalu segaduses sisseastujatele, kes on niigi keerulisest osakondade ja institutide süsteemist esialgu traumeeritud.

Ühiskonnateadused on vägagi lai mõiste. Meenutades gümnaasiumiaegu, seostub minul sõnaga «ühiskond» kõik ajaloo ja poliitikaga seonduv. Ajakirjandus ja suhtekorraldus jäävad aga tagaplaanile. Siit kerkib pinnale uus probleem: ehk kaotab niivõrd üldine instituudi nimetus mõne osakonna identiteedi?

Samas ei tohiks ühiskonnateaduste instituudi nime kallal norida – samamoodi on filosoofia ja semiootika instituut väga lai mõiste. Kes oskaks arvata, et filosoofia instituudis saab ungari keelt õppida?

Väidetavalt luuakse ühise instituudiga lähedaste erialade vahel paremad koostöövormid. Mis saab aga ühtekuuluvustundest? Ühinenud instituudis suureneb küll üliõpilaste arv, kuid

selle arvelt väheneb solidaarsus. Paratamatult on mõlemal nüüdseks juba liidetud instituudil välja kujunenud ka oma traditsioonid. Nende jõus hoidmiseks tõmmatakse aga kahe instituudi vahele lõhe. Kas AKI kevadgrillist saab nüüd ÜTI kevadgrill?

Kui aga vaadata medali teist külge, siis teoreetiliselt peaks ühine instituut jällegi üliõpilaste ühtekuuluvustunnet süvendama. Nimelt puutuvad samas instituudis õppivad tudengid rohkem kokku nii ühistes loengutes kui ka puhkeruumides.

Tänu institutide ühinemisele ja kahe eri valdkonna lõimumisele võib ehk lähitulevikus Eesti ajakirjanduses rohkem kohata ka sotsiaalpoliitikaga seonduvaid artikleid. See on ainult positiivne.

Suurim pluss institutide ühinemisel on aga loomulikult see, et instituudid saavad sarnaseid erialasid omavahel paremini kombineerida ja teadustööd edendada. See pluss kaalub ilmselt kõik negatiivse üles.

Albert Einstein on öelnud, et elu on nagu jalgratas – selleks, et tasakaalu hoida, tuleb edasi liikuda. Samamoodi liigub tulevik suunas ka uuendusmeelne Tartu ülikool, eesmärgiga luua lähedaste erialade vahel suurem sünergia.

Seda, kas hiiglaslikul mesilaspesal on omad võlud või valud, teab ainult tulevik.

Eestlastel on tavaks öelda, et häid lambaid mahub ühte aedikusse palju. Küllap mahub ühte mesilaspesasse korraka ka palju häid mesilinde. ☺

Üliõpilased jäävad rahaga jänni

Mullu kevadel korraldati ka Eesti kõrgkoolide üliõpilaste seas küsitlus, mis oli osa üleeuroopalisest uuringust Eurostudent V. Selle tulemused annavad muuhulgas hea pildi meie tudengite elu-olust vahetult enne uuele süsteemile üleminekut.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Kerly Espenberg Tartu ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskusest RAKE ütles, et küsitluse tulemused annavad nii ülikoolide juhtkondadele kui ka haridus- ja teadusministeeriumile hea ülevaate tudengite ajakasutusest, töötamisest, sissetulekutest, kulutustest ja ka üldistest elutingimustest.

«Ministeerium, ülikoolid ja ka üliõpilaste esindajad saavad uuringu tulemusi kasutada hariduspoliitika suunamiseks,» kinnitas Espenberg. Kuna Eesti osales Eurostudenti uuringus juba kolmandat korda, saab vaadata ka seda, kuidas on üliõpilaste olukord viimastel aastatel muutunud.

KULUD ON TULUDEST SUUREMAD

Suurim probleem, mis uuringutulemusi vaadates selgus, on loomulikult rahamure. Näiteks on aastatel 2010–2013 tudengite sissetulekud kasvanud aeglasemalt kui üldine elukallidus, samuti on kulutused kasvanud kiiremini kui sissetulekud. See tähendab, et üliõpilaste elu-olu on läinud kehvemaks.

Espenbergi teeb üliõpilaste sissetulekute ja kulutuste võrdlus murelikuks. Eelmisel aastal olid üliõpilaste sissetulekud tegelikult samal tasemel nagu aastal 2010. Keskmise netosissetulek, ehk rahasumma, mis ühel tudengil keskmiselt kuus kasutada, oli 545 eurot – vaid 20 eurot suurem kui kolm aastat varem.

«Keskmise üliõpilase ühe kuu elamiskulud ja õpingutega seotud kulud olid 2013. aastal aga 613 eurot, 2010. aastal 560 eurot. See-ega ületavad kulud tulusid enam kui kümnendiku võrra,» selgitas Espenberg.

Kuigi paljud üliõpilased käivad kooli kõrvalt tööl, töid küsitlusele vastanud välja, et keskmiselt pühendavad nad õppetööle ligi kaks korda enam aega kui tööle. 2013. aasta kevadsemestril kulus tudengite hinnangul nädalas õppetööle keskmiselt 31 ja palgatööle 15 tundi.

Kuigi üldiselt oli õppetööle pühendatav aeg mittetöötavate üliõpilaste seas erialati sarnane, kerkis erandina esile tervise ja heaolu valdkond, mille üliõpilased pühendasid õppetööle enam aega kui teiste valdkondade üliõpilased.

Kõige madalamaks hindasid oma õppekoormust sotsiaalteaduse, ärinduse ja õiguse valdkonnas üliõpilased – seda nii töötavate

kui ka mittetöötavate üliõpilaste puhul. Samuti tuli välja, et riigieelarvelisel kohal õppinud tudengid kulutasid enda hinnangul õppetööle aega enam kui need, kes pidid oma õpingute eest tasuma. See annab aluse lootale, et tasuta kõrghariduse tingimustes võib õppetööle pühendatud aeg kasvada.

Murekohaks on aga see, et ligi veerandil küsitluses osalenud üliõpilastel oli sissetulek ühes kuus mullu kevadel alla 300 euro – enam kui poole vähem, kui tavakulutused kokku.

Haridusreformi eel loodeti, et uus tasuta hariduse süsteem motiveerib tudengeid õpingutega nominaalajaga ühele poole saama ning suunab neid töötamise asemel õpingutele pühendumale. Käesoleval õppeaastal on vajaduspõhine toetus üliõpilastele aga vaid kuni 220 eurot kuus.

«Toetus on kindlasti abiks, kuid samas tuleb arvestada ka seda, et see ei võimalda üliõpilastel elamisega seotud kulusid katta,» nentis Espenberg. Mullu sügisest rakendunud vajaduspõhine toetuse süsteem vajab ülevaatamist: toetuse andmise reegleid tuleb muuta nii, et raha jõuaks tegelike abivajajateni.

Eelmise aasta kevadel käis kooli kõrvalt tööl umbes pool

kõigist üliõpilastest ja uus süsteem ei pruugi seda oluliselt muuta. Tudengid töötavad selleks, et toime tulla ja harva seetõttu, et tööl käimiseks on lihtsalt piisavalt vaba aega. Espenbergi arvates ei tohiks aga üliõpilaste töötamist vaadata üksnes negatiivses valguses.

«Töötamine annab praktilise kogemuse, mida tööandjad hindavad,» tõi ta välja. Samas on loomulikult oluline küsimus ka töökohta seotud õpitava valdkonnaga. Kui näiteks enamikul töötavatest haridusvaldkonna üliõpilastest on töö seotud õpitava valdkonnaga, siis suur osa humanitaaria ja kunstide ning põllumajanduse valdkonna tudengitest teeb tööd, mis pole õpitava erialaga seotud.

VÄLISMAA HUVITAB JÄRJEST ENAM

Sarnaselt töökogemusele peaks konkurentsivõimet tööturul aitamata tösta ka välismaal õppimise kogemus ning Eesti üliõpilased

on välismaal õppimisest vägagi huvitatud. Küsitlusele vastanute seas on välisriigis juba õppinud 14% üliõpilastest ning 36% kavatseb seda õpingute jooksul veel kindlasti teha.

«Võrreldes 2010. aastaga on üliõpilaste rahvusvaheline õpiränne kasvanud – toona oli välismaal õppinud 8% üliõpilastest. Ehk jätkub see kasv ka uuel programiperioodil,» loodab Espenberg.

Eurostudenti uuringu toob võrdluses teiste riikidega välja, et Eesti on üks riikidest, kus majanduslikult ebasoodsas olukorras olevate gruppide esindatus on üliõpilaskonnas viimase paarikümne aasta jooksul kahanenud.

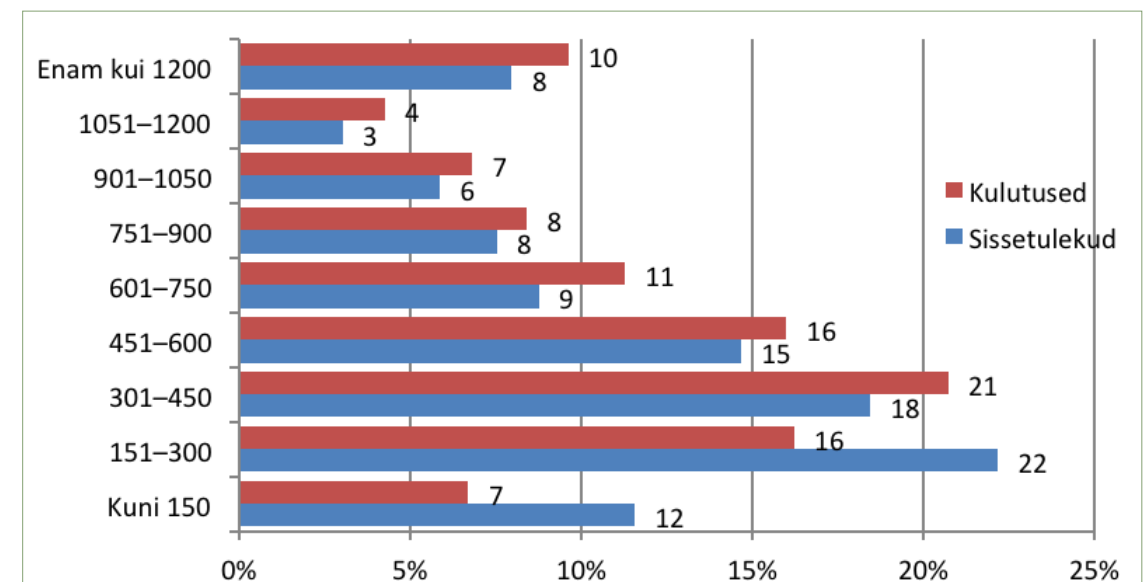
Espenbergi sõnul viitab see ohule, et meie haridus on muutumas elitaarsemaks, mis tähendab, et lihtsam on õppida noortel, kelle vanemad on heal järjel.

«Kui vaadata 2013. aasta üliõpilaste keskmisi kulutusi ühes kuus, siis on selge, et ilma vanemate või näiteks elukaaslase toeta või töötamiseta polegi võimalik ots-

otsaga kokku tulla,» seletas ta.

Ebavõrdsuse kasv kõrghariduses ja selle kättesaadavuses oleks kahtlemata haridus- ja teadusministeeriumi jaoks halb näitaja. Seda, kas üliõpilaste töötamine väheneb ja kuivõrd on õigustatud mure kõrghariduse kättesaadavuse pärast väiksema sissetulekuga peredest pärit noorte jaoks, näitab loodetavasti järgmine Eurostudenti uuring.

Eurostudent on üleeuroopaline üliõpilaste seas korraldatav uuring, millega kogutakse ühtse meetodika alusel võrdlevaid andmeid üliõpilaste kõrgharidusele ligipääsu, elutingimuste, ajakasutuse (sh töötamise), sissetulekute, kulutuste ja rahvusvahelise õpirände kohta. Eesti osales 2013. aastal uuringus kolmandat korda, varem on meie üliõpilasi küsitlenud 2006. ja 2010. aastal. Seekord osales küsitluses 6418 üliõpilast kõigist Eesti kõrgkoolidest. Uuringu valmimist toetas Euroopa sotsiaalfond SA Archimedes programmi Primus kaudu.

Üliõpilaste jagunemine kulutuste ja sissetulekute järgi, € (vastavate kulutustega gruppide osakaal kõigist üliõpilastest).

Helle Karro armastab oma piire kombata ja avardada

Signe Ivask
signe.ivask@ut.ee

Kas teie olete paari päevaga läbinud mitu kliimavööndit? Alustate troopilises vihmametsas ja lõpetate lumesaju ning jäise tuule käes värsedes. Olete aga ehk matkanud nii pikalt, et vaevalt maha istunult vajute silmapilkselt sügavasse unne? Mõnigi jääks sinna magama, ent Tartu ülikooli sünnitusabi ja günekoloogia professor ning naistekliiniku juhataja Helle Karro tõusis püsti, pühkis õlalt tolmu ja rühkis kurnaival matkal edasi. Seda kõike iseenda nimel. Seiklus oli märkimisväärne. Oma piiride kompamiseks ja uue kogemuse saamiseks ronis ta abikaasaga 2012. aasta detsembris Kilimanjaro tippu. Vallutatud sai Aafrika kõrgeim tipp – Uhuru (5895 meetrit).

«Ma kardan kõrgust,» tunnistan esimese asjana särasilmsele professorile. «Ma kardan ka, aga mäe peal oli kuidagi teistmoodi, seal olid kahe jalaga ikka vastu maad, hirmu peale ei jõudnud mõeldagi,» naeratab ta. Lohutusena mainib ta, et Alar Sikk kardab samuti kõrgust, nii on vähemalt kirjas meie kuulsaima alpinisti intervjuudes ja seikluskuttudes.

Professor leiab umbes kolmel-neljal korral vestluse käigus, et tema saavutus pole midagi märkimisväärset. Pildid ja teekonna kirjeldus räägivad aga teist keelt. Helle Karro arvab, et inimesed kardavad selliseid ettevõtmisi asjatult, peamiseks ettekäändeks tuuakse seda, et ei olda piisavalt heas füüsiliselt vormis. «Sa pead olema ennekõike psüühiliselt valmis,

loomulikult aitab väga palju kaasa, kui oled heas vormis ja enne matka palju liikunud,» leiab ta.

KERGE ALGUS

Mäetippu viib ultimatekilimanjaro.com (Kilimanjarole matkamiseteenust pakkuva firma kodulehekülj) allikal kuus ametlikku teekonda: Marangu, Machame, Lemosho, Shima, Rongai ja Umbwe. Nendest lihtsamaiks peetakse Marangu ehk Coca-Cola teekonda. Sellise kentsaka hüüdnime on ta saanud seetõttu, et tegu on populaarseima teekonnaga, mida ekslikult peetakse lihtsaks kõnnakuks. Küll aga saadab just seda rada kurb statistika, et kõige vähem alustajaid jõuab tippu. Raskeim teekond on Umbwe, kus tuleb lisaks matkaoskustele olla pädev alpinist. Matkateenust pakkuvad firmad seda teekonda ei soovita, ent hulljulgemad võivad pärast mitmete lepingute allkirjastamist proovima minna.

Helle Karro teekonnaks sai Machame, mis on oma raskusastmelt suhteliselt nõudlik ja eeldab inimeselt mõõdukat matkakogemust. Raja alguses tervitasid aga retkele asujaid vihmamets ja üüratu roheline. Helle Karro meenutab, et kõige alguses olid tal seljas lühikesed püksid, T-särk ja muda eest kaitsvad säärised, edasilikumist abistasid kõndimiskepid. Ümberringi oli kaunis loodus ja matkajad ei saanud märke tõusmisest otseselt arugi: tee oli vaid pisut kaldus, muutudes aeg-ajalt järsemaks. «Nautisin iga sammu, mille ma teekonnal astusin,» räägib Helle Karro pilte lapates. Vahet pole, kas tegu on tõusu, languse, järsaku või kuristikuga, Helle Karro matkab piltide põhjal

otsustades peamiselt suure ja siira naeratusega huulil retke algusest lõpuni.

Kõigil nii lihtne polnud. «Mõned mehed ei kannatanud kõrguste vahetumist, eriti kui kõrgus ulatus juba nelja kilomeetri kanti, ka minu abikaasa,» meenutab ta. Giidide ning varustuse ja ainuüksi oma tarkusele lootma jäädes ei pääse keegi rajale. Grupp toetas teineteist ja erakordne oli see, et kõik 12 inimest, kes alustasid, jõudsid tippu. Statistiliselt vaadatud on tegu millegi suurepärase ja märkimisväärsega. Esimene matkapäev lõppes võidukalt: grupp oli läbi vihmametsa tõusnud ja jõudnud ligikaudu kolme kilomeetri kõrgusele. Tuju oli hea, ilm soe ja loodus imekaunis.

Teine päev viis matkajad Shira platoo juurde, mis asub umbes 3,8 kilomeetri kõrgusel. Helle Karro sõnul meenutas platoole rändamine nõmmel käiku. «Maastik oli üpris kivine ning nõudis kohati kätega enda üles tõmbamist – see pani imestama, olin valmis, et ronimiseks läheb lõpupoole, mitte nii alguses,» tunnustab ta. Shira laagris võeti aega, et aklimatiseeruda ehk kohanedada kõrguse ja kliimaga.

Kolmas päev kulges suhteliselt rahulikult. Südan kiiremini põksuma panevaid kohti tuli ette küll, ent need polnud midagi märkimisväärset. Professori silmad vaatasid pidevalt ette, mitte alla, ta liikus omas rütmis ja mõte rändas hoopis teistel radadel, mitte kõrgusekartuse juures.

Neljandal päeval alustas grupp Barranco seina ületamist, mis oli juba enne reisi Helle Karro jaoks üks kõhklusi tekitav koht. Sinna jõudes tekkisid tal esimesed kahtlused, ent giidid kinnitasid, et kartuseks pole põhjust. Ta ronis

Terve grupp poseerib naerul nägudega, ent tegelikult on nii mõnelgi märkimisväärsel kõrgusel kehv olla.

kohe grupi etteotsa, et saaks kiiremini pingutusega peale hakata. Olukord oluks tema jaoks kordi hirmutavam, kui ta pidanuks tagareas järjekorras oodates veel närveldama. Ronimisel tuli mitmes kohas appi võtta käed, et end järgmise nuki peale vinnata. Helle Karro tunnistab, et kuigi sein nägi välja hirmuäratav, polnud rada raske.

VIIMANE PINGUTUS

Viiendal päeval tõusid matkajad Karanga laagrist Barufu baaslaagrisse 4600 meetri kõrgusele. Seal asuti telkidesse puhkama ja sööma. Kell 22.45 äratati teelolijad üles, nad said enne viimast pingutust keha kinnitada ja südaööl hakati hanereas tipu poole rühkima. Teekond oli füüsiliselt väga raske, aeg-ajalt peatuti, et hinge tõmmata.

Matkajad jõudsid Stella punkti

(5739–5756 meetrit) päikesetõuks. Helle Karro jaoks oli vaatepilt imeline: korraka olid taevas kuu ja tõusev päike. Uhuru tippu viis laugjas tee. Ümberkaudsed vaated olid imelised, aga õhku nappis. Pildidki, mis tehti umbes 5,7 kilomeetri kõrgusel, reedavad, et kõikide matkajate näod on punased ja pisut tursunud. Muidu rõõmsameelselt piltidel poseerinud Helle Karro näolt on raske naeratust leida. «Tekkis õhupuudus, aga mul ei olnud hetkegi mõttes, et ma nüüd jätan pooleli,» räägib ta. Ta eemaldas endalt pealambi, mis laubale surus, ning enesetunne läks aina paremaks.

«Selge on see, et kuigi mul polnud tõrget, oli viimane ots kõige raskem. Sa hakkad öösel minema ja see on ikkagi järsk, liigud aeglaselt, kiiresti minna ei tohi ega saagi,» meenutab ta.

Ajaliselt on tegu pika rännakuga, mis pigistab matkajatest viimase energia välja. Allatulek aga on veelgi raskem, sest ilm on muutunud selleks ajaks juba soojaks, mistõttu mäekülg on puderjas. Seda on ka pika rännaku läbi teinud inimeste jalad. Helle Karro meenutab, et kõikide ülesroninud inimeste jalad ei olnudki hiljem enam võimelised keha kandma, niisiis toodi neid sealt kahe inimese vahel alla.

TEEKOND TERVISHOIU

Kilimanjarol käinud Norra kolleeg, kes armastab samuti matkata ja mööda mägesid rännata, ütles Helle Karrole kuldseid sõnad: Kilimanjaro lõpp on raske, aga naudi iga päeva. See filosoofia sobis Helle Karrole: ta nautiski iga päeva. Veel küsiti Helle Karrolt, kas tal oleks matka eest tasutud rahast kahju olnud,

kui ta poleks tippu jõudnud. «Ma isegi ei mõelnud selle peale, ma lihtsalt nautisin kõike, see ei ole ju nii, et ostad endale selle tipu,» arvab ta. Teekonnal on omamoodi võlu, tippu jooksmine ja pärast kilkamine, et «käisin ära», ei ole naistekliiniku juhataja jaoks.

Helle Karro tuleb Kilimanjarolt tagasi oma argipäeva ja mõtiskleb ühe märkimisväärsel teekonna üle, mida mööda oleme kõik koos edasi liikunud ja jõudnud praeguse tervishoiusteemini. «Tegime muudatused väga kiiresti, kõik on kas või sünnitusabi silmas pidades läinud väga edukalt,» arvab ta. Nõukogude ajal oli näiteks sünnitusabi silmanähtavalt teistmoodi reguleeritud, nõuded ja keskkond olid hoopis teistsugused. Toona pidid tulevased emad ootama üheskoos raudvooditel oma sünnitusjärjekorda. Praegu on olukord hoopis teistsugune: isad on sünnitustel teretulnud ja kasutusel on perepalatid. Teine muutus on see, et uus tehnoloogia annab võimaluse

uurida patsiendi rasedust varases staadiumis. Positiivse näitena toob professor veel välja fakti, et perinataalne suremus (500 grammi ja suurema sünnikaaluga lapse surm perinataalperioodil, st enne sünnitust, sünnituse ajal ja nädala jooksul pärast sünnitust) on alates 1992. aastast vähenenud 71 protsenti. Helle Karro kinnitab, et sünnitamine on Eestis turvaline.

«Rahvusvahelistel üritustel viibides saan eriti hästi aru, millised positiivsed muutused on tegelikult Eestis toimunud. On palju riike, kus muutuste sisseviimine on olnud väga vaevaline ja vanad käitumismallid ning traditsioonid on visad kaduma,» arvab ta. Helle Karro peab väga tähtsaks ravikvaliteeti ja patsiendi rahulolu, samuti on oluline, et tervishoiuteenus oleks võrdsest kõigile kättesaadavad.

Teadusega tegelemine aitab professoril meditsiini arengut näha maailmatasemelt, see loob ettekujutuse, kuivõrd palju oleme edasi arenenud. «Mulle meeldib,

et ma olen professor ja juhataja. Selles kõiges on nii õpetamist, teadust kui ka administratiivset tööd,» räägib ta. Helle Karro naudib õpetamist ja pöörab sellele väga suurt tähelepanu. Ta leiab, et õppejõud ei saa lasta liugu vanade teadmiste peal, sest tudengid on väga terased ja küsivad sageli küsimusi, mille puhul peab vastuse täpselt järele uurima.

Arstiks ei saa igaüks: teadmised on üks asi, ent omamoodi oskus on neid teadmisi rakendada. Arstiks saamise puhul on väga tähtsad empaatia-, suhtlemis- ja mõtlemisvõime. Hea meditsiinitöötaja püüab patsienti emotsionaalsel tasandil samuti mõista, iga inimese haiguskulg on erinev ja kurvad uudised niidavad ka kõige tugevama inimese jalust. Arst ei tohi töö juures kalestuda. Helle Karro leiab, et inimest tuleb väärtustada igal pool, esile tuleb tõsta nii patsiente, arste, õdesid, üliõpilasi kui ka õppejõudusid. Ükskõik, kellega tegu – ta on väärt õiglast ning viisakat kohtlemist.

Helle Karro meenutab, et tipust vaadatuna oli päikesetõus imeline ja hingemattev.

Foto: Tiina Kõrtsini / Õhtuleht / Scanpix

Haridusteadlased juhivad suurprojekti

Signe Ivask
signe.ivask@ut.ee

7 raamprogramm tõi Tartu ülikoolile positiivseid uudiseid. Nimelt toetab Euroopa Komisjon õpilaste uurimulike oskuste arendamisega tegelevat haridusteadlaste projekti «Ark of Inquiry» (e.k. «Uuringulaeka» projekt) 2,5 miljoni euroga.

«Uuringulaeka» projekt on esimene eestlaste koordineeritav edukas «Science in Society» (e.k. «Teadus ühiskonnas») alaprogrammi projekt. Tegu on märkimisväärse saavutusega: seitsme aasta jooksul on Tartu ülikool osalenud enam kui sajast 7. raamprogrammi

projektis, ent «Uuringulaegas» on esimene projekt selles programmis, mille puhul Tartu ülikool on koordinaatori rollis.

Tartu ülikooli teadusprorektor Marco Kirm avaldas heameelt, et esimese suure raamprogrammi projekti koordineerimise vastutus ja au langes Tartu ülikooli haridusteadlastele. «Nende järjekindel tegevus on leidnud tunnustust Euroopa kõrgkoolide võrgustikus ja neile on usaldatud selles projektis liidriroll, edu haridusteaduses rahvusvahelisel areenil kindlustab ka meie õpetajakoolituse kvaliteeti,» lisas ta. «Samuti on tähtis, et Eesti koolid – nende juhivad, õpetajad ja õpilased oleksid aldis uuendus-

tele ja koostööle, mida pakuvad neile partnerid nii ülikoolidest kui ka mujalt. Heaks näiteks on möödunud aastal käivitunud innovatsioonikoolide võrgustik, mis võimaldab testida loovaid ideid,» ütles ta. Kirm avaldas lootust, et tegu on alles esimese Tartu ülikooli teadlaste koordineeritava projektiga, kindlasti ei jää see viimaseks.

Projekti eesmärk on arendada 1.–12. klassi õpilaste uurimistöõ tegevuse oskust ning koolitada õpetajaid uurimuliku õppe juhendamises. Selleks töötab konsortsium välja keskkonna, milles hinnatakse õpilaste uurimuliku töö kogemusi ja oskusi, antakse n-ö uurimuliku õppe pass ning soovitatatakse uut

uurimuliku tegevust, mida saab teha õpetaja abiga või iseseisvalt, näiteks perekonna toel.

Projekti eestvedaja, tehnoloogiahariduse professor Margus Pedaste leiab, et teadlastele omane uurimuliku tegevus vajab tutvustamist ja proovimist juba õppetöös. «Õpilased õpivad nende abil probleeme teaduslikul viisil lahendama: loevad teaduslikke tekste, sõnastavad uurimisküsimusi või hüpoteese, kavandavad ja teevad vaatlusi või eksperimente, analüüsivad kogutud andmeid ning sõnastavad järeldusi või teevad üldistusi,» ütles professor Margus Pedaste. Uurimuliku tegevuse osad, nagu eksperiment teaduskeskuses AHHA või teadusartikli lugemine ja artikli autoriga kirjavahetuse pidamine valitakse välja eri riikides edukaks osutunud tegevuse hulgast ja kohandatakse vastavalt riikide võimalustele,

õpilaste vanusele ja tehnika kasutamise võimalustele.

Uurimulikus töös on oma roll toetavatel õpetajatel, üliõpilastel ja teaduskeskustel. Pärast piisava hulga kogemuste omandamist on õpilastel võimalik uuesti oma kogemusi ja oskusi hinnata. Vastavalt sellele saab õpilane diplomi ning pronks-, hõbe- või kuldmedali, mis sarnaneb rahvusvaheliste olümpiaadide tunnustussüsteemile. Peale selle otsitakse võimalusi, et teaduskeskused ning kõrgkoolid tunnustaksid uurimuliku õppe medali saanud näiteks soodustuste või eritingimustel vastuvõtuga.

Margus Pedaste leiab, et 7. raamprogrammi projekti koordineerimine on taotluse koostamise algusest peale olnud väga suur ja huvitav ülesanne. «Ainuüksi taotluse koostamine ning hilisem läbirääkimiste protsess Euroopa Komisjoniga on andnud palju

uusi kogemusi eri partneritega suhtlemisel ning nende ootuste ja lootuste sobitamisel ühtseks tervikuks,» ütles ta. Sellise suure projekti koordineerimine on samas väljakutse ja hea praktika-võimalus kogu ülikoolile. «Meie teadus- ja arendusosakonna, eelkõige Kadri Raavi abi on siinkohal olnud väga väärtuslik, kuid mul on heameel, et meiega on kaasa tulnud ka kolleegid LOTE füüsikainstituudist,» lisas Pedaste.

Projekti koordineerib Tartu ülikool ning kokku osalevad projektis partnerid 12 riigist. Eestist on partneriks AHHA keskus, teised partnerid on Kreekast, Soomest, Küprosel, Itaaliast, Hollandist, Austriast, Saksamaalt, Türgist, Prantsusmaalt, Belgiast ja Ungarist.

Lisainformatsiooni saab leheküljelt www.ark.ut.ee.

Taust ja tulevik

Euroopa Komisjoni järgmine teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm «Horizon 2020» kestab aastatel 2014–2020. Programmi plaanitav eelarve on 70 miljardit eurot, Cordise andmetel oli 7. raamprogrammi eelarves teaduse arendamiseks 53,2 miljardit eurot. Programmi «Horizon 2020» alla tuuakse kokku kolm programmi: teadusuuringute programm (praegune 7. raamprogramm), konkurentsivõime ja uuendustegevuse raamprogramm (CIP) ning Euroopa innovatsiooni- ja tehnoloogiainstituudi

tegevus (EIT). «Horizon 2020» keskendub kolmele põhilisele valdkonnale: tippasemel teadus – eesmärk on tõsta Euroopa teadusbaasi taset ja tagada maailmatasemel teadusuuringute jätkumine. Eesmärk on toetada uut tehnoloogiat ja teadusuuringuid, inimvara ja taristute arendamist; juhtpositsioonitööstuses – eesmärk on muuta Euroopa atraktiivseks teadusuuringutesse ja innovatsiooni investeerimise kohaks; ühiskonnaprobleemid – siin kajastatakse Euroopa majanduskasvu strateegia aastani 2020

eelistusi. Keskendutakse laiahaardelistele ja keerukatele probleemidele, mille lahendamine on eeltingimus kestlikule kasvule ning vajab teaduse panust («Tervishoid, demograafilised muutused ja heaolu»; «Toiduga kindlustatus, säästev põllumajandus, mere- ja merendusuuringud ning biomajandus»; «Turvaline, puhas ja tõhus energia»; «Arukas, keskkonnahoidlik ja integreeritud transport»; «Kliimameetmed, ressursitõhusus ja toorained»; «Kaasav, innovaatiline ja turvaline ühiskond»).
Allikas: ETAG

Pillimäng viis ettevõtluseni

Foto: Talis Taim

Signe Ivask
signe.ivask@ut.ee

Tartu ülikooli majandus-
teaduskonna äriplaanide
ja -kontseptsioonide
võistlusel «Tudengite äriideede
kaleidoskoop» tõusid esile
paljud põnevad ideed. Esikoha
võitnud Viljar Piir (23) õpib
Tartu ülikooli Viljandi kultuuri-
akadeemias kultuurikorraldust,
mängib bändis ja sooloprojektis
kitarri ning vabal ajal tegeleb oma
leiutise, StringChangeSystemi
arendamise ja täiustamisega. Siht
tema silme ees on kõrgelelend-
ne: kunagi, kui väga hästi läheb,
soovib ta hakata kitarre tootma.
Praegu püüab ta oma leiutisega
turule jõuda.

IDEE

Viljar Piiril on esialgu raske oma
leiutisele mingeid tabavaid märk-
sõnu leida. Üsna kiiresti tõdeb
ta, et tegu on asjaga, mis muudab
kitarristide elu lihtsamaks, kiire-
maks ja mugavamaks. Kindlasti
ka soodsamaks, sest kokku saab
hoida keelte- ja kitarriostu pealt.
Inimesed, kes seda soovivad,
saaksid hakkama ühe kitarriaga.

Viljar Piir hoiab enda käes
habrast heledast materjalist
tikutopsilaadset karpit, mille
ühel küljest turritab välja kuus
keelt, mis on teiste keelte küljes
justkui truckidega kinni. Tahad
keeli vahetada, pead ühed keeled
lihtsalt nendest truckidest lahti
tegema ja teised sinna asemele
suruma.

«Tegu on aparaadiga, mis
peaks sobima nii algajale muusi-
kule kui ka nendele, kes on pide-
valt hädas sellega, et keeli peab
vahetama kord paksemate, kord
õhemate vastu,» kirjeldab Viljar
Piir. Ta urgitseb samal ajal keeli

muudkui lahti ning surub need
sisis aparaadi külge tagasi kinni.

Vajadus sellise leiutise järele
tekis Viljar Piiril lihtsalt see-
tõttu, et teeb bändi, kus kõlavad
enamjaolt rokilikud lood, soo-
loprojektina teeb ta aga *metal-*
sugemetega muusikat, eelistades
ühel juhul õhemaid, teisel juhul
paksemaid keeli. Kuna tal on üks
kitarr, siis tuleb keelte vahetamist
ette suhteliselt tihti, mis on tema
meelest kaunis tüütu tegevus.
Kuigi keeltevahetus ei mõju
kitarrile väga halvasti, võib lõpuks
ühtede ja samade keelte vaheta-
mine muutuda väga keeruliseks,
kuna keeli tuleb trimmida ehk
otsast maha lõigata, et need nagu
prussakatundlad välja ei näeks
ega ees tolkneks. Nii muutuvad
aga keeled üha lühemaks, kuni
lõpuks on neid väga keeruline
kitarrikaela külge kinnitada.

Selline pidev mässamine andis
Viljar Piirile mõista, et midagi
tuleb ette võtta. Ühel õhtul tava-
päraselt magama heites hakkasid
vahetult enne suikumist peas rän-
dama erisugused ideed, millest
mõni tundus olevat teostamist
väärne. Järgmisel päeval alustas
ta arvutigraafikaprogrammi
otsinguid, mille abil oma
mõtte lõpuni kujundada. Läks
aega, selja taha jäid mitmed
prototüübid, kuni ühel hetkel
jõudis ta variandini, mis tundus
olevat just see õige. Esimene
mõtte oli traatide süsteem ehk
hoopis midagi muud, kui see,
kuhu ta on praeguseks välja
jõudnud. Piiri käes on seade, mis
võimaldab kitarrikeeli vahetada
suuremate probleemideta.

TEOSTAMINE

Võttis aega, tunnistas Viljar Piir.
Idee, milleni ta lõpuks pärast
pikka vaagimist jõudis, oli tema

meelest piisavalt hea, et sellele
oma aega ja tahtmist kulutada.
Esimesena õppis ta selgeks
graafikaprogrammi, seejärel asus
joonestama. Esimene versioon sai
valmis, selle lasi ta 3D printerist
välja. «Päris seade tuleb väik-
sem, metallist ja näeb välja pisut
teistsugune,» kommenteerib
Viljar Piir leiutist näppude vahel
mudides.

Kõige ajamahukam osa oligi
Viljar Piiri sõnul disainimine.
See variant leiutisest, mis on
praegu prototüüpimises, on kogu
ettevõtmise neljas versioon. Selle
kõige taga on palju unetuid öid,
tohutult kavandite täiendamist ja
joonistamist. Pärast esimese pro-
totüübi valmimist sai ta teha palju
muudatusi, mis viisid järgmise
variandini ja nii edasi. Asjad on
nüüd nii kaugel, et Tartus tegut-
sev firma EDM OÜ lubas Viljar
Piirile juba jaanuari lõpuks kätte
anda esimese metallist prototüü-
bi. «Mentor soovitas seda firmat,
sealsed noored inimesed võtsid
ettepaneku vastu,» räägib ta, sära
silmsis.

Toote müüki paiskamist ta-
kistavad praegu veel mitmed asja-
olud. Esiteks tuleb leida investor,
teiseks tuleb oma leiutisele patent
võtta ning kolmandaks leida
efektiivselt tootmismetoodika.
Praegune freesimine kergitab
tootmiskulud liiga kõrgele.

TURG

Palju instrumente tellitakse Viljar
Piiri andmetel internetipoodide
kaudu. Just seal kavatseb ka tema
oma toodet müüma hakata. Kas
tootele on üldse turul ruumi?
«Ma arvan, et on, sest teist sellist
toodet ei ole lihtsalt olemas,
usun, et uued asjad ja lahendused
meeldivad paljudele.»

Viljar Piirile näib, et Eestis os-

tetakse poodidest vähe muusika-instrumente, sest juurdehindlus on väga suur. Pealegi on kitarri-klaverid juba oma olemuselt väga kallihinnalised, mistõttu muusikahuviliselt tellivad internetipoodidest ühiselt, nii saab ka transpordikulu mitme peale kinni makstud. Võit missugune!

Samas soovib Viljar Piir oma leiutist ikkagi kitarripoodides ka näha, et inimesed saaksid sisse astuda ja uuenduse oma nahal järele proovida. Selles on ta aga kindel, et põhimüük hakkab aset leidma internetipoes. «Maailmaturul on mul lööki, Eesti turul see nii suur ei oleks,» arvab ta.

TULEVIK

Potentsiaalsete klientidena näeb ta kõiki kitarriste, kes soovivad mängida oma lemmikkitarri peal eri muusikastiile. Nõnda saabki tänu Viljar Piiri leiutisele proovida eri keelejämedusi, ilma et tekiks meeletuid kulusid nii ajaliselt kui ka rahaliselt. «Väga paljudel kitarristidel ongi üks põhikitarr, mis on käes mugav, mis on mõnus,» leiab ta. Sellist instrumenti ei tahakski ju käest panna, isegi mitte selleks, et teisi muusikastiile proovida.

Õhus on lootus, et keelevahetussüsteemi saab iga huviline endale soetada ilmselt juba käesoleva aastal viimastel kuudel. Kuna prototüüp sai jaanuari lõpuks valmis, siis tuleb veel pisut tegeleda tootearendusega, valida välja kõige õigemad materjalid ja teha toode esteetiliselt ilusaks.

Noor ettevõtja saab ometi kõva häälega välja öelda, et praegu on käegakatsutav toode olemas ja jäänud on viimased pingutused. Koolis äriplaani tehes leidis Viljar Piir, et kolme

Kaleidoskoobi võistlusel võidetud esikoht tõi endaga kaasa au ja kuulsuse. Peale selle kõndis Viljar Piir võistluselt koju peaauhinna ehk 500 euroga. Foto: Andres Tennus

aasta pärast peaks toode ennast hakkama ära tasuma. Viie aasta pärast peaks Viljar Piir olema Eestis, aga mida tegemas, on küsimärgiga. «Diplomi saan kätte, tegelen oma firmaga edasi ja loodan parimat,» jääb ta napsõnaliseks.

Tulevikus ta ettevõtte laieneb, selles on mees kindel. Ta soovib oma tootega laiendada teisele kitarritüübile. Suurim unistus on hakata ise kitarrid tootma. «Kunagi mõtlesin, et oleks äge omada enda kitarrifirmat, aga vaatame, kuhu asi jõuab,» ei taha ta siiski veel suuri sõnu veel teha.

MENTORLUS

«Mentorit on vaja selleks, et keegi suunaks ja annaks nõu. Tegu

on eduka ettevõtjaga, kes lihtsalt teab, mis toimub ja teab, kuidas asjad käivad,» kommenteerib Viljar Piir. Temalgi on mentor olemas ja siingi on peidus üks naljakas lugu.

Kui kaleidoskoobil oma toodet esitlenud noor ettevõtja pärast esinemist oma kohale tagasi jalutas, keeras üks mees tema ees ringi ja küsis, kas Viljar Piir käis ka Nõo reaalgümnaasiumis. Sellele viitas embleem tema ülikonna revääril. Jaatamise peale tegi mees Viljar Piirile ettepaneku pärast juttu rääkida. Tuli välja, et temagi käis Nõo gümnaasiumis. Lõpuks rääkisid nad loomulikult ka keelevahetussüsteemist.

See mees oli Tõnis Kusmin.

Ta on Viljar Piiri palju suunanud ja rääkinud, kuidas toimib ettevõtlusega seotu näiteks investorite seisukohalt, mida nad vastutasuks tahavad ja kõigest sellest, mida ettevõtlusõppes küll puudutatakse, aga mitte niivõrd põhjalikult.

Kõige suurem üllatus oli Viljar Piirile see, et ta pidi lahti laskma kinnisideest kogu ettevõtte asutamise osalus endale hoida. Mentori sõnul osaluse jagamisel ettevõtte kasu kohe kasvab.

«Ma hindan nii raamatuid kui ka praktikat,» leiab Viljar Piir. Kooli ettevõtlusainet meenutab ta hea sõnaga, ta sai seal palju uut ja kasulikku informatsiooni, lektorid ja õppejõud olid silmapaistva kogemusega. Mentor on

avanud oma praktilise kogemusega sellise poole, mida ehk raamatust otseselt välja ei loe ning toonud olukorda konkreetsust.

Viljar Piiri motiveerib oma toote lõpptulemus väga suurel määral. «Olen palju mõelnud sellele, kuidas asi hakkab välja nägema mu oma kitarril peal, ootan seda juba kannatamatult,» räägib ta.

Tagasiside tootele on olnud suhteliselt positiivne, ent nii mõnigi sõber on püüdnud Viljar Piiri maa peale tõmmata tõsiasjaga, et senimaani on ju hakkama saanud, miks peaks just seda toodet tarvis olema. «Aga samas ongi uute toodetega nii, et enne on samuti ilma hakkama saanud,» arvab ta. ☺

VILJAR PIIRI SOOVITUSED ALGAJALE ETTEVÕTJALE

1) Ei tasu hoida kinni kartusest, et keegi su idee ära varastab, väga vajalik on konsulteerida asjatundjatega, muidu ei jõua kuhugi.

2) Kuidas alustada? Väga hea oli alustada ettevõtlusõppes, sain koolis oma ettevõtte kallal tööd teha. Ülikoolis saab võtta vabaaineid, miks mitte võtta mõni ettevõtlusaine!

3) Ettevõtlus on põnev, saab kogeda uusi asju, millega tavaliselt kokku ei puutu. Igasugused žüriide ees esinemised, mentoritega jutuajamised, inimesed, kes teavad palju ja kes on tohutult palju saavutanud, on inspireerivad.

4) Mida teeks teisiti? Hakkaksin kiiremini tegetsema, eriti palju võttis aega jooniste valmimine. Ettevõtlusaines kaasasin idee ka alles tegelikult poole semestri peal.

5) Mis tagasi hoidis? Võib-olla see, et idee oli vaja realiseerida koos tiimiga, aga samas tahtsin seda asja ise ajada. Ma tahan ise õhtuti mõelda, kuidas asju lahendada. Ilmselt oli hinges ka väike kartus, et idee läheb võõrastesse kätte.

6) Võistlused on suurepärase võimaluse, kus oma toodet näidata ja läbi mõelda, miks on vaja ikkagi nimelt sinu toodet.

Andekate noortega tuleb varakult tegeleda

Foto: Ove Maidla

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

9.–10. jaanuaril korraldas TÜ teaduskool Tartu ülikoolis konverentsi sarjast «Talendid tuleviku teenistuses». Järjekorras kolmanda konverentsi peateema oli koostöö ja tugivõrgustikud kui edu võti andekate noorte arengu toetamisel. Vestlesin kohalikest talentidest TÜ teaduskooli direktori Viire Sepa ja uuringute assistendi Viktoria Neborjakina.

Teaduskoolis puutute kokku paljude tulevikutalentidega, kas neid saab ka kuidagi ühiselt iseloomustada? Kuidas nad üles leida?

Viire Sepp: Teaduskool on oma tegevuse algusest alates olnud orienteeritud n-ö teadusandekatele noortele. Oleme püüdnud

luua keskkonna, mis toetaks akadeemiliselt võimekate noorte intellektuaalset arengut ja loovust, võimaldaks neil leida ja pühenduda oma tugevustele ning neid kütkestavale valdkonnale – ehk pakkuda seda, millest neil paraku koolis sageli puudu jääb. Vanuserühmade mõttes oleme liikumas järjest nooremate suunas: mida varem me potentsiaali märkame, seda paremini me suudame selle avaldumist ka toetada.

Viktoria Neborjakina: Kas nad on samasugused? Pigem nii või teisiti ainulaadsed. Neile on omane julgus ja paratamatus olla paljudes või isegi kõikides toimingutes kuidagi teistsugune, mõelda mitte normide piires, vaid neid ületada ja ise uusi norme luua. Andekad ei ole üksiteisega niivõrd sarnased, kuivõrd pigem erinevusi väärtustavad. Nad väärtustavad tahet ja

võimet raskeid ülesandeid võtta ja neile lahendusi välja mõelda.

Konverentsi esimesel päeval peeti mitmeid kõnesid andekatest lastest ja nendega koos töötamisest – kas ettekannetest jäid kõlama ka mingid ühised tõdemused ja kogemused? Mida välja tooksite?

VN: Kõik osalejad mõistsid, et andekaid peaksime rohkem otsima, leidma ja toetama. Üheltpoolt on lootus, et äkki siis andekaid ON rohkem igas koosluses ja riigis tervikuna. Samas on mingi hoiak, et selle eest peaks vastutama keegi teine, mitte mina isiklikult – see vajab muutmist. Kõik välismaa ja Eesti ettekandjad rõhutasid ju seda, kuidas koostöö ja isiklik initsiatiiv üksteist täiendavad ja see koostöö võimaldab imet teha. Kui paljud

eestimaalastest seda ka usuvad, ma ei tea.

VS: Minu arvates mõjutab suhtumist ka ühiskonnas levinud moonutatud arvamus, nagu tähendaks andekatele enama tähelepanu osutamine justkui neile mingite privileegide andmist. Me peame mõistma, et andekate ja loovate isikute tunnetuslikud vajadused on lihtsalt teistsugused. Samamoodi nagu me peame loomulikuks kõigi teiste tavapärasest erinevate võimete ja inimeste puhul. Küsimus on lihtsalt eelduste loomises nende võimete igakülgeks arenguks ja õnnelikuks eluks.

Viktoria, teie juhatasite konverentsil töötuba, kus püüti leida parimaid viise õpilaste eripära arvestamiseks nii töös andekate õpilastega kui ka nende arengut toetavate ürituste korraldamisel. Kas jõuti ka mingite üldiste järelduste, otsusteni, mida Eestis tegema peaks?

VN: Oli lootus, et sünnib ühine soov ka edaspidi tegutseda. Samas selleks, et see soov oleks püsiv ja jõuline, oleks vaja neli korda rohkem aega koos arutada, korraldada täismahus mõttetalgud ja siis jõuda tõeliselt inimeste vajadusteni ja huvideni ning püstitada konkreetseid eesmärke. Samas sai strateegiliste ootuste ja võimaluste üle juurelda mitmest uuest vaatevinklist, konverentsi materjalidega tuleks veel tõsisemalt mõttetööd teha. Ennekõike tuleb aga ennast määratleda: kas on olemas soov ja ressursid seda võrgustiku ülesehitamist mingil moel toetada.

Konverentsil kokkuvõtet tehes ütlesite, et võiks sündida mudel andeka inimese isikupära

arvestamiseks, et tekiks soov edasi liikuda ja ühised väärtused leida. Milline see mudel teie meelest olla võiks?

VN: Ajapuuduse tõttu ei jõudnud me tegelikult üldse arutada, millised on meil võimalused isikupära arvestamiseks. On teoreetilisi kontseptsioone, mis võimaldavad pilti veidi vähem kirjuks teha ja näha tähtsamaid seaduspärasusi, mis võimaldavad individitasandil andekuse nüanssidega rohkem arvestada. See lähenemine on suhteliselt uudne ja nõuab veel uuringuid, nii et selles suunas oleks vaja palju ära teha ja kaasamõtlejaid leida. Kui töötoas osalejatest on kolm avaldanud soovi, et tahavad ka edaspidi koostööd teha, siis see on juba saavutus.

Kasutasite oma töötoas rotatsioonimeetodit, kus kõik said ülesannete puhul töötada nii kultuuri-, grupi- kui ka isikusetasandi arutamiseks. Milliste põhijäreldusteni tööruhmad eri tasanditel jõudsid?

VN: Ettekannetest jäi kõlama see, et isikusetasandil on oluline märgata iseenda andekust, kasutada end harjutusvahendina. Ehk kui oskad oma annet väärtustada, elu elada oma andekuse avamise intentsiooniga, siis mõistad ja tolereerid rohkem ka teiste ja teistsuguste inimeste püüdlusi.

Sotsiaalsel tasandil oodatakse, et juhid hakkaksid tõsimeeli rohkem andekust märkama. Igas organisatsioonis on kindlasti võimalik selleks vahendeid leida. Sõltub sellest, mida peetakse esmatähtsaks, kas kulutada ressursse üha rangema kontrollsüsteemi ülesehitamisele ja nivelleerimisele või erinevuste tunnustamisele ja nende osavale sünteesele.

Kultuuritasandi moodne sõna

oli kodanikuühiskond. Aga tundub, et see vajab uusi impulsse. Mina arvan, et see, mis toimis ja toimub, vajab teadusuuringut, et leida põhjusi, miks asjad on sellises seisundis. Kodanikuühiskonna kohta olen kuulnud ka sellist seisukohta: demokraatia on rahva võim, aga kodanikuühiskond pigem rahva kaasamise meetod võimu poolt. Kodanikuühiskond nagu maskeerib seda, et võim on tegelikult rahvalt ära võetud. Ma ei ole pädev selles suunas edasi arutama, aga rühmatöö tulemusi vaadates jäi silma tõdemus, et kodanikeühenduste kultuuri tugevdamise kaudu saab muuta suhtumist eranditesse, andekusse.

Annette Heinbokeli töötoas arutati aktseleerimise üle koolipraktikas. Kuivõrd teie oma töös kiirendamise ja/või rikastamisega kokku puutunud olete? Mis võiks olla ühe ja teise eelised ja ohud?

VN: Mina puutusin koolis töötades kokku nii ühe kui ka teisega. Õpetajana vajasin siiski paremaid didaktilisi materjale. Mitte lihtsalt ülesandeid, mida matemaatika tunnis andekaga lahendada, vaid vastuseid ka küsimustele, kuidas teistmoodi õpetada, seletada, leida tasakaal individuaalse töö ja paari õpilane-õpetaja või rühma vahel. Kui andekad lihtsalt teaduskooli suunata, kaovad need, kes ei saa seal iseseisvalt hakkama. Kõigil õpetajatel ei ole jõudu ega aega nendega sellel teel kaasas käia. Ka mina polnud siis nii kogenud ja vajasin ka lihtsa tunni ettevalmistamiseks palju aega.

Ka kiirendamise kogemus on mul olemas. Neli last soovisid lõpetada gümnaasiumi kahe aastaga, seda suutis neist vaid üks. Kiirendamisega kaasneb sotsiaal-

sest võrgustikust, oma klassist eemaldumise oht. Seepärast ongi minu soov rõhutada eri võimaluste vajadust andekatele sotsiaalse võrgustiku loomiseks. Olümpiaadid, ringid ja treeninglaagrid on pigem ainekesksed, aga andekad vajavad ka kultuurilist ja sotsiaalset rikastamist.

VS: Rikastamist on ju meie haridussüsteemis suhteliselt palju. Selle alla saab tuua «Tagasi kooli» liikumise, huviringid, laulukoorid, teadusbussid, õpitoad teaduskeskustes ja muuseumides jne. Seda tuleks aga rohkem seostada üldhariduse õppekavade, et iga lapse huvid leiaksid väljenduse ja iga lapse tugevused oleksid rohkem toetatud – see ongi ju huvitav kool, millest viimasel ajal rääkima on hakatud. Aktselereerimine on vahend arengu toetamiseks sel juhul, kui rikastamisest ainuüksi jääb väheks, ehk siis, kui lapse intellektuaalne areng on tavapärasest oluliselt ees.

Kartused sotsiaalsetest või emotsionaalsetest probleemidest klasside vahelejätmisel või varasema kooliastumise puhul ei ole põhjendatud, kui õppe kiirendamine on hästi läbi mõeldud ning lähtub ka lapse enda soovist. Kuna tavapärase koolirutiini jätab sageli rahuldumata just andekate laste haridusvajadused, siis mina usun, et praegu väärksid Eesti haridussüsteemis seda võimalust rohkemad lapsed, seda eriti põhikooli vanuserühmas. Haridus- ja teadusministeeriumi andmetel on klassi vahele jätnud õpilasi sel õppeaastal vaid 13 ja viieaastaselt kooli astunud neli.

Kas oskate öelda, kas Eestis või Tartu piirkonnas kasutatakse koolides enam kiirendamist või

rikastamist? Mille alla teaduskooli töö sobib?

VS: Teaduskoolis pole vanuselist jaotamist nagu koolis ning me pakume erisuguseid tegevusi. Seega saab iga laps valida ja leida just talle sobiva sisu, vormi, viisi ja aja. Meil on õpilasi, kes osalevad põhikooliõpilastena rahvusvaheliste olümpiaadide õpperühmade töös, mille sisu ulatub juba kõrgkooli õppekavadesse. On võistlusi, kus 2. klassi õpilased võidavad endast mitu aastat vanemaid lapsi. See näitab veel kord, et andekus ongi väga individuaalne ja isikupärane.

Andekad vajavad tõepoolest koolis enam individuaalseid õppekavasid. Kahjuks näitavad teaduskoolis tehtud uuringud, et andekad jäetakse koolis jätkuvalt omapäi – «nad saavad ju nagunii hakkama» – ja andekatele rakendatud individuaalsete õppekavade hulk on marginaalne. Loomulikult on siin ka rida objektiivseid põhjusi, nagu õppekavade maht, õpetajate koormus, abiõpetajate puudus jms, aga eeskätt arvan, et põhjuseks on hea tahte puudumine. Võtkem või kas või sellised näited nagu meie konverentsil esitletud Konguta kooli «Juku akadeemia» – ilmtingimata ei pea olema taga rikas vald või tuhande õpilasega kool, vaid ettevõtlik juhtkond, loomingu- ja õpetajad ning kaasatud kogukond.

Stephen Gessner ütles oma töötoas, et keegi ei ole veel päris kindel, kuidas oleks õige viis andekate lastega töötada. Kas olete temaga nõus?

VN: Jah. Muidugi on eri teooriaid, mõned on minu arvates lihtsad või lihtsustavad, teised jälle liiga keerulised, et nendest oma

töös lähtuda. Esiteks pole need uuringud globaalsed ega hõlma kõiki võimalikke tegureid, teiseks on andekus kui fenomen ka ajas ja kohas muutuv. Lapsega ja andeka lapsega tuleks koos õppida ja elada, suhelda ja areneda. Ma ei mäleta, kelle sõnad need olid, aga mulle meeldib ütlus «Kui tahad lapsega rääkida, ole vait!».

Kas andekate lastega tuleks eraldi töötada? Millal sellega alustama peaks?

VN: Jah, tuleks. Ja mida varem, seda parem. Ka lasteaias ja alates 1. klassist on vaja andeid märgata. Lapsed on selles mõttes võrdsed, et igaüks vajab meetmeid just tema ande avamiseks. Seega peavad tingimused eri andekatele lastele olema võrdselt head, kuid erinevad. Jälle tuleb esile andelaadide problemaatika: kui iga lapsega tegelemine käib üle jõu, siis tuleb neid rühmitada. Aga mitte ainult ainepõhiselt, vaid ka mõtlemisstiili ja muu põhjal.

Paljudest ettekannetest ja töötubadest jäi kõlama tõdemus, et kõige olulisem on õpetaja suhtumine ja valmisolek. Mida teha, et õpetaja oskaks, suudaks ja tahaks andekate lastega töötada?

VN: Oma magistritöös sõnastasin sellise printsiibi: kuidas suhtutakse õpetajasse, nii suhtub õpetaja lapsesse. Kui kool, kogukond ja ühiskond väärtustavad õpetajate ainulaadsust ja nende andekust, siis õpetaja on valmis märkama andeid ka õpilases. Andekale õpilasele on aga tähtis huvi, sisemine motivatsioon, usk tema võimetesse, nõudlik kuid mitte kriitiline suhtumine, vabadus ja vastutuse võtmise võimalus ja veel palju muud. ☺

Talentidest, kes kodus

Viire Sepp

TÜ teaduskooli direktor

Kõigi kolme PISA haridusuuringu tulemused, kus Eesti on osalenud, annavad märku, et midagi on meie andekate lastega tegelemisel viltu. Sama kõnekas on 2000. aastate alguses tehtud uuring Eesti koolilaste seas, milles osalesid tuhanded õpilased alates 6. klassidest kuni lõpuklassideni. Sellest kogumist osutus 3,5% andekateks alasooritajateks, kusjuures 73% neist olid poisid. Poiste hulgas andekate alasooritajate hulk vanusega kasvab, aga tüdrukute hulgas langeb. Seda saab seletada sellega, et tüdrukud ei ole oma andekuses nii kindlad kui poisid ja on valmis heade tulemuste saamiseks rohkem pingutama. Selle tagajärgi, et üldhariduskool jätab süstemaatiliselt andekate poiste haridusvajadustele vastamata, näeme selgelt ka ülikoolis.

Alates 2010. aastast on Eesti haridusseadustikus andekus selgelt määratletud haridusliku erivajadusena. Talentidega tuleb töötada rohkem ja teistmoodi, aga kuna õpetajate töökoormus on väga suur, ei olda selleks valmis. Ka praeguses õpetajakoolituses praktiliselt puuduvad andekusega seonduvad teemad. Teaduskool on pidanud oma missiooniks seda tühimikku täita ja konverentsidega ka ühiskonnas andekusega seonduvaid müüte ja stereotüüpe

murda.

Uurisime teaduskooli ja sellega seonduvatesse võrgustikesse kuuluvatelt õpilastelt, mis nende arvates andekate arengut Eestis takistab ja mis sellele kaasa võiks aidata. Arengut toetavate võimalustena toodi välja eelkõige olümpiaadid, aga ka TÜ teaduskooli kursused. Mainiti veel noorteliikumisi, õpilasparki, õpilasparki, teadusbussi tegevusi ja teaduslaagreid. Samas aga kurdeti, et sageli ei jõua info koolivälisest tegevusest adreessatideni.

Andekad noored on väga enesekriitilised, nii nimetasid nad takistustest rääkides esimesena laiskust ja vähest motivatsiooni. Samuti toodi takistusena välja soov olla parim kõiges, selle asemel, et keskenduda ainult enda tugevatele valdkondadele. Mainiti ka aja ja väsimusega seotud probleeme. Koolist rääkides nimetasid noored põhiliseks takistuseks õppekava, mis ei arvesta õpilaste individuaalsust. Kool pakub võimekamatele vähe väljakutseid, tegevus on orienteeritud keskmisele tasemele. Samas on kooli ootused andekatele sageli ka liialdatud: eeldatakse, et üks tubli õpilane suudab täita kõigi õpetajate soovid. Peeti oluliseks, et gümnaasiumi õppekava võimaldaks enam keskenduda oma annetele. Selgelt pooldati tasemerühmades õpetamist.

Ka noored ise on tajunud, et nad peavad ise oma tegelikke tugevusi tunnetama ja aktsepteerima ning mõistma, mida nad elust tahavad ja sellest lähtudes oma prioriteete seadma. Nad on valmis rohkem õppima ja väljakutseid vastu võtma. Andekad noored on ühiskonnas toimuva lakmuspaber. Mu relicud oldi haridussüsteemis toimivate pidevate reformide pärast, kus ei õpetajad ega õpilased saa enam täpselt aru, mida neilt oodatakse. Oldi solidaarsed oma õpetajatega, keda riik peaks rohkem väärtustama ja toetama nii palkade kui ka õpetajakoolitusega. On selge, et noorte arengu toetamisel on oluline õpetajate, treenerite, mentorite omakasupüüdmatu suhtumine, mida oma konverentsikõnes rõhutas ka haridusminister. Oluline on aidata andekatel noortel lendu tõusta, mitte (sageli enda autoriteedi pärast muretsedes) neil tiibu kärpida. Kui võtta lähtekohaks tuntud andekuse mudel, mis räägib sellest, et ande arendamiseks on vaja ka pühendumust ja loovust, et koostöösse tuleb kaasata nii pere, kool kui ka kogukond, siis tuleks selles mudelisse kindlasti lisada ka riik – et me mitte üksnes ei kutsuks talente koju, vaid hooliksime rohkem ka nendest, kes kodus. Võimalusi seda veel paremini teha on.

Kokkuvõtte konverentsi pleanaarettokandest. ☺

Üliõpilasesindus rõhub muutustele ja järjepidevusele

Foto: Andres Tennus

Signe Ivask
signe.ivask@ut.ee

Toimetus kutsus kokku vestlusringi, et arutada üheskoos üliõpilasesinduse tööd nii ülikoolis kui ka riigi tasandil. Laua taha kogunesid Tartu ülikooli üliõpilasesinduse (TÜÜE) esimees Kaspar Kruup, avaliku poliitika spetsialist Laura Kalda, turundus- ja kommunikatsioonispetsialist Külli Koort, üliõpilaskogude esindajad Rainer Ratnik (õigusteadus), Karl Käsnapu (usuteadus) ja Kristjan Martin Kasterpalu (arstiteadus).

Millised saavutused tooksite TÜÜE puhul välja möödunud aastat arvestades?

Laura Kalda: Üks suuremaid võite on see, et värsked sisseastujad saavad VÕTA punkte edaspidi arvestada õppekoormuse osana, vabanedes seega õppetasust. Teine saavutus on saanud tõuke meie üldisest nõudmisest teemal, et õppekvaliteedi tagamiseks peab olema mingisugune konkreetne meede. Äsja loodi komisjon, mis hakkabki neid võimalusi välja töötama.

Kaspar Kruup: Saime riiklikul tasandil jala ukse vahele, kui haridusministeeriumis käis koos stipendiumite töörühm, olime seal kohal Eesti üliõpilaste esindajatena. Alguses oli ministeeriumi plaan maksta väga suurt toetust väga väikesele osale tudengitest. Käisime kuid ja korrutasime, et nii ei saa, teaduslik arusaam motiveerivast toetamissüsteemist on teistsugune. Lõpuks võeti meid kuulda, lepiti kokku, et kirjutame määruse nii, et tuleb natukene tagasihoidlikum stipendium, aga võimalikult paljudele. Arvasime, et nüüd on võit. Ootasime, millal

määrus tuleb, kuid kui see tuli, oli kõik vastupidi.

Laura Kalda: Tartu ülikool sai 129 tudengile 100 eurot kuus. Nüüd aitame välja mõelda, kuidas see väike hulk stipendiume kõige õiglasemalt ära jagada.

Kaspar Kruup: Üliõpilasesinduses teeme samuti väga suurt tööd. Kunagi oli esindusel tööstruktuur, mis ei võimaldanud tegutseda järjepidevalt. See struktuur nägi ette, et igal aastal tulevad uued näod ja ideed ning mitte midagi ei saagi lõpuks valmis. Eelmise juhatusega alustasime uue süsteemi üles ehitamist. Nüüd tundub, et see süsteem hakkab tööle. Värbasime sügisel 40 uut tegevliiget, lisaks on meil 31 esindajat ja viis töötajat ning juhatus. Meil on umbes 80 inimest, kes on pidevalt aktiivsed. Meil on uus loosung «ole rohkem» – tundub, et see lööb ja meeldib inimestele rohkem.

Kas senine süsteem oli siis täielik jama?

Kaspar Kruup: Viimastel aastatel nägi see välja umbes selline, et esindajad valiti lubaduse peale, et nad ei pea suurt midagi tegema. Esindajatele öeldi, et nüüd moodustate toimkonnad ja igal toimkonnal on oma juht ning vastutav juhatus liige. Toimkonnad mõistatasid, mida nad hakkavad tegema. Suve alguseks kogunesid mingid ideed ja sügiseks oli pool seltskonda kadunud. Praegu on meil esindajad, kes selgitavad välja, mis on üliõpilaskonna tahe. Tegevliikmed viivad ellu meie projekte. Lisaks tegime teaduskondadesse üliõpilaskogud. Vaadates vanu TÜÜE protokolle, siis neist on räägitud väga pikalt. Möödunud aastal istusime maha, mõtlesime välja süsteemi ja tegi-

me selle lõpuks teoks.

Miks on üliõpilaskogud üldse vajalikud?

Kaspar Kruup: Tudengid vahetasid teaduskondade nõukogudes kogu aeg, teadmisi ei antud üle ja igasugune seisukohtade järjepidevus puudus.

Laura Kalda: Järjepidevusest olulisem on see, et kui varem kutsuti tudeng nõukogusse õppekorraldusspetsialisti poolt, siis ta ei teadnud, kellena ta on seal. Legitiimse valimise alusel saab tudeng mandaadi, millega soodustatakse seda, et tudeng läheb nõukogu ette esindama üliõpilaste ühtset meelt.

Rainer Ratnik: Mida üliõpilaskogude järjepidevus praktikas tähendab? Oletame, et kuskil teaduskonnas on midagi, mis on vaja kindlasti ära teha. Igal aastal lüüakse kogu aeg sama kella ja põrutatakse samasse puusse. Nüüd annavad eelmised üliõpilaskogud edasi oma teadmised, millega on kuhu kinni joostud ehk siis pole seda, et uued liikmed tulevad ja leiutavad uuesti jalgratast. Sisuliselt teatakse, mida on ja mida pole saavutatud ja miks. Kui sisu kasvab ja sellel on järjepidevus, siis tekib nõukogu ja üliõpilaskogu vahel partnerlus. Partnerluse kaudu on võimalik saavutada tegelikke tulemusi. Tudengid peavad olema sisulise seisukohaga, see aga ei teki üleöö.

Kristjan Martin Kasterpalu: Mulle on jäänud mulje, et üliõpilaskogude loomine aasta jooksul oli vormi loomine. Vorm täitus tahtega teha üliõpilaskogu. Mulle on jäänud mulje üliõpilaskogude esindajatega kohtumistest, et mõnes teaduskonnas pole tahe veel kristalliseerunud. Seal on olnud diskussioone ja tudengite

ärakuulamist vähem. Näiteks majandusteaduskonnas, kus tahe üliõpilastega suhelda on suur, aga üliõpilaste diskussioonivalmidusest jääb vajaka.

Kaspar Kruup: Tõepoolest, lõime enne vormi ja siis muret-sesime, mis sinna vormi satub. Põhjus, miks üliõpilaskogude loomisega 15 aastat venitati, oli tõsiasi, et seda üritati teha alt üles. Kui me oleks jäänud ootama, et inimesed üheksas teaduskonnas koonduks ise, siis ootaksime veel 15 aastat. Seejärel võime jõuda olukorran, kus ühes teaduskonnas on üliõpilaskogu ja teises pole. Tegime nad lihtsalt ära. Majandusteaduskonna esindajad tunneta-vad, et neil on ootused. Nende dekaan Maaja Vadi on tundnud huvi, kuidas saaks tudengeid aktiivsemaks muuta. Kui neil on mure, siis TÜÜE võimaluse korral aitab. Kehakultuuriteaduskonna üliõpilaste puhul on aktiivsusega väike probleem, nad ei kandideeri kuhugi. Seal tuleb osalemiskultuuri kuidagi järele aidata.

Kas üliõpilaskogud on lahendus, et üliõpilased oleksid aktiivsemad?

Rainer Ratnik: Kas eesmärk on aktiivsus või see, et meil on sisuline diskussioon? Kui eesmärgiks oleks aktiivsus, siis me annaksime aktiivsematele tudengitele nende tegevuse eest ainepunkte, aga see poleks päris õige. Eesmärk oleks ikkagi see, et kasvaks midagi sisulist.

Laura Kalda: Üliõpilaskogu ise on väga väike rühm inimesi, eesmärk võiks olla tudengite kohapealne sisukas esindamine.

Kuidas üliõpilasesindus üliõpilaskogude toimimist kontrollib?

Kaspar Kruup: On natukene narr luua terve institutsioon, püstita-

mata selle tööle mingeid eeldusi. Mõtlesime, mis need võiksid olla, mis pole liiga sekkuvad, aga enamvähem tagaks, et natukene midagi tehtaks. Praegu on põhikriteeriumiks, et iga teaduskonna nõukogu koosoleku eel toimuvad avalikud koosolekud, kus arutatakse nõukogu materjale ja otsustatakse, milline on tudengite seisukoht. Me ei revideeri praegu üliõpilaskogusid, kuid me hakkame seda ehk lõpuks tegema. Me pole nõudnud ka erilist aruandlust, sest meilisüsteemi puudulikkuse tõttu ei saa üliõpilaskogude esindajad praegu teaduskonnas oma tegevusest efektiivselt aru anda. Praegu on nii, kui üliõpilaskogude esindajad tulevad esindusse ja ütlevad, et neil on kõik hästi, siis me eeldame, et neil ongi kõik hästi.

Ja sinna see jääb?

Kaspar Kruup: Sinna see praegu jääb. Pigem usume, kui meile öeldakse, et kõik on hästi ja sellele ei tule üliõpilaskogu teistelt liikmetelt vastandlikku signaali. Praegu pole neid signaale tulnud, tundub, et kõik on hästi.

Rainer Ratnik: Üliõpilaskogud on demokraatlikud, ent neil on tegelikult ka poliitiline vastutus nende ees, kes valivad. Kui sa ei tee midagi, siis neljas võim hoiab silma peal ja sotsiaalmeedia on väga vihane. Kõige efektiivsem järelevalve toimubki sotsiaalsel tasandil.

Kristjan Martin Kasterpalu: Ma ei tea, kas saab kõneleda poliitilisest vastutusest, kui tegelikult mitmes teaduskonnas oli kandideerimise aktiivsus madal. Poliitiline vastutus ja tagasivalimine saavad tekkida konkurentsitingimustes, mida praegu absoluutselt pole. Meie

teaduskonnas sisuliselt nimetati need kandidaadid ametisse tänu sellele, et inimesed hakkasid üksteisele helistama.

Kaspar Kruup: Esimesel korral oli see niimoodi, arvatavasti teisel korral on samuti ja arvata-vasti võib see isegi viiendal korral olla samamoodi. Aga lõpuks tekib konkurents.

Rainer Ratnik: See nõuab aastaid tööd.

Kristjan Martin Kasterpalu: Kindlasti nõuab tööd, tahan lihtsalt rõhutada, et poliitilise vastutuse teema ei saa lähiaastatel olla aktuaalne. Millise probleemi käsitlete seda, et TÜÜE esindajate hulgas pole kõikide teaduskondade esindajaid? Mida teie jaoks tähendab, et valimis- ja kandideerimisaktiivsus on nadi?

Kaspar Kruup: Valimisaktiivsuse puhul on Eestis ainult üks kõrgkool, mis on meist eespool. See on kõrgem sõjakool, kus kõik peavad hääletama. Meie valimisaktiivsus oli eelmisel korral 32 protsenti, saime esimesel päeval rohkem hääli kui TTÜ kokku. Oleme oma valimisaktiivsuse poolest teistest kõrgkoolidest rohkem kui peajagu eespool. Kandideerimisaktiivsus on küll veel tagasihoidlik. Osades teaduskondades on olukord väga hea, väiksemate teaduskondade puhul on takistavaks asjaoluks see, et seal on vähe inimesi.

Laura Kalda: Ma olen samuti mõelnud, miks on raske valida. Kui valid näiteks erakonda, siis tead, mis on nende ideed. Kui ma peaksin valima kas Peetri või Mardi, siis mõlemad on tore-dad poisid, aga pole platvormi. Üliõpilaste esindamisega pole nii, et lähen ja luban, et ühikate hinnad kukuvad kaks korda. Sa ei tea, mida saad lubada, sa ei tea võimalusi.

Külli Koort (vasakul) ja Laura Kalda leiavad, et TÜÜE uus hüüdlause kannab endas erinevaid tähendusi. Koorti sõnul kutsub TÜÜE tudengeid üles oma ülikoolikogemust ise kujundama ja ülikooliajast rohkem võtma. Foto: Signe Ivask

Kristjan Martin Kasterpalu: See on nagu populaarsusvõistlus.

Laura Kalda: Inimesed valivad praegu selle, kes tundub neile asjalik või tore. Seal ei olegi midagi iseenesest teha, sest me ei tegele selles suhtes poliitiliste küsimustega, mis seda valikut lihtsamaks teeksid. Kõik asjad on olulised, millega me tegeleme.

Kaspar Kruup: Üliõpilaskonnaga töötamine, need 17 000 inimest, keda sa pead nii-öelda kasvatama, vot see on suur väljakutse!

Miks TÜÜE järjepidevusele rõhub?

Kaspar Kruup: Meile on kohtumisel sageli öeldud, et olgu, teie räägite täna seda juttu, aga homme tuleb uus inimene, kes räägib teist juttu. Üks eesmärke on olnud see lahendada. Järgmistest valimistest alates on juhatus tööle kaks aastat, varem on see olnud üks aasta. Eeskujuks on Tallinna tehnikaülikool, kus juhatus on kaheaastane – see on fantastiline süsteem. Nende esimees otsustas poole ametiaja pealt postilt

lahkuda. Iga esinduse jaoks oleks see olnud katastroof. Neil aga olid teised juhatused liikmed juba aasta tööle olnud, nad teadsid, kuidas asjad käivad ning kogu asi elati väga edukalt üle.

Töite enne välja, et olete teinud palju tööd. Mille nimel TÜÜE üldse töötab?

Kaspar Kruup: Igal aastal on prioriteedid erinevad, kuid üldine suund on sama, sest meil on arengukava, millest ei saa mööda hiilida. Esinduse suurim ülesanne on tagada üliõpilastele võimalused kujundada oma ülikoolikogemus. Loodame, et iga põlvkond, kes tuleb ülikooli, kuuleb juba vanemalt põlvkonnalt, et on oluline olla aktiivne ja oma õpikeskkonda ise kujundada. Me üritame selleks kõik võimalused tagada. Kui see kõik on saavutatud, siis võime asuda veel suuremate unistuste juurde.

Laura Kalda: Me soodustame seda, et tudengitel oleks parem õppida, korraldame ööraamatukogusid ja nõuame stipendiume. Tudengitel peab õppimiseks

olema hea keskkond ja õpitu peab olema kvaliteetselt edasi antud.

Kus on praegu näha TÜÜE arengut?

Rainer Ratnik: Mina näen seda, et kolm aastat tagasi oli TÜÜE eelkõige koht printimiseks, kus püüti aeg-ajalt midagi teha, kuid seegi jäi soiku. Praegu juhitakse TÜÜE-t tippjuhtimise printsiipide järgi. Sisuliselt suunatakse seda tänapäevaste juhtimisstruktuuride poole.

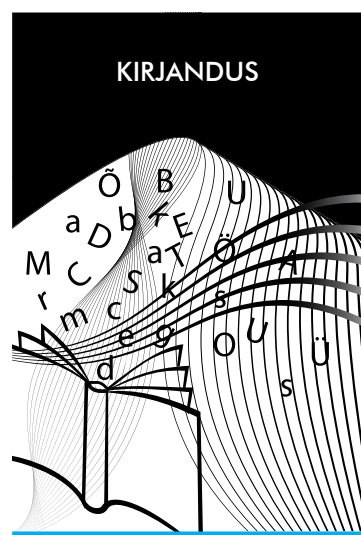
Külli Koort: Meil on veel mõned projektid, mida ei ole saanud käima lükata inimeste puuduse tõttu. Püüame muuta TÜÜE-t üha atraktiivsemaks.

Kristjan Martin Kasterpalu: Ma loodan, et edaspidi on TÜÜE tudengkonnale rohkem nähtav kui legitiimne esindusorgan.

Kaspar Kruup: Eesmärk on teha tööd tõsiseltvõetava partnerina, nüüd, kus juhatus on kaheaastane, näidata, et me teeme need asjad ära, mida oleme lubanud. See on ülesanne number üks.

«Mitut usku Eesti III – uue vaimsuse eri»

Diana Tomingas võttis ette möödunud aasta detsembris ilmunud kogumiku «Mitut usku Eesti», mille artiklite autorid on Tartu ülikooli religiooniuuringute, usuteaduse, folkloristika ja etnoloogia eriala õppejõud, doktorandid ja magistrandid ning külalisena ka tänapäeva religioossuse uurija professor Paul Heelas.

KIRJANDUS

Diana Tomingas

Usuteaduse 2. aasta magistrant

Oled sa varem mõelnud, mis on ühist joogal, horoskoobil ja eneseabiraamatul? Või kas teadsid, et esimese vabariigi ajal peeti Tartu ülikoolis ka hüpnotiseerimise teaduse loengut? Või et Euroopa Liidu uuringu järgi on eestlased Euroopa kõige vaimsemat usku rahvas?

Möödunud aasta lõpus trükivalgust näinud «Mitut usku Eesti» kogumiku kolmas osa on artiklitekogumik, mille eesmärk on anda ülevaade eestlaste seas

pikka aega levinud uue vaimsuse (*new age*) ja muude keha-meele-vaimu praktikatest, nende ajaloo ja mõjust eestlaste maailmapildile.

Arvestades kogumikus välja toodud seika, et vähemalt veerand Eesti elanikkonnast on lugenud mõnd eneseabi, vaimse kasvu või jooga raamatut, on ilmselge, et sotsioloogiline vaatlus fenomeni telgitagustesse on lausa hädavajalik ning töötab pakkuda nii mõndagi huvitavat.

Kogumikku kuulub kuus artiklit, mis kõik avavad selle väheuuritud ja eestlaste seas üllatavalt levinud uskumuste süsteemi eri tahke. Lea Altnurme «Uus vaimsus – mis see on?» annab põhjaliku ülevaate uue vaimsuse algusest, mõjutajatest, levikust ja laiast kõlapinnast Eesti ühiskonnas.

Toomas Abilise artikkel uue vaimsuse eelkäijatest on põnev vaade esimese vabariigi aegsesse usuellu, kus uue vaimsuse ideed olid sõjaeelse Eestis igati esindatud, muuseas ei puudunud sealt (Euroopa ja Peterburi eeskujul) okultistlikud praktikad, teosofiaühingud ja parapsühholoogia seltsid.

Marko Uibu ja Marju Saluste artikkel annab ülevaate uue

vaimsuse ja esoteerilise kirjanduse levikust trükisõnas ja interneti vahendusel ning Eesti meedia vastuolulisest positsioonist selle teema käsitlemisel.

Kristel Kivari kirjendab argiusundi fenomeni mõju traditsioonile, teadusele ja meditsiinile. Kivari uuris ka energiasammaste ja -kiirte traditsiooni algust ja avaldumist folkloorist kuni tänapäeva turismireisideni.

Indrek Pekko ja Katre Koppel otsivad luteri kiriku ja uue vaimsuse vahelisi valu- ning ühenduspunkte ning viimases, kuid vast isegi kõige olulisemas artiklis kirjeldab Paul Heelas usuellu uurimise ohukohti ning eestlaste uskumuste sotsioloogilist eripära, samuti on tema artiklis esitatud Euroopa liidumaade uuringu tulemus, mis paneb Eesti Euroopa kontekstis vaimsusse uskujate etteotsa.

Kuigi teemat võib kohati vägagi populaarteaduslikuks pidada, ei saa sama väita kogumikus esinevate artiklite kohta, mis annavad uue vaimsuse ja selle erinevate avaldumisviiside mitmekesisusest objektiivse ja teadusliku ülevaate.

Tähelepanuväärsed on Abilise artiklis käsitletud protokollid esimese vabariigi ajast, kus on tol-

B. V. Johansonil läbiviidud hüpnootiline seanss M. Kalamehe osavõtul «Mediaalse nõuande kabinetis» Tallinnas, Raua tn. 21. 1930. aastate I pool.

Foto kogumikust «Mitut usku Eesti III»

leaegsel ennustajal palutud muu hulgas kirjeldada Stalini lapsepõlve ja Tallinna aastal 2000.

Uibu ja Saluste artikkel näitab esoteerilise kirjanduse meeletult populaarsust taasiseseisvunud Eestis, samas ka kirjastuste-ajalehtede ilmselget üleolekut teema suhtes. Väga provokatiivselt mõjub sealjuures info, et just näiteks horoskoobid on suurendanud mitmekordselt väljaannete tiraaže.

Ka ajakirjanikud möönavad, et just taolised alternatiivsed teemad saavad lugejatelt märksa rohkem vastukaja kui riigis toimuvad protsessid. Internetifoorumitest on kogutud ka suur hulk kommentaare, mis valgustavad, miks inimesed uue vaimsusega seotud praktikate poole pöörduvad.

Paratamatu kitsaskoht, mille

Uibu ka sissejuhatuses välja toob, on nii värske ja muutuva uurimisvaldkonna juures just selle pidev areng ja n-ö elulisus, mis tähendab, et lõpuni objektiivset hinnangut pole võimalik anda, kuna tegu on areneva fenomeniga ja selle mõju teistele diskursustele on veel suuresti arenemisjärgus.

Soovitan seda kogumikku soojalt igale religiooniuurijale, sotsioloogile, folkloristile, miks mitte ka majandusteadlasele või keeleuurijale. Mõtlemisainet ja avastamist jätkub siin kõigile. Samuti on see värskendav lugemine artiklite kõrval, mis kuulutavad juba 20 aastat eestlaste lõplikku sekulariseerumist ning religiooni perifeeriasse langemist.

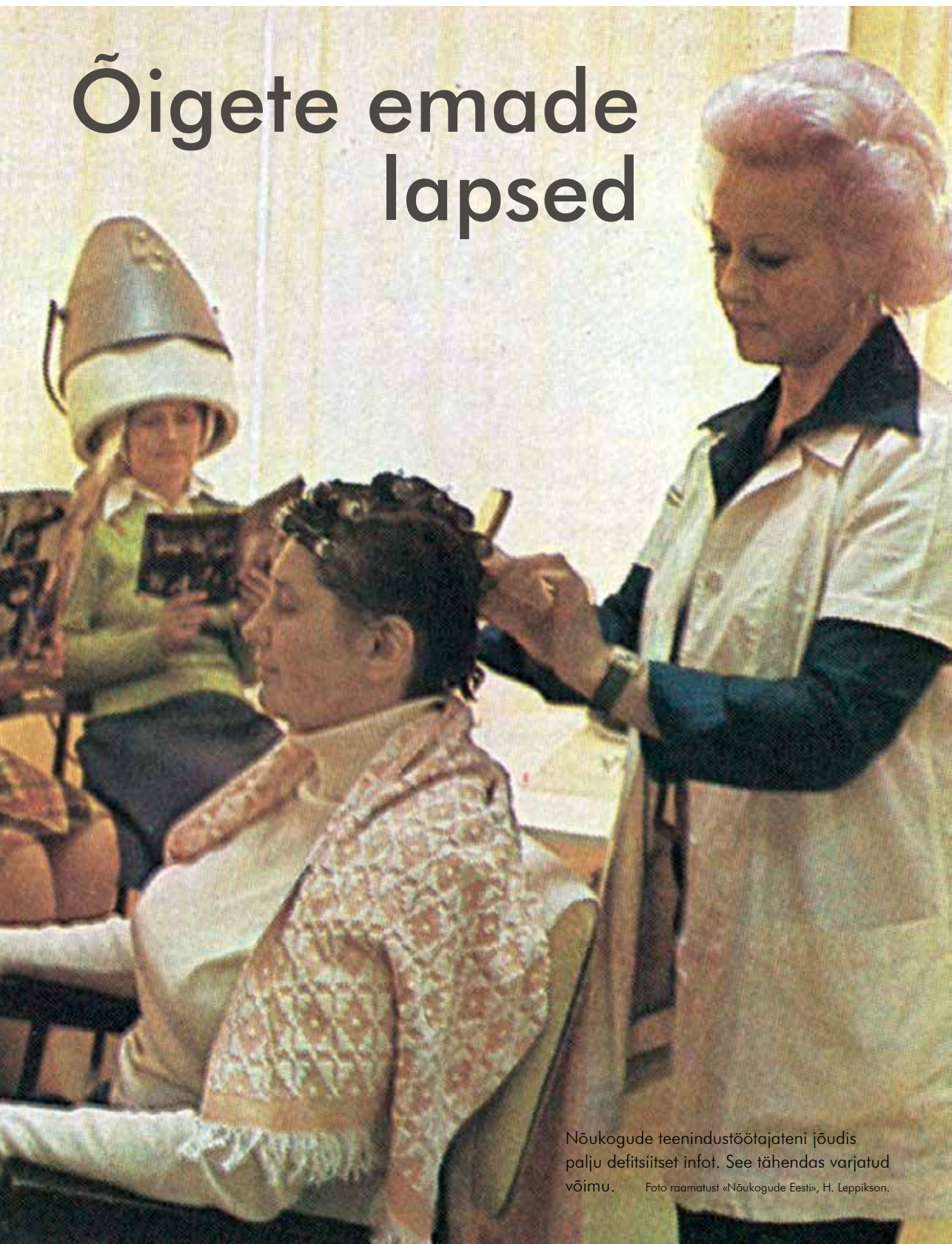
Nagu ka sellest raamatust järeldub, on rõhuasetus pigem organiseeritud või konservatiiv-

set tüüpi religioonipraktikate vähenemisel ja *pick-and-mix*-uskumuste süsteemi üha suuremal levikul. Viimase ongi nii atraktiivseks teinud selle paindlikkus, mis aga teisest küljest uue vaimsuse uurimise keerukust kasvatab.

Tuleb siiski hoiatada: siit raamatust ei leia endale n-ö õiget elufilosoofiat või käitumispraktikat, vaid võimaluse piiluda, milliseid uskumisviise on esinenud ja esineb meie väiksel maal ning mõtestada avatuma ja teadlikuma meelega enda ümber toimuvat. ☺

Kogumiku «Mitut usku Eesti III. Uue vaimsuse eri» andis välja Tartu ülikooli kirjastus ning seda on võimalik osta suuremate raamatupoodidest ja ka TÜ usuteaduskonna dekanaadist.

Õigete emade lapsed

Nõukogude teenindustöötajateni jõudis palju defitsiitset infot. See tähendas varjatud võimu. Foto raamatust «Nõukogude Eesti», H. Leppikson.

1990. aastate Eesti nn võitjate põlvkonda kuuluja edu mõjutas pigem tema ema kui isa ametipositsioon, avastas sotsioloog Ave Roots.

Mart Zirnask
mart.zirnask@ut.ee

Kesk-Euroopa sotsialismimaadega võrreldes muutus Eesti ühiskond Nõukogude Liidu lagunedes äkilisemalt. Tööturule tähendas see mõnevõrra suuremat hulka noori juhte, praegustele sotsioloogidele aga andis tõdemuse, et 1990. aastate hakul «õiges kohas» olnutel oli tööpoolest ka kümnekond aastat hiljem teistest kõrgem sissetulek ja ametipositsioon.

Siirdeaja kahe perioodi (1991–1997 ja 1997–2004) sotsiaalset mobiilsust uurinud Ave Roots märkas aga, et lisaks isiklikule agarusele aitas tol ajal «võitjate» rongile pääseda ka valgekraeline ehk juhust, tippspetsialistist või teenindustöötajast ema.

Värskendav leid mobiilsuse-uuringutes, kus on harjumuspäraselt uuritud-eeldatud pigem isaliini olulisust.

1990. aastate algul see eelis toimis, hiljem aga kadus. Miks? Ma ei tea. Nõukogude ajal olid näiteks kaubandustöötajad väga mõjukad, omasid kontrolli, kes mida saab. Teenindajatest emadel võis olla sidemeid, millega poegi esimesel perioodil aidata. Hiljem selliste sidemete mõju kadus. Aga see on spekulatsioon.

Ka näiteks Venemaal ja Ungaris muutus kogu põlvkondadevaheline side teisel siirdeperioodil tugevamaks: inimesed hakkasid rohkem sarnanema oma vanematega oma sotsiaalse positsiooni poolest. See oma vanematega sarnasemaks muutumise trend, mis

tähendab ju ühiskonna vähem avatuks muutumist, on täiesti pretsedenditu ajaloos, seda ei leia ei Lääne-Euroopa riikide uurinutest ega sotsiaalse mobiilsuse teooriatest.

Kas see vanematega sarnanemine tähendab ka, et 1990. aastate algul kõrgemasse kihti tõusnud inimene võis kümnendi lõpul ikkagi vajuda tagasi sinna, kus olid tema ema ja isa?

Seda ma otseselt ei uurinud. Aga näiteks Venemaa puhul on küll leitud, et nõukogude aja lõpul, 1989–1991 karjääri teinud inimesed olid kümnendi lõpuks need saavutatud positsioonid kaotanud. Samas need, kes kogesid nõukogude ajal vanematega võrreldes alanevat mobiilsust, tõusid siirdeajal kõrgemale. Ehk mõlemal juhul näeme, kuidas päritolu mõjutab. Lõpuks muutakse oma vanematega sarnaseks.

On selgitatud, et kui olukord tööturul kitsamaks muutub, hakkavad inimesed rohkem kasutama perekondlikke võrgustikke. Aga teisest küljest on kõigis ühiskondades valdav protsess järjepidevus: ühiskonna struktuur võib muutuda, aga paljud valdkonnad jäävad ikkagi samaks – ja samaks jääb ka inimese taust.

Näiteks hariduse väärtust võidakse ümber hinnata, aga haridussüsteemis jääb palju endiseks. Venemaaga sarnane haridussüsteemi ja tööturu seotus mõjutab ilmselt veel väga pikalt Eesti inimeste karjääri.

Kas siingi võiks suuremas plaanis peituda ka emade mõjukuse põhjus? Ka näiteks õpetajad ja

meditsiiniõed olid nõukogude süsteemis enamasti naised.

Aga traditsiooniliselt olid ju näiteks õpetajad mehed.

II maailmasõda muutis Euroopas soorollide osas palju, Ida-Euroopa nõukogude süsteemis oli naiste tööhõive igal pool kõrge. Ma ei ole Nõukogude Liidu uurija, aga tundub, et ideoloogiline meeste ja naiste võrdsus tööturul oli muu hulgas ka lihtsalt kasulik, kuna mehed olid sõjas surma saanud.

Teisest küljest on praegugi leitud, et näiteks Venemaal tunnevad naised end vastutavana leibkonna ellujäämise eest. Aitavad leida töökohti leibkonna meesliikmetele. Julgustavad mehi omi kontakte kasutama või võtavad ise ühendust, et «kas saad mu pojale selle töö» – ja intuiivselt tundub ka Eesti selles osas sarnasena. Tugevate naiste ühiskond. Naistel on siin suur vastutus ja tugev roll.

Kõikides Ida-Euroopa riikides kipub ikkagi ema sotsiaalne positsioon, eriti haridus sotsiaalses mobiilsuses, olulist rolli mängima.

Viitasid doktoritöös teooriale, et tööalaselt ebaõnnestunud meeste antakse üldiselt rohkem «teisi võimalusi» kui naistele. Lõpuks tundub, et ühiskondlik ootus meestele on ikka kuidagi suurem.

1990. aastatel pidid ja ka praegu peavad mehed ja naised Eestis juhiks või tippspetsialistiks saamiseks tegema eri asju: naised omandama hariduse ja läbima täiendkoolitusi, mehed olema aktiivsed ja ambitsioonikad

isiksused.

Samas on Eesti tööturg vähemalt viimastel aastatel olnud Euroopa suurima soolise segregatsiooniga, mis tähendab, et mehed ja naised töötavad väga erinevates turusegmentides. Just lõpetasin sel teemal artikli, mis selgitab, et segregatsioonitunnuse (kui suur on naiste osakaal teie töökohas?) lisamine 2010. aasta töömobiilsuse andmetele kaotab meeste puhul isikuomaduste mõju tippspetsialistiks saamisele, naiste puhul aga muudab selle just oluliseks. Segregatsioonitunnus muutis mehed ja naised selles mõttes ühesuguseks.

Teisisõnu, väidaksin, et olukord ei ole staatuse-, vaid segmentipõhine, eelkõige tööturu ülesehitusest tulenev.

1990. aastaid ümbritsev müüt joonistatakse enamasti üsna resoluutselt: kes ei olnud «võitja», see oli «kaotaja». Tegelikult oli ikkagi kõige rohkem neid, kelle elu ka siirdaajal suuremat ei muutunud?

Üldiselt ühiskonnad liiguvad kas stabiilsuse või siis suurema avatuse suunas. Skandinaavias näiteks on põlvkondlik seotus üsna nõrk: sotsiaalpoliitika on tugev, inimesed saavad olenemata perekondlikust taustast tööturul edasi liikuda. Inglismaa jälle näitab täielikku stabiilsust, mis tähendab, et kogu ülenev mobiilsus tuleneb ühiskonna struktuuri muutusest, mitte kasvanud avatusest.

Poolakad on muide võrrelnud üleminekut nõukogude korralt ja hiljem sellelt postsotsialismi ja leidnud, et kõige rohkem mobiilsust oli nõukogude korralt üle minnes. Võimuvahetuse tingimustes vahetasid väga paljud

«Toodetud V. I. Lenini nim. Kreenholmi Manufaktuuris». Peamiselt naiste poolt.

Foto aamtust «Nõukogude Eestis», H. Leppikson.

inimesed sotsiaalset kihti. Ka üleminekul nõukogude korralt postsotsialismi oli muutus suur, aga mitte enam nii suur.

Millises olukorras on praegused 20–30aastased 1990. aastate alguse samaealistega võrreldes?

Jelena Helemäe leidis paar aastat tagasi Eesti inimarengu aruandes küll, et «võitjatest» hilisemate põlvkondade mobiilsus on madal, nad liiguvad vähe karjääris ülespoole. Neil ei ole enam selliseid võimalusi.

Samas tundub, et Eestis pole märki ka «Peeter Paanide» põlvkonnast (peamiselt mehed, kes elavad kuni hiliste 30ndateni koos vanematega ja pigem ei võta vastutust – M.Z.). Meie 20–39aastased töötavad hõivatuse põhjal ikkagi rohkem kui teised vanusegrupid, ka lapsi on neil teistest rohkem.

Kuigi majanduskriis tõi küll selgelt juurde täiskasvanuid, kes elavad vanematega koos ja toovad väiksema osa leibkonna sissetulekust.

On arvatud, et praegused tööturule sisenejad võiks valmistuda iga 10–15 aasta tagant ametit vahetama. Kas hiljutistel siirdeühiskondadel on selles olukorras mingi eelis või eripära – lihtsalt sellepärast, et seal ei olda stabiilsuse ja turvalisusega veel nii harjunud?

Arvan, et muutustega kohanemist mõjutab ennekõike see, millisesse kihti inimene kuulub.

John Goldthorpe'i (Oxfordi ülikooli sotsioloog – M.Z.) haridusvalikute teooria järgi on inimeste eesmärk jääda püsima sellesse kihti, kus on nende vanemad või siis seal kõrgemale tõusta. Võib-olla kogeda ülenevat, aga mitte alanevat mobiilsust.

Juhtide-professionaalide ja tööliste eesmärgid on samad, aga rahalised võimalused ja seega ka strateegiad erinevad. Teiseks, kui juhtide ja tippspetsialistide laste haridustee ebaõnnestub, siis perekonnal on tavaliselt sidemeid, mille kaudu ikkagi ühiskonnas kõrge positsioon saavutada. Töölistel neid ei ole.

Igasugustes ühiskondades on määravad eelkõige ikkagi ressursid ja võrgustikud. Kõrgemate valgekraede ja nende perekondade turvalisuse-puhver on suurem kui oskustöölistel.

Seega sinikraealus tähendab hoolimata Euroopa Liidu abist

endiselt selgelt ebakindlamat seljatagust?

Mul on raske elada praeguse retoorikaga, et kõik peaksid minema kutseharidust omandama. Kui ma vaatan kutseharidusega inimeste olukorda Eestis, siis ma ei soovitaks seda mitte kellelegi!

Marge Unt on analüüsinud kutsehariduse devalveerumist 1990. aastatel. Enne seda olid kutseharidusega inimesed paremas seisus kui üldkesk- või põhiharitud. Praegu on kutseharidusega inimesed töötuse osas sama haavatavad nagu põhiharidusega inimesed. Statistikaameti andmed näitavad, et majandus-

kriisi ajal oli selgelt kõige kõrgem töötus kõige kõrgemini haritud oskustöölise seas, kuhu kuuluvad ka näiteks ehitajad.

Kes tahab minna Saksamaale või Soome, palun. Aga Eesti tööturu ülesehitus, kõik need alltöövõtjad alltöövõtjad, tähendab oskustöölisele väga suurt ebastabiilsust. Oskustöölised on Eesti tööturul sama haavatavad kui kuni põhiharidusega inimesed. See keskkond vajaks muutusi.

Muidugi, meie poliitikud ei tee neid muutusi iialgi, kuna väidetavalt muudaks töötaja kaitse suurendamine ettevõtluskeskkonda kehvemaks. ☹

Unikaalne andmebaas

Ave Rootsi doktoritöö tugines Mikk Titma juhitud longituuduuringusel «Ühe põlvkonna elutee»: 1983. aasta keskkoolilõpetajaid intervjueriti toona ning ka 1987., 1992., 1997. ja 2004. aastal. Vahemikke 1991–1997 ja 1997–2004 analüüsid leidis Roots muu hulgas, et:

- 2004. aastal juhina töötanud inimestest oli peaaegu kolmandik olnud 1991. aastal professionaalid. Läbi kogu kümnendi püsis juhtidena aga napp neljandik.
- Meestel, kes tegid 1990. aastate algul põhitöö kõrvalt lisatöid, oli teistest kõrgem sissetulek ka 2004. aastal.
- Esimesel perioodil erialaseid täiendkoolitusi läbinud naised kogesid karjääriedu mõlemal perioodil. Teisel perioodil täiendamise ja

ametipositsiooni vahel seost ei olnud. Meeste puhul määrasid karjääriedu rohkem esimese perioodi aktiivsus ja (mõneti üllatuslikult läbi kogu kümnendi) isiksuseomadused.

• Naiste mobiilsus oli üldiselt kõrgem teisel perioodil, ent ilmselt on see seotud lapsepuhkuse järel tööturule jõudmisega. Samas oli sage töökohtade vahetamine naiste puhul alati negatiivse mõjuga; esimesel perioodil töökohti vahetanud mehed seevastu olid suure tõenäosusega teise perioodi lõpuks juhid.

• Keskkooli ajal «erakorralisi ühiskondlikke ülesandeid» võtnud mehed olid teise perioodi lõpuks tõenäoliselt juhid või professionaalid. Roots pakub, et eriülesanded kooli ajal näitasid seega mõneti meeste usaldusväärsust

ja vastutusvõimet. Naiste karjääriedu sama näitaja ei ennustanud.

• 15 NSVL liitvabariigiga alanud uurimuse viimases faasis 2004. aastal leiti raha ainult Eesti jaoks. «Kahju, et muud andmed edasi ei lähe,» mõtiskleb Roots. «Sakslastel on kaks longituuduuringut, mis algasid 1989, kui riik oli sisuliselt juba ühinenud. Titma alustas peaaegu kümme aastat enne NSVL lagunemist, ajal, kui n-ö midagi ei toimunud. Rahvusvaheline võrdlus ka, keskkoolihinnetest tervisliku seisundini – need andmed on täiesti ainulaadsed, selliseid ei ole mitte kusagil Ida-Euroopas olemas! Praegu on samad inimesed pensionieelses eas. Selle uurimuse jätkamine annaks ainuüksi Eestile väga palju.» ☹

Euroopa Neutronkiirguse Allika ehitamine algab plaanide järgi sel kevadel.

Foto: ESS

Eesti panustab suurima neutronkiirguse allika valmimisse

Sel kevadel alustatakse Lõuna-Rootsis Lundis ühe maailma võimsaima materjaliteaduste keskuse, Euroopa Neutronkiirguse Allika (ESS) ehitamist, millesse panustavad ka Eesti riik ja teadlaskond.

Ott Rebane

ESS-i tööstuskontaktametnik, TÜ FI tööstussuhete ekspert

Neutronid on aatomituumadest tuttavad elektrilise laenguta tuumaosakesed. Laengu puudumise tõttu läbib suunatud neutronite voog uuritavaid objekte suhteliselt lihtsasti ning võimaldab muuhulgas teha röntgenpildiga

võrreldavaid, aga kvalitatiivselt erinevaid ülevõtteid (need uurimismeetodid täiendavad teineteist). Erinevalt röntgenkiirgusest on neutronkiirgus tundlik kergemate aatomituumade (nt vesinik) esinemisele proovis, mistõttu neutronkiirguse allikad võimaldavad «näha» paljut, mis on seni muid meetodeid kasutades jäänud nähtamatuks. Tuues väga kaudse analoogia elusloodu-

sest, võib seda tinglikult võrrelda maailma nägemisega putuka- ja inimsilmade kaudu, mis samuti näevad samu objekte erinevalt, sest töötavad eri spektripiirkondades. Neutronkiirgus aga pole lihtsalt eri spektripiirkonnast, vaid võimaldab saada täiesti erineval vastasmõjul (tuumajõud vs elektromagnetjõud) põhinevaid mõõtmistulemusi.

Kiirenditel põhinevad neut-

ronite allikaid, mis on viimasel paarikümnel aastal jälle välja vahetanud tuumareaktoritel põhineva neutronkiirguse kasutamise, on muidugi praegugi olemas. Neist kõige võimsamad asuvad Ameerika Ühendriikides (SNS) ja Jaapanis (J-PARC). Et aga Euroopa ning selle lähiumbrus oleksid materjalide uurimise ja arendamise mõttes võimelised konkureerima Jaapani ja Ameerika teaduse ning majandusega, otsustati siia ehitada maailma võimsaim neutronkiirguse allikas – ESS (European Spallation Source). See pakub seniste allikatega võrreldes veel paremat ruumilist lahutusvõimet ja suuremat järjestikuste ülevõtete kordussagedust, mis võimaldab uurida ka mitmesuguste protsesside dünaamikat nii bioloogilistes objektides kui ka anorgaanilistes ainetes. Kava järgi peaks kompleks valmima aastal 2020 ning kõik mõõteinstrumentid täisvõimsusel käivituma aastal 2025. Projektiga liitunud riikide majandusele tähendab see muu hulgas kõrgtehnoloogilisi töid ja tellimusi ligi kahe miljardi euro suuruse eelarve ulatuses.

ESS-is osalemine kuulub Eesti teadustaristu teekaardile ning on kirjeldatud Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia eelnõus aastateks 2014–2020.

ESS-is osalemine kuulub Eesti teadustaristu teekaardile ning on kirjeldatud Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia eelnõus aastateks 2014–2020.

LAI RAKENDUSVÄLI

ESS-i uurimiskeskus hakkab laias laastus koosnema kolmest olulisest osast: kiirendist, sihtmärgist ja mõõteinstrumentidest ehk mõõtejaamadest.

Kiirendis toimub vesiniku aatomi tuumade ehk prootonite kiirendamine suurte, kuni 2 GeV energiani. See on võrreldav ener-

giaga, mille omandaks elektron välgusähvatuse käigus, kus pinge küübib kuni miljardi voldini. Sihtmärgis – suures volframist «sõõrikus» – pommitatakse kiirendatud vesinikutuumadega volframi aatomeid, käivitades tuumareaktsiooni, mille käigus vabanevadki neutronid.

Mõõtejaamad asuvad sihtmärgi ümber kiirekanalites ning neid mõõdetakse proovi mõjutanud neutronite omadusi (nt energiakadu, hajumisnurk jt) mitmesugustes tingimustes ja erinevate meetoditega. Kõik kogutud katseandmed liiguvad uurimiskeskusest Lundis edasi Kopenhaagenis asuvasse andmehalduskeskusesse, kus neid analüüsitakse ja hoitakse.

ESS-i «sõõrik» ehk tahke, pöörlev ja heeliumis jahutatud volframist toroid on esimene omasugune kogu maailmas: seni on suurtes neutronkiirguse keskustes sihtmärgina kasutatud elavhõbedat. Linaarkiirendi saab olema mitu korda võimsam (5 MW) kui SNS või J-PARC, kusjuures ESS-i disain võimaldab hiljem prootonite energiat veelgi suurendada. Selle tulemusena muutub neutronite voog ESS-is vähemalt ühe suurusjärgu võrra. Teadusele tähendab suurem võimsus rohkem mõõtmisi lühema aja jooksul, aga ka paremat lahutusvõimet ja võimalust uurida hästi nõrku nähtusi. Unikaalne lineaarkiirendi disain võimaldab genereerida hästi lühikest neutronite impulssi, mis võimaldab uurida senistest kiiremaid protsesse kui käigusolevad allikad.

Neutronkiirgus hõlbustab materjalide magnetomaduste ning pingetaluvuse-purunemise-praegunemise uurimist. Röntgenkiirgusega võrreldes teeb neutronvoo

tundlikkus kergemate tuumade esinemisele proovis nähtavaks vee liikumise erinevates keskkondades või pinnastes ning võimaldab uurida pehmete ja veepõhiste materjalide mikro- ja makrostruktuuri. Töötavas mootoris võimaldavad neutronid küttesegu põlemise eri etappe reaalselt näha ning saadud teadmise abil efektiivsemaks muuta. Samamoodi paljastub mõningate hindamatute arheoloogiliste leidude (puit, nahk jms) sisestruktuur objekti kahjustamata ainult neutronallikat kasutades.

Ent neutronite abil saab ka visualiseerida biomolekule või rakumehhanisme mitmesugustes eluprotsessides. Samuti uurida inimese luude struktuuri ja, kombineerides meditsiinipõhiseid uuringuid materjaliteadusega, disainida vastupidavamaid ning organismis vähem vastureaktsioonide tekitavaid implantaate. Seega on ESS-is tehtava teaduse potentsiaalne rakendusväli väga lai.

ESS rajatakse võimalikult keskkonnasõbralikult, mis tähendab kogu ülejääva soojusenergia kasutamist kohaliku piirkonna kaugkütteks, samuti tähendab see ainult taastuvallikatest pärineva elektrienergia kasutamist. Siiski tekib prootonite käivitatud tuumareaktsioonide käigus radioaktiivne kiirgus ning ohtlike keemiliste elementide isotoobid. Ehkki võrreldes tavaliste tuumareaktoritega on see kiirgus väga väike ja suunatud, on siiski sihtmärgi ümber ning ka mujale plaanitud märkimisväärsed kiirgustõkked – nt plii või booriga rikastatud betoonist seinad, mis muudavad töö ESS-is ohutuks. Samuti vahetatakse radioaktiivseks muutunud sihtmärki regulaarselt välja ning utiliseeritakse vastavas jäätme- hoidlas Rootsis. ESS-i eelarvesse

on planeeritud ka töö õigeaegne ja ohutu lõpetamine ning keskuse konserveerimine vastavalt kõigile ohutusreeglitele eeldatavasti aastal 2065.

UUDNE RAHASTUSMUDEL

Pragueks on ESS-il 17 liikmesriiki. Põhiosa ESS-i ehitamiseks vajalikust investeeringust tuleb siiski Rootsist, aga ka Taanist, kes kokku katavad ligi poole ehituskuludest. Ülejäänud liikmed, sealhulgas Eesti, saavad Euroopa majandusseisu taustal osaliselt panustada nn *in-kind* ehk kaudse, mitterahalise panusena: kui riigid ostavad oma tootjalt ESS-i jaoks mõne toote, teenuse või materjali, arvestatakse see riigi panuseks keskuse ehitusse või ülalpidamisse. Ehkki lõpliku koostöölepingut ei ole seni allkirjastatud, on Eesti koos teiste Balti riikidega lubanud eelläbirääkimistel panustada ligikaudu 1%

ulatuses projekti eelarvest. Eestile tähendaks see kokku üle viie miljoni euro investeerimist kogu ehitusperioodi jooksul, mida saab siis katta nii teadusaparatuuri, mõõtekeskkonna rajamisega seotud kuludega kui ka meie teadlaste tööjõukuludega.

Praktikas piirab ESS-ist saadavat potentsiaalselt siseriiklikku kasu olukord, kus riik korraldab keskusele oma panuse tegeviseks hanke, ent selle võib juhtuda, et Eesti ettevõtetele ja teadusasutustele ei jätku võimekust või huvi konkureerida hangetel või täita potentsiaalse riigipoolse mitterahalise panuse jaoks vajalikke ülesandeid. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) strateegia eesmärke ja tehnoloogiat toetavat hoiakut arvestades tundub negatiivne lahendus siiski vähetõenäoline, kuigi vastavaid

võimalusi tuleb Eesti ettevõtetele jätkuvalt tutvustada. Hanked ei ole seotud mitte ainult teadusaparatuuri ja tehnoloogiaga, vaid näiteks ka iga suure organisatsiooni toimimiseks vajaliku tarkvara või ka muude lahendustega. Tuleb tunnustada, et praegu puudub Eestis *in-kind* panuse finantseerimisskeem, see vajab arendamist nii ESS-is kui ka teistes suurte uurimiskeskustes (CERN, ITER, jt) kaasa löömiseks. Suurte uurimiskeskuste hangetel edukalt osalenud firmad saavad omale teatud mõttes kvaliteedimärgi, mis võimaldab ka teistel turgudel konkureerida.

2014. aasta alguse seisuga on lõpule viidud ESS-i ehitamise eelsed analüüsid ja täpsustatud tehniline projekt. Viimaste ehitusgeoloogiliste uuringute lõpetamise järel selle aasta kevadel käivitub tegelik ehitus.

Kolm töörühma Tartu ülikoolist

ESS-i Eesti konsortsiumisse kuuluvad TTÜ, KBFI ja ETAg ning juhtpartnerina Tartu ülikool. ESS-i osade ehitusse ja vajalikku teadustöösse panustab praeguse seisuga kolm TÜ töörühma.

Biofüüsika professor Jörg Pieperi juhitud töörühm füüsika instituudis kavandab mõõtekeskkonda, mis võimaldaks laservalguse mõjul käivitatud biofüüsikalisi ja keemilisi protsesse uurida klorofüllis nende toimimisekäigus reaajas.

Noor elektrokeemia teadur Heisi Kurig arendab oma töörühmaga keemia instituudi

dis seadmeid, mis võimaldaksid määrata gaaside ja vedelike (vesinik, metaan, veeaur, lämmastik, argoon jne) füüsikalist ja keemilist adsorptsiooni erinevates materjalides, luua vajalikke katsekeskkondi ning analüüsida toimuvaid protsesse ka *in situ* tingimustes erinevate neutronhajumismeetoditega. Kolmandat, samuti keemia instituudi juures asuvat töörühma juhivad akadeemik Enn Lust. Osaletakse ESS-i ümbritseva teaduslinna planeerimises ja instrumentide ning katserakkude disainimises, võttes arvesse elektrokeemi-

liste katsesüsteemidega töötamiseks vajalikke tingimusi ning need tööd on suunatud uute energeetikamaterjalide arendamisele.

ESS on kõigis liikmesriikides loonud ka nn tööstuskontaktametniku (*industrial liaison officer, ILO*) ametikoha. Eesti ILO Ott Rebane on seega kontaktisik kõigile siinsetele ettevõtjatele, kes näevad endas võimekust ja huvi ESS-i ehitamises osaleda. Projekti kuluraamat ja tehnilise disaini raport on kättesaadavad ESS-i kodulehel www.esss.se. – toim.

Elus on oluline uskuda, et kõik on võimalik

Mullu Tartu ülikoolis semiootika ja kultuuriteooria eriala lõpetanud Helen Tammemäe (25) naudib asjatoimetusi täis päevi. Müürilehe peatoimetajal jagub tegemisi muuhulgas ka telemajas ja disainimaailmas.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Jaanuaris rahvusringhäälin-
gusse tööle läinud Helen
tunnistab, et on viimasel ajal
paljud asjad oma elus ümber
hinnanud. Eelkõige selle, kui
paljude asjade tegemiseks ta
võimeline on.

«See oli minu jaoks üllatus,»
räägib Helen uuest elutempost.
Tema tööpäevad telemajas alga-
vad 6.15 hommikul ja kestavad
umbes kella kuue-seitsmeni
õhtul. Ja nii on igal teisel nädalal,
ehk ERR-i mõistes poole kohaga
töökoormus.

Just selline graafik paneb
noore naise silmad särama ja on
kõvasti eneseusku kasvatanud.
Töötada iga päev järjest 12–13
tundi paneb mõistma, kui palju
sa tegelikult teha suudad, ütleb ta.
Argimurede ja halva tuju jaoks ei
jää aegagi. «Lihtne: ärkad hom-
mikul üles, lähed taksoga tööle ja
lased õhtuni ringi nagu segane.
Igasugused pseudoprobleemid
kaovad elust ära!»

Teletööst vabadel nädalatel
kulub suurem aeg veebruaris
kuueaastaseks saava Müürilehe ja
selle ingliskeelse versiooni Wader
peatoimetamisele. Ideed, mida
nendega edasi teha, pole kaugelt-
ki tagasihoidlikud. Näiteks võib
Müürilehte alates märtsist kohata
lisaks tasuta levile ka poelettidel
ning Wader on plaanis muuta
Põhja- ja Baltimaade üleseks
kultuuriportaaliks.

«Ma tahan loota, et Müürileht
on suutnud oma olemasoluga
alternatiivringkondade enese-
kindlust tõsta. Et võibki olla ja
elada näiteks muusiku või pro-
dutsendina. Et ainus valik ei ole
ühiskonna pealesuruv mantra:
tee midagi asjalikku! Et nad teaks,

et see, millega nad tegelevad, on
oluline ja kellegi jaoks huvitav,»
loetleb Helen.

JALGRATTA LEIUTAMINE

Praeguseks on Müürilehest saa-
nud arvestatav nüüdiskultuuri ka-
jastav ajaleht, mille tegevust jälgib
ja toetab teiste seas ka president
Toomas-Hendrik Ilves. 2010.

aastal, kui Helen selle tegemise
enda kanda võttis, polnud pilt aga
sugugi nii roosiline.

«See ei olnud sugugi suure-
pärane pakkumine peatoimetaja
kohale,» meenutab ta. Seni oli
ajalehte välja andnud Tartu kul-
tuuritegelaste seltskond ühiselt,
peatoimetajat polnudki. Ajalehte
alustanud ja väljaandmise eest
vastutanud Ivar Põllu asutas aga
Tartu Uue Teatri ja lehetegu jäi
ilma temata soiku.

Toimetajatööd pakuti enne
seda veel teistelegi. Kui Helen
otsustas pärast kaht nädalat järe-
lemõtlemist, et võtab väljakutse
vastu, ei olnud lehe kolleegium
ülearu optimistlik ja arvas lihtsalt,
et ega asjad nagunii enam hulle-
maks minna saa.

«Haarasin sõbrad kampa ja
nii oli kõike kuidagi väga lihtne
omandada. Hakkasime asju
tegema ajalehe kohta ilmselt väga
ebaloogiliselt – ja arvan, et see
on mõneski osas siiani nii. Ma
ei ole pidanud Müürilehe puhul
vajalikuks süveneda sellesse,
kuidas «päris» ajalehte tehakse.
Võibolla olemegi just selle pärast
silma paistnud.»

Heas mõttes jalgratta leiuta-
mine ja oma peaga mõtlemine oli
Tartus veedetud ajal omane terve
Heleni sõpruskonnale. Pikka
aega Eha tänaval elanud seltskond
korraldas näiteks legendaarset
Vastiku Disko peosarja ning veel
mitmeid suuremaid ja väiksemaid

pidusid-festivale, aitas elu sisse
puhuda Ülejõe vanale pärmivab-
rikule ning löi rühmituse Uus
Noorus.

«Olime kogu aeg peadpidi
koos ja tegemise eufooria paisus-
ki seepärast plahvatuslikuks,»
arvab Helen. Üheskoos sai
planeeritud kultuuriirevolutsioo-
nigi. «Meil oli täielik teadmatus
sellest, kuidas asjad tegelikult on.
Leiutasime oma jalgrattaid. See
andis meile kõik-on-võimalik
suhtumise ja mõnes mõttes on
see alles jäänud,» kinnitab ta.

TUJU ETEM KUI TULU

Energia midagi teha on Heleni
jaoks seotud mitte ainult selts-
konna, vaid ka selle «millegi»
endaga. Kui tegeleda sellega, mis
enda jaoks tõesti oluline, tekib ka
jaks. Ühel ajal töötas ta ülikooli
kõrvalt ka Tartu linnavalitsuse
kultuuriosakonnas ja kuigi kollee-
gid olid toredad, oli süsteem ise
üles ehitatud küllalt negatiivsetele
hoiakutele.

«Töötasin kultuuriteenistu-
se peaspetsialistina ja tegelesin
põhiliselt toetuste vormistamisega
ja aruannete vastuvõtmisega.
Pidevalt öeldi, kuidas asju teha ei
saa ega tohi ja ma väsisin sellest
ära. Ma kardan, et paljud väsisid
töötades ära, sest seovad end
süsteemidega, mis piire seavad ja
energiat kulutavad.»

Et Helen on inimene, kelle
jaoks on raske üle poole tunni
paigal istuda, kui midagi ise teha
või rääkida ei saa, venis ka baka-
laureuseastme lõpetamine kolme
asemel viiele aastale.

«Enamik asju, mida räägiti,
huvitasid ja vaimustasid mind.
Iga loeng lõhkus mu kehtiva maa-
ilmapildi ja ehtas uue. Aga selle
püsimatuse tõttu ei jõudnud ma
iga asjaga kuigi sügavale süüvida,

lähenesin ülikoolile pigem män-
guliselt,» räägib neuu.

Eriti hea meel on Helenil selle
üle, et tal oli võimalus õppida täp-
selt neid asju, mida tema arvates
elus vaja võiks minna ja mis hu-
vitasid. Semiootikale lisaks võttis
ta kõrvalelaks maalikunsti ning
õppis ka majandust ja keeli.

«Ma arvan, et bakalaureuseta-
se on baas, mis on mingis mõttes
kohustuslik gümnaasiumi jätk,»
arutleb Helen ja lisab, et tema
jaoks ei ole üldse oluline, kas
inimesel on pärast seda kogemust
ka paber ette näidata.

Nii-öelda kohustuslikuks teeb
ülikooliaja just võimalus elu üle
järele mõelda, tegeleda endale
meeldivate asjadega, millele ei ole
veel vaja toimivat majandusmu-
delit taha ehitada. Ehk – kui oled
tudeng, on sul lubatud tegeleda
asjadega, mida endale võib-olla
hilisemas elus lubada ei saa, kuna
see ei ole kasumlik.

Heleni viiele ülikooliaastale
jagunesid ära kaks eriala koos
lisa- ja vabaainetega, aga mitte
ainult. «Meie revolutsiooniline
rühmitus Uus Noorus tähendas
tihti seda, et ülikoolis käisime
esmaspäevast kolmapäevani,
edasine aeg läks juba Tartu
kultuuriprogrammi koostami-
seks. Eelviimasel aastal töötasin
täiskohaga linnavalitsuses, lisaks
veel Müürileht.»

ELUKOGEMUS ÜLIKOOLIS

3+2 süsteem ülikoolides ja pide-
vad haridusreformid, mis üliõpi-
laste jaoks vett veelgi sogasemaks
ajavad, panevad aktiivse neuu aga
lihtsalt pead vangutama.

«Minu jaoks on absurdne, et
harituks saamiseks määratakse
ajaline piirang. Inimesed on väga
erinevad ja tihti ei ole oluline see,
kui palju tuubid või esseesid kir-

jutada, vaid kui palju elukogemust
sul on.»

Nominaalajaga suudavad
Heleni arvates ülikooli lõpeta-
da kas inimesed, kes tegelevad
tööpööstest pühendunult teadus-
tööga või siis need, kelle vanemad
neid terve ülikooliaja suudavad
täielikult ülal pidada. See aga ei
ole reaalne – paljud tahavad tege-
leda ka muuga või peavad kooli
kõrvalt tööle käima.

Ta tunnustab, et on kurb näha,
kuidas hariduspoliitikat teevad
inimesed, kelle tudengipõlvest on
nii kaua aega möödunud, et nad ei
suuda enam reaalsusega suhes-
tuda ega tea, mida tänapäevane
üliõpilaselu tegelikult tähendab.

«Sellele mõeldes on mul väga
hea meel, et ülikool läbi sai. Kuigi
pean ütleva, et viimasel ajal –
endale suureks üllatuseks – on
mul tekkinud mõte magistrantuuri
õppima minna. Ehk oleks hea
uurida variante, kuhu välismaale
meediat õppima minna. Audiovi-
suaalse meedia praktikat õpetab
mulle praegu ETV, pigem mõtlen
magistriõppele kui võimalusele aeg
maha võtta, uuesti lugeda ja teoo-
riat juurde õppida,» räägib Helen.

Helenile on omane südamlük konkreetsus – ta oskab juhtida
kamandamata ja suunata sundimata. Sellega päästis ta
nelja aasta eest Müürilehe vaiksest hääbumisest ja kujundas
üsna Tartu-kesksena alustanud isetegevuslikust väljaandest
kõige paremas mõttes institutsiooni, millele viitavad juba sa-
geli kogu Eesti ühiskonna kujundajad. Mõistagi on Müürileht
olnud suure hulga inimeste tegevuse vili, aga ikka (ja eriti
Tartus) kipub ju nii olema, et käiakse küll koos ja tulistatakse
vastastikku uhkeid ideid, aga pärast «jäävad kõik meili oo-
tama». Helen suudab lehetegijate õhinat hoida, olles samas
kriitiline ja analüütiline – ning ühiskondliku närvi ja hedonist-
liku elulusti heas tasakaalus on tänane Müürileht kindlasti
paljuski tema tegu ja nägu.

Berk Vaher

TÜ inglise filoloogias lektor, Müürilehe kolleegiumi liige

Teda tundes ei või teada, kas
ta ei tee otsust välismaale sõita
kas või homme. Ka Tartusse
tuleku otsustas Helen – tollal
esimest aastat kunstiakadeemia
tudeng – ühel kevadpäeval
Toomemäel istudes. Tallinnast
taarlinna kolitud sai veel enne,
kui Tartu ülikooli sissesaamine
üldse kindel oli. Samamoodi ko-
lis neuu ülikooli viimasel aastal
pealinna tagasi.

«Kui ma ka peaksin ajutiselt
Eestist ära minema, ei oleks see
näiteks Müürilehe jaoks mingi
probleem. Meie toimetusest
vähemalt kaks inimest elavad
praegu Berliinis, üks Kuressaa-
res, ülejäänutest pooled Tallin-
nas, pooled Tartus. Kujundaja
oli vahepeal aasta Gruusias.
Elame 21. sajandil ja see, kus
keegi paikneb, ei mängi mingit
rolli. Kuskil mujal olemine võib
ainult rikastada.»

Praegu on Helen oma eluga
aga väga rahul ja ütleb, et näeb
hetkel ainult võimalusi uuteks
väljakutseteks, takistusi kuskil
nagu polekski. Tuleb vaid valida,
mis on rohkem ja mis vähem olu-
lised asjad, millega tegeleda.

Jaan Tõnissoni abi noortele

«On teil raha vaja?» pärinud Postimehe omanik ja peatoimetaja Jaan Tõnisson. Ta ulatanud abi vahel enne, kui seda küsidagi jõuti. Jaan Tõnisson (1868–1941?), kelle sünnist sai möödunud aasta detsembris 145 aastat, aitas noori õpperahaga ka taasiseseisvunud Eestis.

Varje Sootak
varje.sootak@ut.ee

Ajakirjandusdoktor Krista Aru märkis, et toimetuse kassast said rahalist toetust noored ja vanad, abipalujad ja ideekandjad. «Karl August Hindrey mälestustes oli raha saamine Postimehes lihtne: «See oli sääli nagu mõni suur kommuun või seltsimehelikkus kassa suhtes. Kui raha vaja oli, mindi lihtsalt alla kassa juurde.»».

Krista Aru toob ka näite Soomes viibinud Gustav Suitsust, kes sõitis sinna 1901. aastal Tõnissoni rahaga ja kui koju tagasi tahtis tulla, kirjutas jälle Tõnissonile: «Nüüd on paha lugu see, et ka tagasisõidu kuluraha, mis ühtlasi kätte sain, surnuks olen löönud». Tõnisson saatis talle raha ka tagasisõiduks.

Tõnissoni lahket kätt on mee-

Jaan Tõnisson 1880. või 1890. aastatel.

Foto: TÜ raamatukogu

nutanud paljud kaasaegsed. Ta teadis omast käest, kui raske on õppides kokkuhoidlikult elada. Tõnisson oleval kandnud ülikooli ajal kodus kootud riideid, ema kootud palitu pidanud vastu isegi Postimehe toimetaja aegadeni.

Krista Aru sõnul kasvas Tõnissoni ja Postimehe toel Eesti noorus. «Sest nagu Tõnisson ikka ja jälle rõhutas, kõik loodu edeneb ja kasvab, kui seda kannab noorus.» Tõnisson on öelnud, et haritud noorus on kõlbeline ja vastutustundlik.

JAAN TÕNISSONI ÕPPERAHA

Jaan Tõnisson, kes 1940. aastal arreteeriti ja arvatavasti Eestis hukati, abistas enese teadmata ka uuesti sündiva Eesti noori. Tartu ülikooli 70. aastapäeva künnisel 1989 kuulutas Eesti muinsuskaitse selts välja Jaan Tõnissoni

nimelise õpperaha edukatele Tartu ülikooli üliõpilastele.

Need üliõpilased pidid olema järginud Tõnissoni põhimõtteid ning neil pidi olema arvestatav panus eestluse, omariikluse ja demokraatia arendamisel. Samuti pidid nad olema neid ideid avalikkuses levitanud. Toimikond koosseisus professor Sulev Vahtre (esimees), Tullio Ilomets, Enn Tarto, Tõnis Lukas, Tõnn Sarv, Heno Sarv ja Varje Sootak, määras õpperaha kaks korda aastas. Sellise toetuse pälvimid Tiit Pruuli, Indrek Tarand, Aare Kasemets, Mart Loog, Viljar Peep, Toomas Kukk, Liina Lukas, Lauris Toomet ja Karin Otter. 1992. aastast andis õpperaha välja Jaan Tõnissoni Instituut.

Tõnissoni püüdlused oma riigi poole algasid juba enne 1880. aastaid. Sada aastat hiljem temanimelise õpperaha saanud noorte

teod sarnanesid suuresti esimesele Eesti Vabariigile eelnenud aastatele ja selle algusaegadele.

EESTI ISESEISVAKS

Tõnissoni teatakse eelkõige riigimehena ja Postimehe kaudu. Vähem seda, et juba kooliajal Viljandis oli ta õpilaste salaorganisatsiooni juht, kus taotleti eesti keele ja kultuuri arendamist. Tallinna kubermangugümnaasiumiski püüdis ta kõnelda maakeelt. Ja seda sügaval tsaariajal.

Ülikoolis õigusteadust õppides astus Tõnisson EÜS-i liikmeks, kus hakkas kohe etendama juhtivat osa. Ta oli kolm aastat esimees, hiljem auvilistlane. Seltsiski paistis ta silma erakordse energilisusega.

Eesti taasiseseisvumisele eelnenud võõrvõimu aja lõppu võiks vaadelda teise ärkamisajana, mil samuti püüti seista eesti keele kasutamise ja kõige selle eest, mis aitaks saavutada sõltumatust. 1980. aastate lõpuks oli juba toimunud märkimisväärseid sündmusi, eriti olid ärganud tudengid, kes tegutsesid ka alternatiivsetes rühmitustes. Iseseisvumise hõng oli õhus ning Jaan Tõnissoni järglastel oli julgust annetada õpperaha, toetades sel viisil koos muinsuskaitse seltsiga oma vabariigi eest seisjaid.

Jaan Tõnisson, Henrik Koppel jpt iseseisvuse taotlejad leidsid, et omariiklus ei saa areneda ja püsida üksnes rahvuslikel põhimõtetel, vaid tugevasti eestlaste endi majanduse abil.

Kuigi Tõnisson polnud eriline majandusmees, andis ta sellesse oma panuse isegi aiaääriga. Ta ositis 1900. aastal koos venna Jüriga Tööstuse tänavale krundi, ehitas väikese maja ja rajas aiaääri, kus 18

triiphoones kasvati lilli. Sakslased olid suuresti ära pahandatud ning asusid Tõnissoni äri boikoteerima. Hiljem osteti koos kolmanda venna Hansuga Eerikale talu, kuhu rajati puukool. Kui Tõnisson astus linnavalimiste puhul 1902. aastal Postimehes ägedasti saksluse vastu, muutunud võitlus nii teravaks, et sakslased kuulutasid boikoti kõigile eestlaste äridele.

Aatelise Tõnissoni eestvõttel alustati Tartu näitustega ja korraldati esimesed põllutöökursused ning palju muud, millele aastaid hiljem sai ehitada Eesti Vabariiki. Tõnissoni Postimehe abil alustasid tegevust Eesti Noorsoo Kasvatuse Selts, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kirjanduse Selts, Tartu Lasteaia Selts, Eesti Laenu- ja Hoiuühisus, Eesti Rahvameelne Eduerakond.

20. sajandi Vene okupatsiooni lõppjärgu majanduselus võib Tõnissoni aegade kummalisel kombel paralleele tõmmata. Esialgu küll vastupidiseid, sest võideldi fosforiidi kaevandamise vastu. Võõrriigi reostavat suurtööstuse rajamist ei pidanud ärksad noored võimalikuks. Fosforiidi kaevandamise vastu protestinute esiridades olid ka Tõnissoni õpperaha saajad Tiit Pruuli, Indrek Tarand, Liina Lukas jt. Reisibüroo Go Travel nõukogu esimehe Tiit Pruuli edaspidine tegevus on aga otseselt seotud Eesti majandusega.

POSTIMEHE RÕHUASETUSED

Krista Aru rõhutab, et Postimehe toimetus polnud mitte ainult meie ajakirjanike kool, vaid eluja töökooliks tudengitele ning kasvamiskohaks kirjameestele. «Postimees andis paljudele tööd

ja leiba, aga andis ka midagi veelgi olulisemat: jõudu ja usku omaenda tee võimalikkusesse.» Ajakirjandustudeng Tiit Pruuli töötas Postimehe järeltulijas Edasis, kus jätkus noorte kaasamise tava.

Pruuli meenutab, et kultuuri-osakonnas töötades käivitati Tõnissoni juubeli puhul erirubriik. «Kirjutasin seal ka ise, andsime välja väikese erilehe Postimees, luuleteater Valhallaga etendasime Tõnissoni juubeli puhul Edasi rõdult näidendi». Valhalla püüdis elustada eesti kultuuriloo vähetuntud peatükke. Lavale toodi etendusi Siurust, Noor-Eestist, Eesti Kirjameeste Seltsist ning paljudest teistest ajaloolistest isikutest.

«Teisalt oli Valhalla ümber koondunud seltskond mitmete poliitiliste aktsioonide – fosforiidivastane võitlus, muinsuskaitse liikumine, EÜS-i taastamine jm – eestvedaja.» Luuleteatris mängis ka Indrek Tarand, kes oli kaasautor küüditatute mälestuseks koostatud kavas vanaisa Helmut Tarandi luulest.

Indrek Tarandi kontole lisanud peale muinsuskaitse ka muu aeg ühiskondlik-poliitiline tegevus, nagu võitlus sõjalise õpetuse vastu jms. Tähelepanu äratasid Tiit Pruuli, Indrek Tarandi, Aare Kasemetsa jt kriitilised artiklid.

Ajakirjandustudeng Aare Kasemets aitas näiteks muinsuskaitse vedajal Tõnissoni käima lükata seltsi noorteühenduse, korraldas maakultuuriseminare jm. Tõnissoni tekstidega puutus Kasemets kokku Eesti ajakirjanduse ajalugu uurides. «Kirjandusmuuseumis vanu ajalehti lugedes tekkis mõistmine, et tsaariaeg ja nõukogude aeg olid mõlemad rahvusliku liikumise jaoks keerulised.»

Tõnissoni on peetud erakordseks inimeseks. Nähtavasti vajab riigi iseseisvumine ja käekäik tollal suuri isiksusi. Ta jõudis olla Vene riigiduumi ja mitmel korral Eesti rahvakogude saadik, välisminister, neli korda peaminister ja riigivanem, seltside ja organisatsioonide esimees või liige, pidada sadu sütitavaid kõnesid ja kirjutada artikleid.

TÕNISSONI SAMMUDES

Kaasaegsed ei ole olnud kitsid Tõnissoni iseloomustamisel: rühikas kuju, sügava mõtleja näojooned, enese, ümbruse ja elu tark kõrvaltvaatleja, liikumapaneva, vägeva motoorse jõuga, võitlejana järsk ja järeleandmatu, rohkem tundesütitaja kui ilukõneleja, uskuvat seda, mida tihti paatoslikult rääkivat.

Kuid see pikk sirge mees põõnaga mantlis, mapp kaenla all, pea väärikalt püsti, lahkus püstpäi ka 1936. aastal Postimehe toimetusest. Riigimees, kes kirjutas jätkuvalt demokraatiast ja kritiseeris vaikiva oleku aastail autonoomia piiramist, vallandati

ning toimetuse vara kasutamine keelati. Aastail 1935–1939 sai temast ülikoolis ühistegevuse professor. Ta oli ka mõne aasta riigivolikogu liige, temalt küsiti nõu ja ta ei jätnud oma arvamust ütlemata Teise maailmasõja eel.

Kirjanik ja poliitik Jaan Lattik on mõtisklenud Tõnissoni sõjaka sammu üle. «Võib-olla on tegemist omasuguse Tartu sammuga. Sest kui meil on Tartu vaim, miks ei peaks siis olema ka Tartu samm.»

Tõnissoni aadete ja sammuga taastasid tudengid peaaegu 25 aastat tagasi seltse ja korporatsioone, töid taas välja Eesti lipu, vääristasid riigi iseolemise. Neile oli suureks toeks Tõnissoni õpperaha, seda ajal, mil kadusid nõukogudeaegsed stipendiumid, kui polnud veel ülikooli sihtasutust. Puudus oli kõigest, ka esmatarbekaupadest. Maailmakirjanduse dotsent Liina Lukas meenutab, et õpperaha kulus tudengile ellujäämiseks: «Söögiks-joogiks-pastakateks-vihikuteks-raamatuteks (arvuteid ja telefone siis veel ei olnud!), minul ka kindlasti lasteasjadeks. Küllap ka šoko-

laadile – mäletan hästi, kui see poodidesse taas tuli, umbes samal ajal kui banaan!».

Ka Tiit Pruuli meelest oli see toetus suureks abiks noore perekonna igapäevaelu murede lahendamisel ajal, kus kõik, toidust lapsemähkmeteni, oli defitsiit.

Praegune sotsioloog ja sisekaitseakadeemia teadur Aare Kasemets annetas õpperaha Viljandi kultuurikolledžile muinsuskaitse vaimsete teemade edendamiseks. «Sellest omakultuuri edendamise keskusest on hea meel ka tänasel päeval. Kui ülikool on suuresti saksa-, inglise-, vene-, prantsuse- jm tõlkekultuuride vahendaja Eestis, siis akadeemia on pühenud meie maa põlisrahvaste kultuuri taas- ja edasiloomele.»

Liina Lukas mõtleb aga iga päev Tõnissoni majast mööda sammudes tudengitele, kes selle on hõivanud ning teadvustavad maja olemasolust linnarahvast. Aga see võiks Lukase meelest olla Jaan Tõnissoni majamuuseum, mis esitleks tema elu ja tegevust. ☹

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee

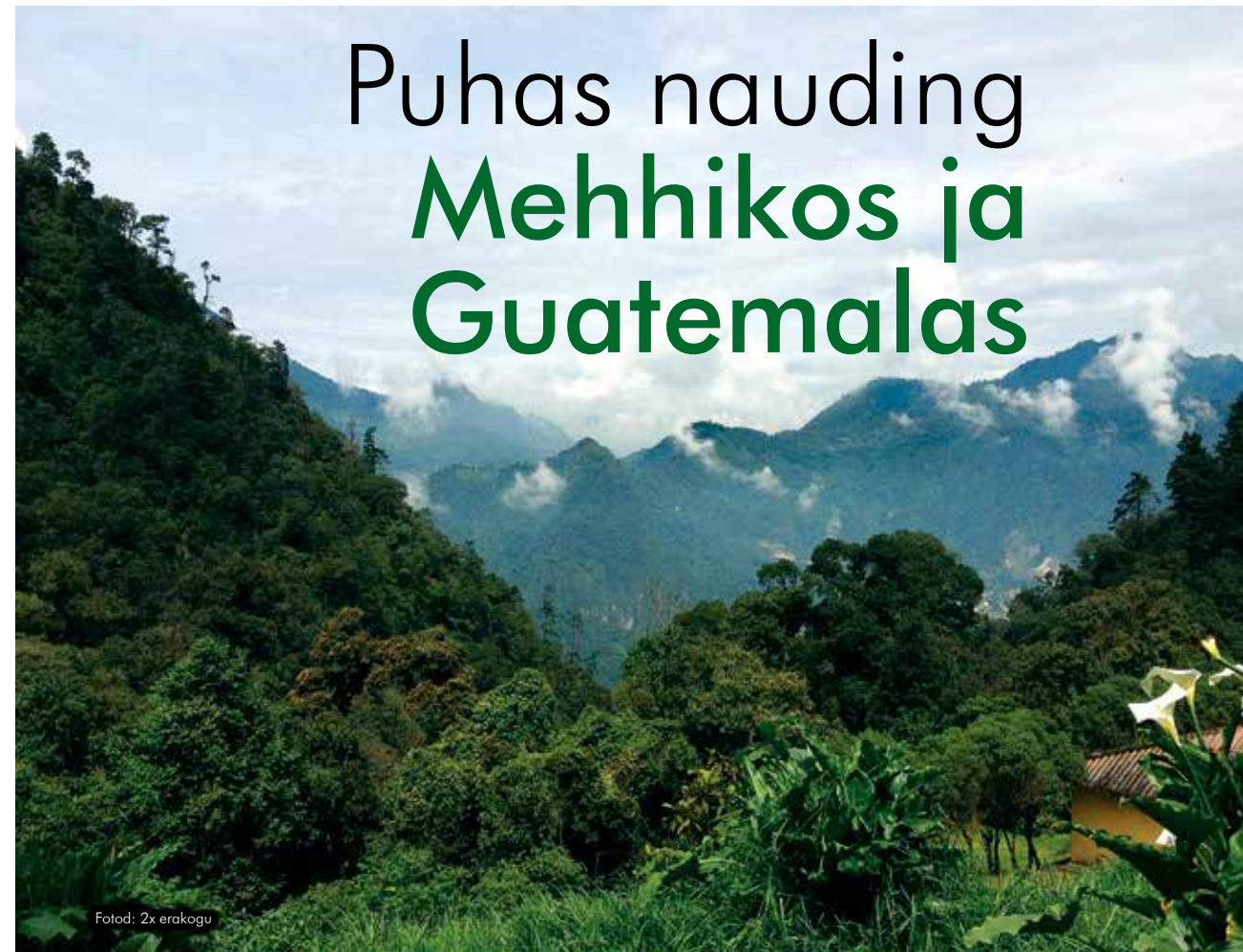
Põliskultuuri püsimisest

1980. aastate lõpus uskusin siiralt ja usun nüüdki, et need, kes on teadvustanud ajalugu ja kultuuriajalugu (sh maarahvakultuuri), saavad vaba(ma)ks, iseseisvaks ja muutuvad totalitaarsete mõjukeskuste poolt vähem manipuleeritavaks. Eesti ajaloo ja kultuuri teadvustamine oli selles mõttes 1980. aastate lõpu vabadusvõitluse üks põhivõtteid.

Osalesin aktiivselt ka Eesti kodanike komiteede liikumises. Nagu siis, nii võiksime ka praeguses üleküllastunud meediaühiskonnas endalt vahel küsida, kelle mõtteid me mõtleme ja kust need mõtted meie siseteadvuse ekraanile jõuavad? Kui soovime, et meie Eesti kultuur ja selles toimivad põlis-kultuurid püsiksid üle aja, võiks küsida, kuivõrd meie

kultuurilises teaberingluses on Eesti maa, ajaloo ja kultuuriga seotud ainet ja kui palju globaalset kultuuririimporti? Kas oleme veel eestlased (sh võrokeled, saarlased, virulased, setud, mulgid jt) või eestikeelsed vaimselt kultuurilaenudest elavad migrandid omal maal?

Aare Kasemets

Fotod: 2x erakogu

Toomas Muuli
haridusteaduste 3. aasta tudeng

Sattusin esimest korda Mehhikosse aastal 2010, et teha seal üks korralik ringreis. Reis oli pikk, mitmekülgne ja igati huvitav, kuid piirdus ainult

Mehhikoga. Seekordne teekond algas möödunud aastal augusti lõpus hoopis San Diegost Californiast. Ambitsioonid olid suured, kuna peale Mehhiko tahtsime jõuda ka Guatemalasse, et lisada oma rännakule veelgi rohkem sädet.

Mehhiko on jaotatud 31 osariigiks ning igas osariigis on bussiliiklus väga hästi korraldatud. Aladel, mis jäävad Ameerika Ühendriikide ja Mexico City vahele, on bussiliiklus kallim, arvatavasti seetõttu, et Ameerika on lähedal, seal liigub rohkem raha ning elumall on läänelikum. Üleval põhjas on suuremad

keskused üksteisest kaugel ning seetõttu tuleb pileti hind üsna kallis. Muidugi on alati ka võimalus võtta ekspressbussid, mis sõidavad näiteks Los Angelesest Mexico Cityni või mõnest muust piirilinnast Kesk-Mehhikosse. Kesk-Mehhikost edasi liikuda läände, itta ja lõunasse on kuidagi valutum, kuna teatud keskused ja sihtkohad on lähedal ning tekib alternatiiv sõita odavamaga bussipiletiga.

Bussijaamad on üldjoontes 24/7 avatud ning nii mõnigi kord tuleb olla väga tänulik sellele, kui saab veeta pool ööd bussijaamas varajast bussi oodates. Kuna me

võtsime ette pikemaid vahemaid korraga, et jõuda kaugemale ja säästa aega, siis oli üleväsimus tavaline asi. Pärast 14-tunnist sõitu on vaja veel sihtkohas ringi tuuseldada, et leida odav ööbimiskoht, koht tänavatoitu täis laadida ja lasta seejärel kehal puhata ja bussireisist välja magada.

Real de Catorce on mägede vahel olev endine hõbedakavandus, mis omal ajal, kui veel raudtee töötas, oli heal järjel. Nüüd sõltub küla ränduritest, kes sinna mõnusesse ja rahulikku kohta aeg-ajalt satuvad. Koht ise on maagiline, kuna asub mägede vahel ning piirkonnas elavad ka kohalikud pärismaalased – *huicholid*. Linnake oma mõne peatänavaga on rahulik ja aeglane, eriti vihmaperioodil, mis kestab üldjuhul augustist novembrini. Seal olles tasuks lihtsalt ringi jalutada, luusida mööda lagunenud hooneid ja tänavaid, samuti tasuks võtta ette umbes viietunnine matk *huicholide* püha mäe otsa, mis näeb eemalt välja nagu suur elevand. See koht on pärismaalaste seas tuntud kui koht, kus sünnib Päike.

Pärast viiepäevast puhkust mägedes viis teekond meid edasi kontrastiderohkesse Mexico Citysse, kus saime tunda Mehhiko külalislahkust, sest peatusime oma sõbra õe juures. Mexico City on metropolide edetabelis oma rahvastiku arvu poolest kolmandal kohal. See on tõeliselt tiheda asustusega suurlinn, kus võib leida nii iidsete tsivilisatsioonide märke, hispaanlaste aja tunnusjooni ning hulgaliselt tänapäevale omast keskkonda. See on koht, kuhu inimesed tulevad õnne otsima ning omale paremaid elutingimusi looma. Vaatamisväärsusi on igas linnajaos, nii lähemal kui ka

Mehhikos on bussiliiklus väga hästi korraldatud. Buss on turistide ja kohalike jaoks peamine transpordivahend, millega pikki vahemaid läbida.

kaugemal kesklinnast.

Metroo on väga odav, samuti ka muu transport, aga see on umbne, ebamugav ja täis inimesi, pole vahet, mis kell sõita. Mexico City on nagu iga teine suurlinn, mis pakub igapäevale seda, mida ta otsib. Meie leidsime oma maitse-, joogi-, turuelamused ning ühtlasi nägime ümmistunud Mexico City peaväljakut, kuna käimas oli õpetajate streik, mis muutis terve linna taristu teovõimetuks.

Kuna saime aru, et viie nädalaga, mis reisiks planeerisime, ei suuda me näha paljusid nimekirjas olevaid kohti, otsustasime edasi liikuda Guatemalasse, mis on Mehhikoga võrreldes väiksem ja odavam.

Eelmine kord sattusin ma ka Oaxacasse, sealt edasi Puerto Escondidosse, Mazuntesse ja Chipotlesse. Seekord liikusime edasi Guatemala suunas, kuid enne seda tegime peatuse San Cristobal de las Casases. Linn ise on väga hubane, et sellest mitu korda läbi jalutada, kuid tuleb panna tähele, et sa ei läheks täna-

vaterägistikus omadega kaotsi. Võiks tömmata paralleele meie ülikoolilinnaga, kuid erinevalt Tartust pole selles linnas jõge, peale selle on seal väga palju seiklejaid-matkajaid.

Edasi tuli ette piiriületus ning ees ootas senisest kõvasti soojema kliimaga Guatemala. Enamiku ajast olime me Lääne-Guatemalas, kus elavad maiad. Guatemala on kuulus ka oma *chicken*-busside poolest, milleks on Kanada ja Ameerika Ühendriikide vanad koolibussid, mis on oksjonitel müüdnud arenguriikidesse. Bussid topitakse inimesi täis, ühel istmel kolm, asjad visatakse katusele ja sõidetakse igale poole, kuhu vähegi võimalik.

Nende busside puhul on oluline see, et sa pead tegema suuremates liiklussõlmedes ümberistumisi, et edasi jõuda. Transporti on võimalik leida alates varahommikust kuni õhtuni. Samuti on olemas ka uhkemad ja kallimad bussid, mis on võrreldavad Mehhiko omadega, aga nende kasutamine oleneb sellest,

kui suur on su seiklushimu.

Meie olime pidevalt kül-g-külje vastas kohalikega, kui saabusime sihtkohta, milleks oli vulkaanidest ümbritsetud järv Atitlan ning boheemlasküla San Marcos. Sealne elu on rahulik ja vaikne, olles tuntud jooga, meditatsiooni ning uuema aja külalistemajade ja töötubade poolest. Külalistemaja San Marcos on väga muhe koht, kus on hea söök ja muusika. Enamik ööbimiskohti asub puudetihnikus, järve ja küla vahel. Samuti on seal kohaliku ökoturismi edendamiseks rajatud maiade pühapaik, kus saab käia energiat ammutamas ja jalutamas. On ka ujumisvõimalus koos hüppeplatvormiga, mis on igati hea viis, kuidas päev mööda saata.

Kohtasime inimesi, kes olid vabatahtlikud mäe otsas džunglis asuvas permakultuurifarmis ja saime nende juures mõneks ööks peavarju. Hommik algas kell pool seitse jooga ja koristamisega. Kerge hommikusöök, permakultuuri õppetund ning neli tundi töötgemist. Lõunat sai kohapeal ning alati kaasnesid ka pärastlõunased uinakud, raamatulugemised ja suhtlusringid tugevate vihmahöögude saatel. Muidugi pidi ka selle kõige eest maksma, kuid see oli väga soodne.

Kohalikud sääsed, sipelgad ja muud putukad on pisikesed ja väga võimsad, mis oli pisut piinarikas. Samuti ei mõjunud kohalik vesi meile hästi ning ühel hetkel pidime haigestumise tõttu alla külla kosuma minema. Pärast kosumist liikusime edasi Xelasse, mis on suuruselt teine linn Guatemalas. Käisime lähedal olevates kuumavee-allikates ning kogusime jõudu, et liikuda edasi taas Mehhiko piiri poole.

Järjekordne piiriületus viis

meid tagasi Mehhikosse. Viibides riigis kuni seitse päeva, ei pea inimene maksma turistimaksu, seega kasutasime selle nädalapikuse aja enda jaoks. Lühikese aja jooksul olime Palenqueõ džunglis ja võimsates maiade varemetes. Kliima on aasta ringi kuum ja niiske. Ööbisime bangalos, mille laes olev ventilaator ei teinud õhku sugugi jahedamaks. Ühel pärastlõunal sadas nii kõvasti, et oja bangalo ääres tõusis onnikese servani.

Palenque'i varemed on muljetavaldavad ning müstilised, samuti on terve Palenque'i ümbrus kaetud ilusate koskede ja laguunidega, mida tasub külastada. Edasi võtsime ööbussi Tulum, kust alates hakkavad maailmaklassi rannad: Mehhiko Kariibid. Helesinine vesi, valge liiv ning palmipuud. Temperatuur ja päike on ühe eestlase jaoks metsikult laastavad. Mõne tunniga võid põleda ja saada päikesepiste. Järgmine peatus oli Cancun, kus olime sõbra juures, kes viis meid meie viimasel ööl pimedasse randa jalutama, ujuma ja väikseid kilpkonni suurde ookeani vabaks laskma. Järgmine päev oli lend New Yorki ning sealt mõne päeva pärast tagasi Eestisse.

Meie reis kulges mööda pärismaalaste asutusi ja piirkondi, olime üldjoontes pidevalt maiadega kontaktis, kes on osalt segavereliste latiinide poolt tõrjutud ning üritavad elus püsida oma käsitööde müümise või maisi kasvatamisega. Lisaks on ka neid, kes peavad väga palju väikseid ja odavaid söögikohti. Vahel, kui sattusime suuremasse linna, siis oli veidike veider näha nii palju latinosid, kes kõik üritavad olla lääne ühiskonna inimeste moodi ning vastavalt riietuda, käituda

ja elada, näha oli vastuolu nende silmades ja suhtluses. Kohalikud maapiirkondade maiad ja pärismaalased olid palju avatumad ja siiramad.

Üldjoontes on elu Mehhikos ja Guatemalas kirev ning elav. Elu on kuidagi loogilisem ja lihtsam, kuna tundub, et kuskil ei ole tobedaid euronõudeid, mis keelaks mõnel vanamemmel tänavanurgal häid suupisteid müüa või mis iganes poodi pidada. Elu on täis päikest ja seda kõike võetakse üsna rahulikult. Sul on alati olemas alternatiivsed võimalused, kuna kuskil keegi alati pakub sulle midagi. Muidugi arvatakse, et kui sa oled valge ja seljakotiga, siis on sul ka raha. Meie puhul oli see vale ning pidi kõvasti kauplema, et asi oleks õiglane ja seda eriti mõnes turismipiirkonnas. Kohalik toit on väga hea, eriti just see, mida sa saad tänavalt või tänavanurgal asuvast urkast. Kahjuks oli meie reis pisut eklektiline, kuna viis nädalat 6000 kilomeetri läbimiseks oli väga vähe ning mõningate paikade külastamine jäi seega poolikuks, palju on ka alles avastamata paiku. Tegelikult tasub selleks kõigeks võtta rohkem aega või üks-kaks piirkonda, et rohkem tabada eri kohtade võlu.

Guatemala ja Mehhiko on külalislahkemaid kohti, kus reisida. Rahulik meel ja sisetunne on seal piirkonnas reisisid su parimad sõbrad, sest palju on selliseid inimesi, kes tahavad sul naha üle kõrvade tömmata. Samuti tasub mõelda vaktsiinide või rohtude peale, sest tagasi tulles olin mina seitse päeva Dengue'i palavikuga haiglas. Meelde jäi sõna *suave*, mis tähendab rahulikult, mõnusaalt või pehmelt. Sealset eluviisi saabki väga hästi kirjeldada selle sõnaga – *suave*. ☺

EESTI RAHVAKULTUURIST KÜMNES KEELES

Foto: Andres Tennus

Heli Noor
eesti keele õpetaja

Mõte luua keelekeskuse õpiobjektide sari «Eesti rahvakultuurist» tekkis kahe hea sõbra, inglise keele õpetaja Liina Soobiku (TÜ keelekeskus) ja Anu Pungase (Toila gümnaasium) koostööst ning ühistest tähelepanekutest töösju arutades. Meie noored oskavad rääkida inglise keeles küll *halloween*'ist, tänapäevast ja valentinpäevast, aga kas nad oskavad tutvustada võõrkeeles meie oma rahvakalendri tähtpäevi ja rahvakultuuri? Teadmised on suuremal või vähemal määral usutavasti olemas, kuid puudub vastav võõrkeelne sõnavara.

Siit hakkaski arenema mõte luua õpiobjekt eesti rahvakalendri tähtpäevadest.

Keelekeskusel oli varasemast ajast mitmekeelse õpiobjekti koostamise kogemus. 2010. aastal valmis «Kommentaaridega harjutusvara õppevideo «Ruumitähendusega prepositsioonid, postpositsioonid ja verbid» juurde» kümnes keeles.

Nõnda leidiski väljapakutud mõttesälvatus keelekeskuses kõlapinna. Ka idee ise arenes ja võttis

juba algatusrühma esimesest töökoosolekust peale laiemad piirjooned.

Laulu- ja tantsupidu toob iga kord Eestisse suurel hulgal väliskülalisi, meie sõpru ja tuttavaid laiad maailmast. Meie noored tahaksid neile kindlasti tutvustada ka rahvalaulu- ja tantsukultuuri, sedagi takistab vastava sõnavara nappus. Üldjuhul koolist sellist sõnavara kaasa ei saada. Arutluste käigus otsustati, et õpiobjekt üldpealkirjaga «Eesti rahvakultuurist» hakkab koosnema kolmest osast. Kaasa otsustasid lüüa eesti, läti, leedu, inglise, saksa, prantsuse, vene, hispaania, uuskreeka ja jaapani keele õpetajad.

2012. aastal valmis «Eesti rahvakalendri tähtpäevad» (kümme keelt). Selles antakse lühike ülevaade eesti rahvakalendri olulisematest tähtpäevadest, mida tuntakse ja mille traditsioone järgitakse suuremal või vähemal määral tänapäevalgi.

2013. aasta lõpuks valmisid õpiobjektid «Rahvatants ja rahvarõivad» (üheksa keelt) ning «Rahvamuusika ja rahvapillid» (üheksa keelt), mis kujutavad endast aimelist ülevaadet eesti rahvatantsust, -rõivastest, -lauludest ja -pillidest läbi mitme sajandi. Õppematerjalid sisaldavad tekste ning audio- ja videofaile, siin on esitatud nii alustadmised ja sõnavara kui ka harjutused eri tasemetele (A2–B2) õpitu kinnistamiseks. Aimeline ja keeleõpetuslik pool on püütud hoida tasakaalus. Autorite rõhuasetused on ka keeleõppe seisukohast erinevad. Näiteks eestikeelses õpiobjektis on suur osa kuuldu mõistmisel, hispaaniakeelses aga pigem teksti mõistmise arendamisel.

Õpiobjekt ei püri olema rangelt tõsiteaduslik, vaid pigem üldmõistetav materjal esmatutvuseks meie rahvakultuuriga. Samas on võimalus teemasse süveneda allikmaterjalidele viitavate linkide kaudu. A. Pungase loodud teoreetiline aluspõhi oli küll kõigil ühine, aga igal autoril oli võimalus esitada oma tõlgendus ja vajalikud selgitused. Siinkohal peaks rõhutama, et keeleõpetajail pole spetsiifilisi rahvakultuuriteadmisi. Sellealane pädevus on ainult A. Pungasel, mistõttu on töö käigus kasutatud kon-

sultantide abi ja otsitud teavet internetistki.

Kõvaks pähkliks osutusid nii mõnedki terminid, mida tuli tõlkida eri keeltesse. Näiteks jõulu- või näarikroon, mille esivanemad pühade ajal tare kaunistamiseks lakke riputasid. Sõna-sõnalt tõlkides kõlaks ju kenasti – *christmas crown*. Selline väljend on inglise keeles ka olemas, aga nagu selgus, märgib see hoopis kuldsest papist tehtud pähe pandavat krooni või uksekaunistuseks mõeldud pärga. Nii kuni selgituseks: *special hanging decorations were made of straw called crowns* (jõulukroon) *Jõulukroon – (Christmas Crowns) are hanging decorations made of straw and reed, hung from ceilings mostly in West Estonia. The crowns were decorated with egg shells, yarn, strips of fabric and feathers. Lustres and chandeliers in churches and manor houses have been considered as examples for these crowns. This tradition was forgotten by the beginning of the 20th century but it again became fashionable as part of the New Year customs reinstated by schools and handicraft hobby groups in the 1960s. and they were attached to the ceiling.*

Kreeka keeles pole olemaski sellist traditsiooni ega selliseid sõnu nagu jaani-, mardi- või kadripäev. Kasutatud sai siis Mardi, Kadri ja Jaani kreeka-keelsete nimede vasteid koos seletusega, mida me nende nimetuste ja pühade all mõtleme. (Näiteks: kadripäev – Η Γιορτή της Αγίας Αικατερίνης στις 25 Νοεμβρίου.)

Ka osutus keeruliseks meie rahvakalendri tähtpäevade, mis toetuvad paljuski ristiusulisele taustale, selgitamine jaapani keeles. Keskmise jaapanlane ei tea ristiusust midagi. Küll aga on ühine see, et nii eestlased kui ka jaapanlased tegelevad (tegelesid) põlluharimisega, mistõttu sai tõmmata paralleeli viljakoristuse (rukkilõikuse) ja riisilõikuse vahel, raskem oli loomadega seotud teemadel, nt karjatamine, heina tegemine jne. Tavaline jaapanlane, iseäranis noor inimene, kellega õppijatel võiks olla kõige rohkem kokkupuudet, on oma rahvatantsust ja rahvalaulust väga kaugel ja seetõttu oli raske tuua sellel teemal jaapanlasele toimivaid seoseid ja analooge.

Kui oskussõnadest puudu tuli, aitasid fotod. Kuidas muidu selgitada hispaanlastele meile nii mõistetavat traditsiooni, kus head lapsed panevad aknalauale sussi, et päkapikud saaksid sinna midagi tuua. Paljudes Hispaania kodudes ei kanta susse ega tunta ka aknalauda arhitektuuri elemendina.

Inglise keelt emakeelena kõnelejalt tuli lõbus kommentaar: verbil *to swing* on algse tähenduse

kõrval ka teine, tänapäevane – nimelt «partnereid vahetama». Kiige foto aitab ehk vana tähendust meenutada.

Õpiobjektide sarja kasutajaskond on meie ettekujutuse kohaselt lai. Võõrkeeleõpetajad saavad kasutada seda nii tunnis kui anda ka iseseisvaks tööks. Eri tasemel õppijad saavad iseseisvalt õppida nii vastavat keelt kui ka võrrelda huvi korral materjalide esitust eri keeltes. Eesti keelt õppivad välisüliõpilased, kes tutvuvad õpiobjekti abil meie kultuuriga, laiendavad eestikeelset sõnavara ja leiavad vajaduse korral tuge oma emakeelsest materjalist. Väliskülalised, kes tahaksid kiiret ülevaadet meie rahva tähtpäevadest ja rahvakunstist, mahukaid allikaid ilmselt ei uuri. Nendest õpiobjektidest saavad nad nii lühiülevaate kui ka esmase sõnavara.

Praeguseks oleme saanud katsetada sarja esimest osa rahvalike tähtpäevade kohta. Materjali on kasutatud nii tunni ilmestamiseks kui ka iseseisvaks kodutööks. Õpetaja jagas üliõpilased rühmadeks, iga liige sai ülesande valmistada ette ühe tähtpäeva tutvustamine teistele. Õpiobjekti esimesele osale on tagasiside olnud väga positiivne. Teised kaks osa jõuavad kasutusse uuel semestril, kuna valmisid alles detsembris.

Õpiobjekti loomisse oli haaratud pea paarkümend TÜ keelekeskuse õppejõudu. Vajaduse korral saadi nõu ka headelt väliskolleeegidelt. Audiofaile aitasid sisse lugeda vastavat keelt emakeelena kõnelejad (hispaania, vene, inglise, jaapani, leedu jt). Seega võib meie tööühma nimetada lausa rahvusvaheliseks. Suurem osa kasutatud fotomaterjalist on õppejõudude pildistatud, aga oleme eesti rahvapillide fotosid saanud ka Kaunase P. Stulga nimelisest leedu rahvapillide muuseumist. Anu Pungase ülesvõetud videos löövad mardi- ja kadrisantidena kaasa Toila gümnaasiumi tütarlasteansambel ning rahvatantsuvideos esineb Kohtla-Järve kultuurikeskuse rahvatantsuansambli Virulane segarühm. Täname kõiki kaasaaitajaid fotode, heli- ja videofaile eest.

Õpiobjektide sarjaga saab tutvuda aadressil <http://eestikultuurist.ut.ee/>.

Veebruaris kõik sõnaraamatud -20%

TARTU ÜLIKOOL
1632
RAAMATUPOOD

AVATUD AADRESSIL **RAEKOJA PLATS 11**

ÜLO MANDER – 60

Foto: erakogu

11. jaanuaril täitis 60 aastat professor Ülo Manderil, kes on praegusaja silmapaistvamaid teadlasi loodusgeograafia, maastikuökoloogia ja keskkonnatehnoloogia valdkonnas. Ta on oluliselt avardanud ja süvendanud klassikalise maateaduse piire maastike looduslike ja inimõjuliste aineringete protsesside uurimise ja mõtestamise kaudu. Rahvusvaheliselt tuntud ja tunnustatud Ülo Mander kuulub juba pikemat aega oma valdkonna enamviidatud teadlaste hulka. Ta on hinnatud ja äärmiselt viljakas õppejõud teadlaskonna järelkasvu kasvatamisel.

Ülo Manderi teadushuvid tekisid juba varases nooruses. Trefferistina oli ta 1972. a vabariikliku geograafiaolümpiaadi võitja ja koostas mahuka õpilasuurimuse Tartu linna ja rajooni looduskaitseobjektidest. Lõpetanud Jaan Eilarti juhendamisel 1977. a *cum laude* Tartu ülikooli bioloogia-geograafiateaduskonna füüsilise geograafia erialal, jätkas ta õpinguid aspirantuuris ja kaitstes 1983. a professor Viktor Masingu juhendamisel bioloogiakandidaadi väitekirja. Ajavahemikul

1977–1991 töötas ta Eesti põllumajanduse akadeemias assistendi, vanemõpetaja ja dotsendina. Alates 1991. aastast töötab Ülo Mander Tartu ülikoolis, kus ta valiti 1992. a professoriks. Ülikoolis töötamise ajal on ta olnud edukas teadusorganisaator ja projektide juht, sh paljude Euroopa Liidu ning Norra rahastatud projektide Eesti-poolne vastutav täitja või juht. Ülo Manderi töörühm on keskkonnamuutustele kohanemise tippkeskuse liige ja tema juhtimisel on saavutatud maastiku-uurimise ja keskkonnatehnoloogia laboratoorse taristu arendamisel ülikoolis märkimisväärset edu. Tähelepanuväärne on professor Manderi rahvusvaheline aktiivsus, suure osa tema ajast võtab teadustöö partneritega välisülikoolides. Aastaid on ta Tartu ülikoolis kandnud enim reisiva professori tiitlit. Selle töö tulemuseks on enam kui 160 kõrgeima kategooria publikatsiooni.

Ülo Manderit on väljaspool ülikooli korduvalt tunnustatud, ta on kahekordne Eesti Vabariigi teaduspreemia laureaat (põllumajandusteaduste ja bio-geoteaduste valdkonnas), teda on autasustatud Eesti Vabariigi Valgetähe neljanda järgu teenetemärgiga, K. E. von Baeri ning T. Hromadka medaliga.

Ülo Manderi isikuomadustest vajab eriti esiletõomist tema ülim huvitatus teadusest ja põhjalikkus. Ta on olnud uurimistööst innustunud koolipõlvest alates, teaduskeskse lähenemisega on ta suutnud kasvatada üles kaks põlvkonda geograafe, arendada välja Kesk- ja Põhja-Euroopas silmapaistva geograafia õppekava ning maailmas tunnustatud laborid. Teadusest innustumise oskus on kandunud edasi ka tema

õpilastele. Professor Mander on eduka kaitsmiseni juhendanud 26 doktoritööd ning tema juhendatud doktorid jätkavad teadlaste ja professoritena paljudes ülikoolides. Kirgliku ja emotsionaalse inimesena on ta ikka valmis aktiivselt kaitsma teaduslikku meetodit ja tõe!

Professor Mander paistab teaduseluse silma ka oma uurimistöökäsitluse väärtuse poolest. Tavaliselt kaugeneb nn aktiivselt publitseeriv tippteadus praktikast. Siis peavad teadlased oma töö vajalikkust pikalt seletama ja tõrjuma süüdistusi «elevantiluust torni sulgumises». Aga Ülo Manderi tööd on alates üliõpilaspõlvest olnud tegelike andmete ja selge praktilise väljundiga. Tema uurimistöökäsitluse põhjal rajatud põllumajandusmaastike puhvertsoonid palistavad Eesti ja paljude teiste Euroopa riikide maastikke. See on üks valdkond, kus Eestil on olnud võimalus olla õpetajaks tervele maailmale. Samuti on Manderi uuringute ja Eesti kogemuste põhjal ehitatud heitvee puhastamiseks tehismärjalasid paljudes riikides, neist silmapaistvam töötab näiteks Jaapanis. Inimesena on Ülo Mander aga seltskonna hing, kes ei karda kitarriga suurel laval esineda ega suuri pidusid korraldada. Tegijad jaksavad palju, täna on tal palju tegemist ka külalisprofessorina Prantsusmaa riiklikus uurimisorganisatsioonis IRSTEA, kolme lapselapse kasvatamise ja harrastustalu pidamisega Pühastes. Soovime talle palju jaksu edaspidiseks!

Kolleegid geograafia osakonnast ning ökoloogia ja maateaduste instituudist

RAIVO AUNAP – 50

Foto: erakogu

Igas kollektiivis on inimesi, kes tunduvad asendamatud. Nii oli sõjajärgses Tartu ülikooli geograafia osakonnas asendamatuks dotsent Lev Vassiljev (1920–2009), kes õpetas mitmete põlvkondadele kaardimaalima saladusi. Pärast Vassiljevi pensioneerumist (1993) asus neid saladusi tudengitele tutvustama 19. jaanuaril 50. sünnipäeva tähistanud Raivo Aunap.

Ajaga oleme tõdemuse juures, et hoolimata põlvkonnavahe-

sest, on Raivo Aunap muutunud ise asendamatuks. Kõigea, mis puudutab Tartu ülikoolis kartograafiat, jõutakse nii või teisiti alati Raivo juurde.

Raivo Aunapi tegevusvaldkond on väga mitmekülgne. Tema teadushuvide hulka kuuluvad lisaks kõige südamelähedemale huvile, kartograafiale, veel reljeefanalüüs ja -modelleerimine, maastikumuutused, kaugeire ning kohanimekorraldus. Tema huvideringi kuuluvad ka kodulugu ja genealoogia. Ühtviisi on Raivo kursis nii analoog- kui ka digitaalkartograafiaga. Tema kartograafiliste loometööde nimekiri on väga pikk, hõlmates mitmeid atlaseid, kaarte ja õpikuid. Raivo Aunapit võib kindlasti pidada Eesti kartograafia praeguseks suunaandjaks. Tema ideed ja kartograafilised lahendused on maitsekad, isikupärased, kõrgel tasemel ja kolleegide poolt väga hinnatud. Nii võime rääkida ka Aunapi koolkonnast Eesti kartograafias.

Lisaks akadeemilisele tööle on Raivo Aunapil alati olnud

administratiivseid ja teaduskorralduslikke ülesandeid: ta on olnud Eesti geodeetide ühingu juhatuse liige 1994–1998, alates 2004. aastast kohanimenõukogu liige. Ta on osalenud mitme Eesti kartograafilise normdokumendi väljatöötamisel. Samuti on ta tublisti panustanud kooligeograafia arengusse, osaledes paljude õpikute ja atlaste toimetuskolleegiumi töös. Alates 2009. aastast on Raivo Aunap loodus- ja tehnoloogioteaduskonna maateaduste programmijuht.

Kolleegide seas on Raivo Aunap tuntud kui abivalmis ja usaldusväärne inimene. Oma töös on ta alati täpne ning korrektne (mida ju kartograafia nõuabki). Tudengite seas on ta väga kõrgelt hinnatud nii õppejõu kui ka juhendajana ning Raivo juhendatud välipraktikad on kõigil viimase paarikümne aasta jooksul geograafiat õppinutel kindlasti meele.

Kolleegid ökoloogia ja maateaduste instituudist ja geograafia osakonnast

teadmistega mitmete geograafide maastikuuringutesse. Teadagi on geograafide teadmised muldadest alati pinnapealsed ja seetõttu kuulub spetsialisti nõu marjaks ära.

Alati sõbralikust ja hea huumorimeelega kolleegist on kujunenud geograafia osakonna vanima ja järjepidevama õppejõudude toa üks klassikalistest liikmetest. Ilmselt on tegemist ka geograafia osakonna, aga ilmselt ka LOTE parima tennisemängija-ga. Teravat labidat, Arno!

Kolleegid geograafia osakonnast

ARNO KANAL – 50

Foto: erakogu

29. jaanuaril sai 50 aastaseks geograafia osakonna mullateaduste dotsent Arno Kanal. Järva- maalt Koerust pärit Arno liitus geograafide perega kolmanda aastatuhande alguses, võttes enda õlule geograafide traditsioonilise põhikursuse – mullateaduse – õpetamise. Akadeemilise päritolu mõttes on ta aga maaülikooli kasvandik, lõpetades selle 1987. aastal agronoomina. Samas kaitses ta 1996. aastal ka teaduskraadi.

Vaadates Arno tegevust teadusmeetrikas, leiame, et ta on praeguseks Eesti enim viidatud mullateadlane, panustades oma

Õnnitleme

85 Lea Boston, arstiteaduskonna emeriitprofessor – 17. veebruar
80 Marta Paatsi, koristaja – 26. veebruar
75 Svetlana Zazubovič, tahkisefüüsika vanemteadur – 27. veebruar
70 Aalo Eller, arstiteaduskonna emeriitdotsent – 6. veebruar
Tiiu Mürsepp, laserspektroskoopia labori insener – 19. veebruar
Tiiu Fahrudinova, desinfektor – 25. veebruar
Tiina Vaidla, täienduskoolituse- ja kutseasta spetsialist –

25. veebruar
65 Jaak Kikas, füüsika instituudi director – 23. veebruar
60 Mare Isakar, geoloogiamuuseumi peavarahoidja – 3. veebruar
55 Ester Uibopuu, analüütilise keemia õppetooli laborant – 15. veebruar
45 Vallo Matto, farmaatsia vanemteadur – 4. veebruar
Sven Janno, psühhiaatria teadur – 11. veebruar
Art Leete, etnoloogia professor, kultuuriteaduste ja kunstide instituudi juhataja – 19. veebruar
40 Amar Annus, vana testamendi ja semitistika dotsent – 3. veebruar

Madis Kiisk, tahkisefüüsika vanemteadur – 3. veebruar
Sulev Sild, molekulaartechnoloogia vanemteadur – 26. veebruar
35 Eve Kaurilind, *Mobilitas* teadur – 3. veebruar
30 Kadri Koorem, taimeökoloogia teadur – 16. veebruar
Klaarika Marton, filosoofiateaduskonna dekanadi juhataja, – 19. veebruar
Martin Timusk, materjaliteaduse teadur – 27. veebruar
25 Elina Tehvand, arendusproktori abi – 12. veebruar

KAITSMISED

30. jaanuaril kell 10 kaitses **Vitali Grozovski** keemia erialal doktoritööd «Adsorption of Organic Molecules at Single Crystal Electrodes Studied by in Situ STM Method» («Orgaaniliste ühendite adsorptsiooni uurimine monokristalsetel elektroodidel in situ STM meetodiga»). Kaitsmine toimus Chemicumis (Ravila 14a–1021). Juhendajad prof Enn Lust ja Silvar Kallip, oponent prof Antonio Rodes (Alicante ülikool, Hispaania).

7. veebruaril kell 16.15 kaitses **Helen Rohtmets-Aasa** ajaloo erialal doktoritööd «Immigration Policy of the Republic of Estonia in 1920–1923» («Eesti Vabariigi sisserändepoliitika aastatel 1920–1923»). Kaitsmine toimus senati saalis. Juhendaja prof Eero Medijainen, oponent dots Kari Alenius (Oulu ülikool, Soome)

14. veebruaril kell 10.15 kaitses **Kaupo Voormansik** füüsika erialal doktoritööd «X-band Synthetic Aperture Radar Applications for

Environmental Monitoring» («X-laineala tehisava-radari rakendused keskkonnakaugseireks»). Kaitsmine toimub senati saalis. Juhendajad dots Mart Noorma ja prof Rein Rõõm, oponentid Liis Sipelgas (Tallinna tehnikaülikool) ja Laurent Ferro-Famil (Rennes'i ülikool, Prantsusmaa).

18. veebruaril kell 10 kaitses **Maie Kiisel** meedia ja kommunikatsiooni erialal doktoritööd «Problems of Critical Analysis of Communication of Environmental Issues and Risks» («Keskkonnaprobleemide ja -riskide kommunikatsiooni kriitilise analüüsi probleem»). Kaitsmine toimub senati saalis. Juhendaja prof Triin Vihalemm, oponent prof Pekka Sulkunen (Helsingi ülikool, Soome).

25. veebruaril kell 12.15 kaitses **Carolina Murd** psühholoogia erialal doktoritööd «Mechanisms of Processing Visual Motion Information: Psychophysical, Bioelectrical and Transcranial Magnetic Stimulation Investigations» («Visuaalse liikumisinformaiooni töötlemismeh-

hanismid: Psühhofüüsikalised, bioelektrilised ja transkraniaalse magnetstimulatsiooni uurimused»). Kaitsmine toimub sotsiaal- ja haridusteaduskonna nõukogu saalis. Juhendajad prof Talis Bachmann ja vanemteadur Kairi Kreegipuu, oponent prof Jochen Müsseler (RWTH Aacheni ülikool, Saksamaa).

28. veebruaril kell 12.15 kaitses **Helen Vellau** zooloogia erialal doktoritööd «Reaction Norms for Size and Age at Maturity in Insects: Rules and Exceptions» («Kehasuurust ja kasvamiseks kulunud aega siduvad reaktsiooninormid putukatel: reeglid ja erandid»). Kaitsmine toimub loodus- ja tehnoloogioteaduskonnas (Vanemuine 46–301). Juhendaja prof Toomas Tammaru, oponent Magne Freiberg (Uppsala ülikool, Rootsi).

28. veebruaril kell 14 kaitses **Anne Kleinberg** arstiteaduse erialal doktoritööd «Major Depression in Estonia: Prevalence, Associated Factors, And Use of Health Services» («Depressioon Eestis: levimus, seotud tegurid ja

tervishoiuteenuste kasutamise»).
Kaitsmine toimub Biomedicumis

(Ravila 19–1038). Juhendajad prof
Veiko Vasar ja dots Anu Aluoja,

oponent prof Raimo Salokangas
(Turu ülikool, Soome).

TUNNUSTUSED

TÜ suure medali ja tänukirja
pälvis 60. sünnipäeval loodus- ja
tehnoloogiaeaduskonna loodus-
geograafia ja maastikuökoloogia
professor **Ülo Mander**.

TÜ väikese medaliga tunnustati
65. sünnipäeval rahandusosakon-
na infotehnoloogia peaspetsialisti
Anne Iherit.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvisid 50.
sünnipäeval arstiteaduskonna ana-
toomia instituudi inimese anatoomia
dotsent **Kersti Kokk** ning loodus- ja

tehnoloogiaeaduskonna ökoloogia-
ja maateaduste instituudi geograafia
osakonna kartograafia dotsent
Raivo Aunap, mullateaduse dotsent
Arno Kanal ja keskkonnatehnoloogia
vanemteadur **Marika Truu**.

TÜ aumärgiga tunnustati filosoofia-
eaduskonna eesti ja üldkeelee-
teaduse instituudi vanemteadurit,
endist rektoraadi büroo rahvusvahel-
istumise nõunikku **Virve-Anneli
Vihmanit**.

TÜ tänukirja pälvisid 75. sünnipäe-
val sotsiaal- ja haridusteaduskonna
emeriidotsent **Karl Karlep**, 70.

sünnipäeval kinnisvaraosakonna
haldustalituse haldur **Toomas Oja-
salu**, 60. sünnipäeval raamatukogu
säilitus- ja konserveerimisosakonna
desinfektor **Eha Ani**, 50. sünnipäe-
val majandusteaduskonna ettevõtte-
majanduse instituudi lektor **Merike
Kaseorg**, raamatukogu infosüsteemide
osakonna digitaliseeriija **Na-
talja Gordejeva** ja infosüsteemide
osakonna raamatukoguhoidja **Olli
Nukk**; samuti kantsleri endine abi
Helen Lilleorg, SA TÜ kliinikumi
spordimeditsiini ja taastusravi
kliiniku tervishoiu osakond
ning **sisekaitseakadeemia finants-
kolledž**.

TEATED

Veebruaris TÜ aulas: 4. veeb-
ruaril kell 12 lahtiste uste päev
Tartumaa 9. klasside õpilastele; 8.
veebuaril kell 16 ansambli võis-
tulaulmise «Tuljak» lõppkontsert ja
pidulik lõputseremoonia; 12. veeb-
ruaril kell 16.15 vabade kunstide
prof Arvo Pärdi «Sõna ja muusika»
seminar; 20. veebruaril kell 18
Brandon University Chamber Choir
(Kanada) ja Tartu ülikooli aka-
deemilise naiskoori kontsert; 21.
veebuaril kell 14 Eesti Vabariigi
96. aastapäeva kontsertaktus.

TÜ pensionäride ühingu Vitae:
3. veebruaril kell 16 käsitööring;
4. veebruaril kell 13 lauluring; 5.
veebuaril kell 14 arstide klubi; 6.
veebuaril ülikooli spordipäev (re-
gistreerimine Vitaes); 12. veebua-
ril kell 14 Tamara Janson loeng
alternatiivmeditsiinist (Raeplats 12);
17. veebruaril kell 16 põltsamaa-
laste klubi; 18. veebruaril kell 11

elulooring, kell 13 lauluklubi; 20.
veebuaril kell 11 humanitaarklubi;
27. veebruaril kell 15 keemikute
klubi.

**Õpetatud Eesti Seltsi ettekande-
koosolekud:** 12. veebruaril esineb
Evelin Arust ettekandega «Ene
Mihkelsoni varasem luule – ret-
septatsioon ja tekstianalüüs» ja 26.
veebuaril esineb Kalle Kasemaa
ettekandega «Araabia tekstide
tõlkimisest». Kõnekoosolekud
toimuvad kell 16.15 Lossi 3–427.
Kõik huvilised on teretulnud. Täp-
sem info: www.ut.ee/OES.

12. veebruaril kell 10 toimub
haridus- ja teadusministeeriumi
suures saalis **uuringu «Eurostu-
dent V Eestis» tutvustus**. Eurostu-
dent on üleeuroopaline üliõpilaste
seas korraldatav uuring, millega
kogutakse ühtse metoodika alusel
võrdlevaid andmeid üliõpilaste
erialavaliku, elutingimuste, aja-
kasutuse, sissetulekute, kulutuste

ja rahvusvahelise õpirände kohta.
Eesti osales 2013. aastal uurin-
gus kolmandat korda. Üritusel
tutvustatakse uuringu tulemusi ning
arutatakse koos kõrghariduse as-
jatundjatega, millised on edasised
arengusuunad. Uuringut toetas
Euroopa Liit Euroopa Sotsiaalfon-
dist (SA Archimedese programmi
Primus kaudu). Kõik huvilised
on oodatud, registreeruda saab
kuni 10. veebruarini veebilehel
[http://primus.archimedes.ee/
event/692](http://primus.archimedes.ee/event/692).

20. veebruaril kell 17 toimub
dotsentide ja teadurite klubi
koosolek ülikooli nõukogu saalis
(ph 207). Tartu ülikooli tegevuse
teemal vestleb rektor Volli Kalm.
21. veebruaril kell 19 on **korvpal-
limeeskond TÜ Rock** vastamisi
Tallinna tehnikaülikooli korvpal-
liklubi meeskonnaga. Kohtumine
toimub Tartu ülikooli spordihoones
(Ujula 4).

IIOBI RAAMAT

Tõlkinud ja kommenteerinud Urmas Nõmmik

TÜ Kirjastuse uus raamatusari „Piibel kontekstis” toob eesti lugejani Piibli raamatute ning nendega lähedalt seotud tekstide kommenteeritud uus- ja esmatõlkeid.

Sarja esimene köide sisaldab Iiobi raamatu uustõlget ja kommentaari. Iiobi raamatu eksistentsiaalne ja teoloogiline sügavus ning mõju teoloogia ajaloole ja maailma kultuurile on väga suured. Iiobi raamatu lugemine ei jäta kunagi külmaks. See puudutab igaühte meist, sest kannatus ning eksistentsiaalne küsimus „miks?” ei lähe meist kellestki mööda. Raamatu erinevate kõnelejate häälest kokku sulanduv ning poeetiliselt pretensioonikas sümfonia teeb Iiobi raamatust ühe maailmakirjanduse tähtseose.

ISBN 978-9949-32-422-4, 296 lk.

Sarja koduleht: www.tyk.ee/piibel

Teaduskirjastus aastast 1632

737 5961
tyk@ut.ee
www.tyk.ee

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee